

Νεογαια

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Ἡ Νεολαία

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ, ΗΘΙΚΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ, ΤΗΣ «ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ»

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

Χ Ρ Ι Σ Τ Ο Σ Α Ν Ε Σ Τ Η

Ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα εὐχόμεθα πατριῶς εἰς τὴν ἀπανταχοῦ Ἑθνικὴν Νεολαίαν ὑγείαν καὶ ὅλην τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν ἐμπνέει εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὴν Νεότητα ὁ Σταυρὸς καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου.

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

+ ὁ *Αθηνῶν Χρίσανθος*

ΠΑΜΦΩΤΗ ΝΥΧΤΑ

Πάμφωτη νύχτα! Αυτό είναι το όνομα της νύχτας της Ελληνικής Λαμπρής. Αυτής που είναι η νύχτα «ή γεμάτη θαύματα, ή νύχτα, ή σπαρμένη μάγια».

Είς την νεωτέραν μας ποίησι, κανένας άλλος δεν την αίσθάνθηκε τόσο έντονα και τόσο αληθινά, όσο ο Διονύσιος Σολωμός. «Όμως ο λαός μας, άφθαστος όχι μονάχα εις το να κάμνη, άλλ' άκόμα περισσότερο εις το να την ζή την ποιήσει, την έστόλισε και την εξόμπλιασε, όπως αυτός μονάχα κατέχει το μυστικό να στολίζει και να ξομπλιάζει, μ' όλους τους κατάφωτους θησαυρούς της όμορφιάς της αιώνιας και αιωνίως νέας ψυχής του.

Εμιμήθη τὰ μάγια και τὰ θαύματά της. Έδανείσθη από τη φωτεινή πλημμύρα των άστρων της, που

κάνουν κ' εκείνα ανάστασι, που πέφτει το δλόστρωτο πέλαο μέσ' στον καθρέφτη

κι' άναψε άλλη τόση πλημμύρα άστρων, επάνω στη γή. Τέτοια πλημμύρα άστρων, που το γήινο φως τους είναι άκόμα πιό έντονο κι' άκόμα πιό θερμό και πιό λαμπρό από το φως των άστρων του ουρανού. Μέσα τους λαμπαδιάζει και καίει και φέγγει ζωντανό, ανθρώπινο πνεύμα. Πνεύμα και παλμός. Μιά πλημμύρα άστρων, που την άνεμίζουν ψηλά εκατομμύρια χέρια, εκατομμύρια ζωές ανθρώπινες, κυριευμένες από γλυκυτάτην έκστασιν χαράς, ώσαν φωτεινά τρόπαια και σημαίες, για να βεβαιώνουν τον έαυτό τους και τον Κόσμο πώς άληθώς άνέστη! Κύματα άστρων πού, άφοϋ πλημμυρίσουν τις πλατείες και τους αλόγυρους των νάων κι' άφοϋ κάμουν τρεις φορές τους γύρους των μνημάτων, για να ένθυμίζουν την έπηγγελμένην άνάστασιν εις τους «κοιμηθέντας», άφοϋ λογχίσουν άλλες τρεις φορές θριαμβικά, από νικητήριον έξαρσι τον αϊθέρα, κατακλύζουν — φωτεινά και χαρούμενα ποτάμια — τους δρόμους και τις γωνίες των πόλεων και τὰ σοκάκια των χωριών και ξεχύνονται ως τ' άπόμερα μονοπάτια, για να φέρουν παντού όπου ζούν και χτυποϋνε καρδιές ανθρώπινες, της άναστάσεως το μήνυμα. Την έκέντησε και την έπλούμισε με φωτεινά κεντίδια και πλουμίδια, με άσπρα και κόκκινα και μ' όλα τὰ χρώματα και μ' όλους τους ήχους της χαράς. Έγέμισε τις εκκλησίες με βάνια και με μύρα, που αναδίνουν άρωμα νίκης και άθανασίας και τους θόλους με τροπάρια και με ύμνους, που είναι ως λόγοι κι' ως ήχοι και ως πνεύμα άνάκρασμα της πιο τρανής και της πιο δυνατής χαράς, που άλλη σαν κι' αυτή δεν έδό-

νησε καμιά φορά τον Κόσμο, τὰ στήθη και τις καρδιές των ανθρώπων, επάνω στη γή.

Από τις Χώρες που χωρίζει ο Δούναβις ως το Ίόνιο κάτω κι' από το Δνειπέρο και το Δνειστερο ως τὰ Ουράλια, αυτής της χαράς ο παναρμόνιος παιάνας, που είναι όλος δικός μας, λόγος και χρώμα και ήχος και πνεύμα έλληνικό, αϊώνες ως τώρα κι' άλλους αϊώνες από δω και πέρα, άτελείωτα θά συγκλονίζει τις ψυχές των ανθρώπων. Και είναι αυτή η χαρά της Λαμπρής δική μας κατάκτησις και δωρεά προς τον Κόσμο και προς τους ανθρώπους, άκατάλυτη και άνίκητη.

Η Δύσις δεν την αίσθάνθηκε αυτήν τη χαρά εις όλη της την έντασιν. Γιατί η ψυχή της Δύσεως δεν είχε ποτέ βάθος. Ήταν ρηχή. Κι' έμεινε ρηχή και φτωχή. Η χαρά η λυτρωτική της Άναστάσεως δεν την κατέκτησε, ούτε κατεκτήθη από αυτήν. Έμεινε προνόμιο της άγίας Άνατολής. Γιατί ήταν καρπός της ιδικής της άγωνίας και της ιδικής της δδύνης. Αϊώνες πριν ύψωθη ο Σταυρός επάνω από το βράχο του Γολγοθά, η Άνατολή έκυριαρχείτο από την άγωνία της προσμονής του. Η άρχαιότης εις την Ελλάδα έγνώριζε το μυστήριο του κόκκου του σίτου, που «εάν μη πεσών εις την γήν αποθάνη, αυτός μόνος μένει, εάν δε αποθάνη πολύν καρπόν φέρει». Το έγνώρισε εις τον όρφικό, εις τον βακχικό, εις τον έλευσινιακό κύκλο. Το έγνώριζε και η Αίγυπτος εις τας περιπλανήσεις της Ίσιδος. Το έγνώριζε και η Χαλδαία, άκόμη ένωρίτερα. Άλλά ούτε η Χαλδαία, ούτε η Αίγυπτος, ούτε η έλληνική άρχαιότης ήμπόρεσαν να την φθάσουν και να την κατακτήσουν την χαράν της λυτρώσεως. Έζησαν μόνον την άγωνίαν της και έφωτίσθησαν μόνον από την προσδοκίαν. Την έμάντευσαν άνάμεσα από πόνο και άνάμεσα από θλίψη. Είδαν τον τύπο της μόνο, το σχήμα και την είκόνα της, μέσα από βουρκωμένα μάτια. Ούτε η μακρινώτερη Άνατολή, που η ψυχή της είχε και βάθος πολύ και απλότητα και ευαισθησία, δεν την κατέκτησε την χαράν της Άναστάσεως. Είναι και τοϋτο άλλο αίνιγμα πανανθρώπινο, που ίσως η λύσι του να ύπάρχη εις την χαοτικήν άμορφίαν, που είναι το γνώρισμα της μακρινώτερης Άνατολής.

Ός τόσο όλα αυτά είναι πειρασμοί γνώσεως. Και η γνώσις, όταν τύχη να ξεφύγη από την πανάρχαιη, την μυστηριακή της πηγή και γίνεται λογισμός στενός, άμα θέλει να όρθολογίζεται, χάνει το ώλοκληρωμένο νόημα του Κόσμου και της ζωής. Τεμαχίζει τον Κόσμον, τον αναλύει και τον

άποσυνθέτει, χωρίς όμως πιά να επανευρίσκη τον τρόπο να τον επανασυνδέη και να τον άποκαθιστά εις την άρχική του μορφή.

Αφοϋ όμως είναι κατάρα και άρρώστεια της έποχής η γνώσις και της γνώσεως οι πειρασμοί, μās μένει ένας μόνον τρόπος να έξοφλούμε με το έρώτημα, γιατί η Δύσις δεν μπόρεσε να κατακτήση την χαράν της Άναστάσεως και με το άλλο, γιατί η μακρινώτερη Άνατολή δεν έστάθη ίκανή να το συλλάβη. Η άπόκρισις ως είναι: Γιατί η Δύσις ήταν πολύ άωρη και γιατί η μακρινή Άνατολή είχε ώριμάσει πολύ.

Άλλά είπώθηκε άκόμα, πώς η ιδέα της Άναστάσεως, όπως την δέχεται ο άνθρωπος της προνομιούχου ιδικής μας γωνίας του Κόσμου, έξηγείται με την φυσιολατρικήν μέθοδον. Οτι τάχα η πηγή της ιδέας της Άναστάσεως ύπάρχει εις την έκστασιν που κυριεύει την ευαίσθητη φαντασία του ανθρώπου της ιδικής μας περιοχής, εις την θεάν της αναγεννωμένης φύσεως. Οι άγιοι την έλεγαν βλάσφημον αυτήν την θεωρίαν. Γιατί η Άνάστασις η είναι γεγονός, ένα και μοναδικόν, υπερβατικόν άπόκτημα και θαύμα και αυτό το θαύμα είναι που μās χωρίζει από τον άρχαίον Κόσμον, — μια νοητή κόκκινη γραμμή μέσα στον χρόνο, που διαστέλλει την άρχαιότητα από τον νεώτερον Κόσμον — η είναι μόνον ιδέα, κάτι δηλαδή που έχει χτυπήσει το φάντασμά του το νοϋ, αλλά που δεν το έννοιωσαν και δεν το έσήκωσαν οι καρδιές, ώστε να δονηθούν απ' αυτό ως τὰ κατάβαθά τους και ν' αλλάξουν και να γίνουν άλλες, άλαφρες σαν τὰ πουλιά. Άλλά τότε όλα, όσα η άρχαιότης δεν έγνώριζε και η άγάπη και η πραότης και η θυσία, που αναδίδει φως που είναι δυνατότερο από το φως των ήλιων και η ταπεινότης που πλαταίνει τη ζωή του ένός ανθρώπου, ώστε να καλύπτει τον Κόσμο, θά ήταν πράγματα ξένα και άπρόσιτα για την πνευματική και για την ψυχική μας πείρα. Γιατί μήπως η πορεία του ξανανιώματος εις την φύσιν και της άενάου έπιστροφής δεν ήταν και δεν είναι κοινή, ίδια και άπαράλλακτη και εις την Άνατολήν και εις την Δύσιν; Η μήπως είναι φυσικόν να γεννά χαράν ή πορεία αυτή και όχι λύπην, μάλλον, άφοϋ η θέα της φύσεως που ανανεώνεται πάντοτε, άνθρωπινον είναι να υποβάλλη μελαγχολίαν εις τον άνθρωπον, που γηράσκει και δεν ξανανιώνει.

Η Άνάστασις είναι άνησις ψυχής, άνησις πνεύματος. Γιατί να θέλωμε να φτωχύνωμε τη ζωή μας και να νοθεύωμε την χαράν της, άνζητώντας έξηγήσεις και έρμηνείας, που δεν έξηγούν και δεν έρμηνεύουν τίποτε άλλο, παρά το στέρεμα της ψυχής μιας άνάπληρης και φτωχής έποχής; Μήπως αυτήν την στείρότητα δεν την άπεστόμωσεν ο Παϋλος, όταν είπε: «Επειδή και Ίουδαίοι σημείον αίτοϋσι και οι Έλληνες σοφίαν ζητοϋσι, ήμείς δε κηρύσσομεν Χριστόν έσταυρωμένον,

Ίουδαίοις μέν σκάνδαλον, Έλλησι δέ μωρίαν, ήμιν δέ τοις πιστοίς Ίουδαίοις τε και Έλλησιν, Χριστόν Θεοϋ δύναμιν και Θεοϋ σοφίαν»;

Δύναμις και σοφία Θεοϋ, αυτό είναι και έτσι μόνον νοείται και κατακτάται η Άνάστασις και η λύτρωσις και η λυτρωτική χαρά που άναθλύζει κάθετα από αυτήν και ανανεώνει την ζωήν και τον Κόσμον. Οι γενεές των μελωδών μας και οι πατέρες μας, που έστέκοντο στερεά επάνω εις τον άσάλευτον βράχον της πίστεως και όσοι άκόμα παραμένουν εις αυτήν την στερεότητα της πίστεως, όσοι διατηρούν την δροσιάν και την δροσερότητα της ψυχής άκεραίαν και άνόθευτον από κάθε έπιβίωμα σκεπτικισμού και άμφιβολίας, έτσι την έζησαν και έτσι την ζούν και τώρα την δια της άναστάσεως λύτρωσιν. Γι' αυτούς το καινόν Πάσχα και η καινή κτήσις και το καινόν της άμπέλου γέννημα και η θεία ευφροσύνη των χαρμοσύνων ύμνων του πασχαλινού όρθρου δεν είναι έμπνεύσεις καλλιλογικού οίστρου, αλλά ζωή άληθινή. Είναι παλμοί έντονοι καρδιάς, είναι πλεόνασμα χαράς, που ξεχειλίζει και ξεχύνεται και άγκαλιάζει και κατασπάζεται τον Κόσμον και την ζωήν και κάθε πλάσμα Θεοϋ και εύλογεί όλας τας στιγμάς και όλας τας ώρας της ζωής και τας πικρίας της και τας θλίψεις και τας ήττας και τας συμφοράς και τον κάματόν της και τον μόχθον.

Κατά τον εύλογημένον εκείνον βαθύν όρθρον της Μεγάλης Κυριακής, το όραμα των ευαγγελιστριών γυναικών έχάρισεν εις τον άνθρωπον και εις την αιωνιότητα μίαν νέαν, άγνώστον έως τότε, πηγήν χαράς, που άλλη ποτέ πιά δεν θά δοθής σαν κι' αυτήν εις τον Κόσμον. Το να μη ξέρη ν' άντλή από την πηγήν αυτήν ο άνθρωπος, που δεν έτυχε να την γνωρίση, είναι, βέβαια, θλίψις και πόνος. Το ν' άποστρέφη όμως από αυτήν το πρόσωπον της ψυχής του και να παραδίδη το πνεύμα του εις την τρικυμίαν της άπιστίας εκείνος που την έγνώρισε και έζησεν έστω μίαν μόνον στιγμήν το γλυκύ και θερμό φούντωμα των άγίων αίσθημάτων, την ψυχικήν ευφορίαν που αναδίδεται από αυτήν την πηγήν, είναι σκληρώσις νοϋ και καρδιάς, είναι ψυχικός αυτοχειριασμός, σαδισμός αυτομαστιγώσεως.

Μακάριοι όσοι δεν ένόσησαν και όσοι έθεραπεύθησαν από το νόσημα αυτό της έποχής. Μακάριοι όλοι εκείνοι, που, με την καρδιά άνάλαφρη και παρθενικόν τον νοϋν, θά πορευθούν εις τον πάμφωτον όρθρον και θά ξανανάψουν μαζί με την ύλικήν λαμπάδα και την λαμπάδα της ψυχής εις την επίκλησιν:

«Δεϋτε λάβετε φως
έκ του άνεσπέρου φωτός
και δοξάσατε Χριστόν,
τον αναστάντα εκ νεκρών».

K8ς

ΜΕ ΤΟ ΝΙΚΗΦΟΡΟ ΦΩΚΑ

ὑδὸ : Μ. ΑΝ.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ

1. Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὁ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. 2. Ὁὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. 3. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδὲ ἓν ἐγένετο. 4. Ἐν αὐτῇ ζωῇ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. 5. Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαθεν. 6. Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. 7. Ὁὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύωσι δι' αὐτοῦ. 8. Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. 9. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. 10. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος οὐκ ἔγνω. 11. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. 12. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἐδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. 13. Οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. 14. Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐδωκεν ἡμῖν τὴν δόξαν αὐτοῦ, ὅδε ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. 15. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγε λέγων· οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὃ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. 16. Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος.

(Ἡ συνέχεια)

Δάκρυα τὸ ἓν κοντὰ στ' ἄλλο, χοντρά κυλοῦσαν στὰ μάγουλά της. Τὰ μέλη της ἄρχισαν νὰ τρέμουν. Ἀφῆσε ὑστερα μιά φοβερὴ κραυγὴ πού δὲν ἔμοιαζε ἀνθρώπινη, μὰ σὰ μούγκρισμα ζώου πού σφάζουν, καὶ κυλιότανε κάτω στὸ χῶμα σπαράζοντας.

Οἱ γυναῖκες μὲ τρομαγμένες φωνές τὴ σήκωσαν καὶ τὴν ξάπλωσαν σ' ἓνα στρώμα γιὰ νὰ συνέλθῃ.

Τὸ περιστατικὸ αὐτὸ μὲ τὴν ὑστερικὴ γυναῖκα ἔδωσε στὸ Γρηγόρη νὰ καταλάβῃ, σὲ μιά στιγμή μέσα χαρακτηριστικῇ, τί ἀξεδιάλυτος βραχνᾶς ἦταν γιὰ τοὺς εἰρηνικοὺς κατοίκους τῆς αὐτοκρατορίας μιά ἐνδεχόμενη πάντα ἐπιδρομὴ τῶν Σαρακηνῶν. Δὲν πολιοῦσαν πιά δυὸ λαοὶ γιὰ κάτι ὠρισμένο, ἓνα τόπο, νὰ ποῦμε, πού συνωρίζονταν ἢ γιὰ προσωπικὲς διαφορὰς βασιληάδων. Ἄν ἦταν ἔτσι, κάποιο τέλος θάπαινε ὁ ἀγῶνας ἀργὰ ἢ γρήγορα. Δυὸ ἀντίθετες ἰδεολογίες, δυὸ διαφορετικοὶ πολιτισμοὶ μάχονταν, γιὰτὶ δὲν μπορούσαν νὰ ζήσουν κοντὰ κι' ἕνα ἀπὸ τοὺς δυὸ νὰ σβῇ ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς.

Ὁ Ἀθανάσιος ὡς τόσο δὲν ἤθελε νὰ κάθεται ὅσον καιρὸ θάμειναν στὴ Θεσσαλονίκη — κι' ὁ Θεὸς ξέρει πόσο θάμειναν — μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια...

Ὁ Εὐσέβιος τοῦδωσε, καθὼς εἶπαμε, ἀρκετὰ χρήματα γιὰ τὴν ἐγκατάσταση καὶ τὰ πρῶτα τοὺς ἔξοδα καὶ τοῦ ὑποσχέθηκε πὺς θὰ τοῦ στέλνῃ ταχυτικὰ κι' ἄλλα. Ὅλα αὐτὰ βέβαια ἦταν δάνειο πού ἀργότερα ὁ Γρηγόρης σὰν θάπαινε στὴν κατοχὴ του τὰ κτηματὰ του, κάτω στὴν Καππαδοκίαν, εἶχε ἱερὴ ὑποχρέωση νὰ τὰ γυρίσῃ. Μποροῦσε λοιπὸν νὰ μὴ δουλεύῃ ὁ Ἀθανάσιος καὶ ν' ἀφιερῶθῃ δολοκλήρως στὴν ἐπίβλεψη καὶ τὴν ἀνατροφή τοῦ Γρηγόρη, μὰ ἀνθρώπος ἐργατικὸς καὶ δραστήριος καθὼς ἦταν, μ' ὅλο πού πλησίαζε τὰ ἑξηνταπέντε, τὸ θεωροῦσε ντροπὴ νὰ τρῶχ' ἑνὶς νὰ κερδίζει. Συμβουλευτῆκε γι' αὐτὸ καὶ τὴν κυρὰ Σταύρην καὶ ὑστερα ἀπὸ διάφορα συμβούλια καὶ διαβούλια φθάσανε στὴν ἀκόλουθὴ ἀπόφαση:

Γύρω στὸν ἀλόγυρο τοῦ Ἀθ. Δημήτρη ἦταν καὶ μικρὲς παραγκοῦλες ξύλινες, ὅπου ἦσαν ἐγκατεστημένοι μικροπραματευτᾶδες λογῆς-λογῆς. Ἄλλοι πουλοῦσαν λαμπάδες πού ἔχου-

ναν οἱ ἴδιοι ἀπὸ γνήσιο κερί. Τὶς ἐπίσημες ἡμέρες, τίς σκόλες καὶ τὰ πανηγύρια διαλαλοῦσαν τὸ ἐμπόρεμά τους μὲ κάτι φράσεις ταιριαχτές πού τίς ἀπαγγέλλανε τραγουδιστὰ γιὰ νὰ τραθήξουν πελάτες. Ἄλλοι μικροεἰκονίσματα πού ἱστοροῦσαν τεχνίτες ἐπάνω σὲ τύπους αὐστηρὰ ὀρισμένους. Κάθε ἄγιος εἶχε τὴ μορφή καὶ τὴ στάση του ἀνάλογα μὲ τὸ συναξάρι του καὶ μπορούσε μόλις τὸν ἔβλεπες νὰ πῇ: «Νά, ὁ Ἅγιος Νικόλαος... ἢ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος... ἢ ὁ τροπαιοφόρος Γεώργιος!»... Ἄλλοι πάλι πουλοῦσαν λιθῖνι πού ἔφτιαχναν οἱ ἴδιοι ἀνακατεύοντας διάφορες ἀρωματικές οὐσίες σὲ ἀναλογίες πού κρατοῦσαν μυστικές... Τὴ συνταγὴ τὴν παράδιδαν μόνο στὸ διάδοχό τους πού ἐξακολουθοῦσε τὸ ἐπάγγελμα.

Σὲ μιά τέτοια παραγκοῦλα ἀποφασίστηκε νὰ ἐγκατασταθῇ καὶ ὁ Ἀθανάσιος καὶ νὰ πουλᾷ λίγα ἀπ' ὅλα τοῦτα, τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴ λατρεία. Ὅλο τόσο τὸ πρᾶγμα δὲν ἦταν τόσο ἀπλό. Ἐπρεπε, λέει, πρῶτα νὰ γραφῇ στὴν συντεχνία... Ὁλοι δηλαδὴ πού ἔκαναν τὸ ἴδιο ἐπάγγελμα ἀποτελοῦσαν ἓνα σύλλογο ὀργανωμένο... σύστημα, ὅπως ἔλεγαν, πού εἶχε διπλὸ σκοπὸ: Νὰ προστατεύτῃ τὰ μέλη του ἀπὸ τὸ ἓν μὲρος κι' ἀπὸ τ' ἄλλο νὰ κρατᾷ τὴν τέχνη ψηλὰ γιὰ νὰ μὴ ξεπέσῃ. Ἄν ἓνας σ' ἐρεῖ, νὰ ποῦμε, ἔκανε ἐργαλεῖα μπόσικα, ἢ συντεχνία τὸν τιμωροῦσε γι' αὐτό· καὶ γιὰ νὰ μὴ παραπληθαίνουν πάλι οἱ σιδεράδες καὶ συνερίζωνται καὶ δίνουν τὰ προϊόντα τῆς δουλειᾶς τους ξεπεσμένα καὶ νοθευμένα φυσικά, τὸ Κράτος, πού ἀναγνώριζε τὴ συντεχνία, δὲν ἐπέτρεπε στὸν καθένα νὰ γίνῃ σιδεράς. Τὸ πῶς συνθιζόμενο ἦταν νὰ πηγαίνῃ ἢ δουλεῖ ἀπὸ πατέρα σὲ γιοῦ.

Χρειάστηκε λοιπὸν νὰ τρέξῃ σὲ γνωστοὺς ἢ κυρὰ Σταύρην καὶ ἰδιαιτέρως στοὺς ἐπίτροπους τοῦ Ἀθ. Δημήτρη, πού τὴν συμπαθοῦσαν καὶ ἦσαν πρόθυμοι νὰ τὴν εὐχαριστήσουν ἐξ αἰτίας πού εἶχε γράψῃ τὴν περιουσία της στὸν ἱερὸ ναό.

— Σὰ δύσκολο αὐτὸ πού ζητᾷ ἡ θεοσέβειά σου, τῆς ἀπάντησαν, μὰ θὰ προσπαθήσουμε. Θὰ μιλήσουμε στὸν Ἐπαρχο καί...

Μὲ χίλια βάσανα τὰ κατάφεραν. Καὶ δὲν ἦταν ἀλήθεια ἀσημαντό. Ἐτσι γινότανε πιά ἐπίσημα πολίτης τῆς Θεσσαλονίκης ὁ Ἀθανάσιος κι' ἔπαιρνε μέρος στὶς θρησκευτικὲς τελετὲς καὶ λιτανεῖες μαζί μὲ τοὺς συντεχνίτες του πῶς ἀπὸ τὸ λάβαρο τῶν κηροπρατῶν. Τὸ λάβαρο αὐτὸ ἦταν ὀλομέταξο μὲ χρυσὰ κρόσια κι' εἶχε κεντημένα μὲ ἀσπὶ καὶ σὲ πολὺ καλλιτεχνικὸ σύμπλεγμα δυὸ σταυροῦτὰ κερὰ κι' ἓνα θυμιατήρι· κι' ἐπάνω σὲ κίτρινο κάμπο τὴ φράση: «Καὶ

Μιά γυναῖκα ἔφερε τὴν πρόσκλησι γιὰ τὸ Γρηγόρη.

εὐωδίασαν ἡμῶν τὸ δυσῶδες τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος».

Στὸ μεταξύ συνέβη κάτι πού ἄλλαξε τὴ ζωὴ τοῦ Γρηγόρη στὴ Θεσσαλονίκη καὶ στάθηκε σημαντικὸ καὶ γιὰ τὰ κατόπιν.

Οἱ γυναῖκες δηλαδὴ διηγήθηκαν στοὺς ἄντρες τοὺς ὅσα ἄκουσαν ἀπὸ τοῦ Γρηγόρη, πρόσθεσαν κι' ἀπὸ δικῶν τους, κάτι ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ, γιὰ νὰ νοστιμίσουν τὴν ἱστορίαν, οἱ ἄντρες τὰ ξανάπανε μεταξύ τους κι' ἀπὸ πρατήριον σὲ πρατήριον κι' ἀπὸ ταβέρνα σὲ ταβέρνα μαθεύτηκε σ' ὀλόκληρη τὴ συνοικία καὶ πῶς πέρα ἀκόμα...

Πρὸ πάντων στοὺς γυναικωνίτες τῶν ἐκκλησιῶν, πού ἦταν τόποι κοσμικῆς συγκέντρωσης γιὰ τίς γυναῖκες καὶ ἡ καθεμιά ἀνάλογα μὲ τὴν τάξη της καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀνδρός της, εἶχε ὀρισμένη θέσιν ἀνάμεσα στὶς ἄλλες, συζητήθηκε τὸ ζήτημα καὶ σχολιάστηκε κι' ἔγινε σιγὰ-σιγὰ θρύλος πού πολὺ λίγη σχέση εἶχε μὲ τὴν πραγματικότητα. Γύρω ἀπὸ τὴν καταγωγὴ τοῦ Γρηγόρη μάλιστα καὶ τὰ περιστατικὰ πού τὸν ἔκαναν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν πύργο, καθὼς καὶ γιὰ τὰ κτηματὰ πού κληρονόμησε φυσικά ὑστερα ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ πατέρα του στὴν Καππαδοκίαν, καὶ τί δὲν εἶπαν...

Ἐνα κυριακάτικο πρωῒνὸ λοιπὸν, ὑστερα ἀπὸ τὴν λειτουργίαν, μιά γυναῖκα χτύπησε τὴν πόρτα τῆς κυρὰ Σταύρην.

— Ἡ εὐγενεῖα τοῦ ὁ ἀφέντης μου ὁ κύρ-Γρηγοράς, εἶπε, προκαλεῖ τὸ ἀρχοντοῦλο τὸ Γρηγόρη Κομιτᾶ νὰ περάσῃ ἀπὸ τ' ἀρχοντικὸ του πού θέλει νὰ τὸν γιοῖται... Τοῦ στέλνει καὶ τοῦτα τὰ ὀπωρικά ἀπὸ τὸ περὶόλι του μαζί μὲ τοὺς χαιρετισμούς του.

Καὶ ἀπόθεσε στὰ χέρια τῆς βαγίτσας πού τῆς ἄνοιξε ἓνα ὄμορφο πλεχτὸ πανέρι σκεπασμένο μὲ μεταξοτὸ κίτρινο πού εἶχε κεντημένα στὶς τέσσερες ἄκρες του ξεφτέρια.

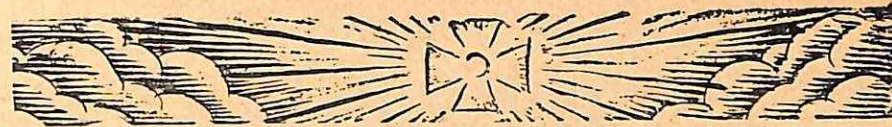
Μεγάλῃ μας τιμῇ, μεγάλη μας τιμῇ, φώναξε ἡ κυρὰ Σταύρην, πού στεκόταν πῶς πῶς ἀπὸ τὴ βαγίτσα καὶ εἶχε ἀκούσει τὰ λόγια τοῦτα... Τ' ἀρχοντοῦλο δὲ γύρισε ἀκόμα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, μὰ μόλις γύριση θὰ τοῦ τὸ ποῦμε.

Τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ κύρ-Γρηγορά, πού ἦταν σπουδαῖο πρόσωπο τιμημένο μὲ τὸν τίτλο τοῦ πρωτοσπαθάρου — σωστὸ παλάτι — κρατοῦσε ἓνα ἀπεραντο τετράγωνο... Τρίπατο μὲ κίόσκια δλοῦθε καὶ ἀψιδωτὰ παράθυρα καὶ λακωνά... Τὰ δέντρα πού κήπου του ἔφταναν πάνω ἀπὸ τὸν ἀψηλὸ μαντρότοχο.

— Ἄλλο νὰ σοῦ λέω κι' ἄλλο νὰ δῆς, ἔλεγαν οἱ γειτόνισσες. Παράδεισος... Παράδεισος!...

Δεντροστοιχίες σκιερὲς πού στεγάζονταν πάνωθεν ἀπὸ τὰ περιπλεκόμενα κλαδιά καὶ τὰ φύλλα... καὶ γοῦρνες μαρμάρινες πού σκόρπιζαν δλοῦθε δροσὺλα μὲ τὰ τρεχάμενα νερά τους... καὶ μωσαϊκὰ καὶ κολῶνες... Εὐλογία Θεοῦ ἦταν τὸ περὶόλι τοῦτο γιὰ ὀλόκληρη τὴ συνοικία μ' ὅλο πού πολὺ σπάνια ἀνοίγανε οἱ βαρεῖες χαλκοντυμένες πόρτες του γιὰ τοὺς ξένους.

(Ἀκολουθεῖ)

ΤΟ ΑΥΡΙΑΝΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ἐν ἀρχῇ ἦτο ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦτο ἕγινε δι' αὐτοῦ, καὶ ὁ κόσμος δὲν παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ Θεὸς ἦτο ὁ Λόγος, ἐγνώρισε αὐτόν.

2 Ὁὗτος ἦτο ἐν ἀρχῇ παρὰ τῷ Θεῷ. 3 Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγίναν, καὶ χωρὶς αὐτοῦ δὲν ἔγινεν οὐδὲ ἓν τὸ ὅποιον ἔγινεν. 4 Ἐν αὐτῷ ἦτο ζῶν, καὶ ἡ ζωὴ ἦτο τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. 5 Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαθεν αὐτό.

6 Ὑπῆρξεν ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. 7 Ὁὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, διὰ νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, διὰ νὰ πιστεύωσι πάντες δι' αὐτοῦ. 8 Δὲν ἦτο ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. 9 Ἦτο τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ ὅποιον φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. 10 Ἦτο ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ὁ κόσμος καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Σήμερον βοοητοφονεῖται καὶ πάλιν καὶ διασαλπίζεται εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου τὸ μεγάλο, τὸ καταπληκτικὸ, τὸ ἔξαισιον γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Χιλιάδες καὶ μυριάδες πιστῶν ψάλλουν τὸν χαρμόσυνον ὕμνον «Χριστὸς Ἀνέστη». Ὁ τάφος δὲν μπορούσε νὰ κρατήσῃ περισσότερον τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ζωῆς. Καὶ ὁ Κύριος, συμφώνως πρὸς τὰς Γραφὰς, ἀφοῦ συνέτριψε τὰ δεσμὰ καὶ τὴ δύναμι τοῦ Ἄδου, ἀνέστη μετὰ τριήμερον. Ἀνέστη γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ὅτι ἀληθινὰ εἶναι θεὸς, γιὰ νὰ ἐπισφραγίσῃ τὸ σωτήριον γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ἔργον Του.

Καὶ γιὰ νὰ μεταδώσῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀγαλλίαν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ εἰς τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν παρούσης, ὁ Κύριος εἰς πολλοὺς καὶ ἀπευθεῖς μάρτυρας.

Εὐρέθησαν ὅμως ἄνθρωποι, ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας καὶ ὑπηρετᾶς τῆς ἀπιστίας, οἱ ὅποιοι θέλησαν νὰ ἀμφισβητήσουν τὴν ἀλήθειαν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Καὶ πρῶτος ἀπ' ὅσους οἱ ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς πού τοὺς καταδίκασαν. Μόλις ἔμαθαν ἀπὸ τοὺς στρατιώτας πού φύλαγαν τὸν τάφον Του ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη, τοὺς

11 Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἐδέχθησαν αὐτόν. 12 Ὅσοι δὲ ἐδέχθησαν αὐτόν εἰς αὐτοὺς ἔδωκεν ἐξουσίαν νὰ γίνωσι τέκνα Θεοῦ, εἰς τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. 13 Οἱ τινες οὐχὶ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. 14 Καὶ ὁ Λόγος ἔγινε σὰρξ καὶ κατώκησε μεταξὺ ἡμῶν, καὶ εἶδομεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, ὅδε ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. 15 Ὁ Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ ἐφώνασε λέγων· οὗτος ἦτο περὶ οὗ εἶπον, ὃ ὀπίσω μου ἐρχόμενος εἶναι ἀνωτέρως μου, διότι ἦτο πρότερός μου. 16 Καὶ πάντες ἡμεῖς ἐλάβομεν ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος.

ἔδωσαν ἄφθονα χρήματα γιὰ νὰ διαδώσουν ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ κατάρθωναν νὰ κλέψουν τὸ σῶμά Του. Ἀλλὰ ματαίως ἐκοπίσαν καὶ ἐξώδυσαν γιὰ νὰ διαδώσουν τὴν συκοφαντίαν αὐτῇ. Ὑστερα ἀπὸ λίγες ἑβδομάδες χιλιάδες Ἑβραίων, χωρὶς νὰ δίνουν καμμίαν προσοχὴν εἰς τὰς συκοφαντικὰς διαδόσεις τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, πιστεύουν εἰς τὴν κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων καὶ δοξάζουν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. Ἡ Μαρία ἡ Μανδραληνὴ καὶ αἱ ἄλλαι μυροφόροι, εἰς τὰς ὁποίας ἐνεφανίσθη πρῶτα ὁ ἀναστάς Ἰησοῦς, οἱ μαθηταὶ του, τοὺς ὁποίους συνήντησαν ὅταν ἐπήγαιναν τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας εἰς τοὺς Ἐμαούς, εἶναι μάρτυρες ἀψεῦδεις καὶ κήρυκες τῆς ἀληθείας τῆς Ἀναστάσεως. Δὲν χρειάζονται νομίζομεν περισσώτεροι μάρτυρες. Τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου εἶναι πῶς ἀνυμνήσωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς μὲ πίστην καὶ χαρὰν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ ἄς προσφέρωμεν εἰς Αὐτὸν τὴν ἀφοσίωσίν μας καὶ τὴν λατρείαν μας.

Από την γενεάν των ήρώων ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΕΪΚΟ ΠΑΣΧΑ

Εκείνο το χρόνο — 1820 — το Πάσχα το πέρασε ο Κολοκοτρώνης, μαζί με τους λίγους εμπιστούς του, στο πλάτωμα του ξωκκλησιού του Αγίου Γεωργίου, στη Ζάκυνθο. Έκει μπορούσε να συγκεντρωθεί περισσότερο στον έαυτό του και στις σκέψεις του. Γιατί στην εκκλησιά εκείνη είχε ταφή η αγαπημένη του γυναίκα, γιατί στην εκκλησιά εκείνη ο παπᾶς Ἀνθίμος Ἀργυρόπουλος τὸν εἶχε ὀρκίσει στη Φιλική Ἐταιρεία, γιατί ἀπὸ τὸ ρωμαντικό αὐτὸ τοπίο μπορούσε ν' ἀντικρίσει τὸν μαράζι τὸν ἀπέναντι Μωρηᾶ, τὴν ὄνειρευμένη πατρίδα του, πού δὲν μπορούσε νὰ ξαναῖδε ὅσο ὁ ξένος δυνάστης τὴν πατοῦσε.

Μόλις εἶχε περάσει ἕνας χρόνος ἀπὸ τὴν εὐλογημένη ἡμέρα πού ὁ Φιλικὸς Πάγκαλος εἶχε ἐρθῇ στὴ Ζάκυνθο κι' εἶχε ξεμυστηρευθῇ σὲ λίγους Ζακυνθινούς καὶ σὲ μερικοὺς Μωραίτες, πού ζοῦσαν ἐκεῖ πρόσφυγες, περιμένοντας τὴν ἀνάστασι τοῦ Γένους, τὸ μυστήριό τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας μὲ τὸν ἀόρατο ἀρχηγό, μὲ τὴ Ρωσικὴ βοήθεια, μὲ τὶς χιμαρικὲς ἐλπίδες. Κι' ὅλοι οἱ πατριῶτες εἶχαν ὀρκισθῇ καὶ περίμεναν τὴ φωνὴ πού θὰ τοὺς ἔκραζε νὰ πολεμήσουν γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδας.

Ὁ Κολοκοτρώνης, περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, δὲν ἔβλεπε τὴν ὥρα νὰ βροντήσῃ τὸ καρυφύλι, γιατί εἶχε παληοὺς λογαριασμούς μὲ τοὺς δυνάστες, πού τοῦ εἶχαν σκοτάσει τόσους ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του καὶ τὸν εἶχαν ἀναγκάσει νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ τόπο του καὶ ν' ἀναγκασθῇ νὰ ζῇ στὴ Ζάκυνθο κάνοντας τὸ χασάπη. Ἀλλὰ χρόνια τώρα περίμενε, πολλές ὑποσχέσεις εἶχε ἀκούσει καὶ τίποτε δὲν ἔβλεπε. Ὁ γαλανὸς οὐρανὸς τῆς Ζακύνθου, τὰ λουλούδια τοῦ ὠραίου νησιού, ἡ γλυκειὰ καὶ γελαστὴ φύσις πού τὸν τριγύριζε δὲν ἔφθανε νὰ τὸν κάμῃ εὐθυμο. Ξενητεμένος ἦσαν, μολοντί δὲν εἶχε κανένα παράπονο γιὰ τοὺς Ζακυνθινούς, πού τὸν ἀγαποῦσαν καὶ τὸν ἐκτιμοῦσαν καὶ γύρευαν μὲ κάθε τρόπο νὰ τοῦ κάμουν ὅσο τὸ δυνατό λιγώτερο πικρὴ τὴν Ξενιτιά.

Πολλὲς φορὲς εἶχε τραβήξει τὸν ἀνήφορο ἐκεῖνον κι' εἶχε πάει στὴν ἑπαυλὶ τοῦ Στράνη, ὅπου περνοῦσε ἡσυχα ὁ κόντε Σολωμός. Στὸν ποιητὴ εὕρισκε ὁ πολεμιστὴς παρηγοριά, γιατί τοῦ μιλοῦσε μὲ τὴ φαντασία του, μὲ τὰ ὄνειρά του, μὲ τοὺς πόθους του, πού ἦσαν καὶ δικοὶ του. Γιατί τοῦ ἔλεγε πὼς δὲν μπορούσε ν' ἀργήσῃ ἡ ἄγια ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως. Καὶ ὁ ἄξεστος Μωραΐτης ἀκούγε μὲ θαυμασμὸ τὸν ἀρχόντα ποιητὴ, ὁ πατριώτης τὸν πατριώτη, γιατί τοὺς ἔβλεπε καὶ τοὺς ἐξίσωνε τὸ ὑψηλὸ αἶσθημα τοῦ ἀγνοῦ πατριωτισμοῦ. Καὶ γιὰ μιά στιγμὴ παρηγορεῖτο.

Ὅταν ὅμως ἔμενε μονάχος ὁ Κολοκοτρώνης πάλι συνέφιαζε, πάλι κυριευόταν ἀπὸ πικρὴ μελαγχολία, γιατί ἔβλεπε νὰ περνᾷ ὁ καιρὸς ἄδικα κι' οἱ ἐλπίδες του νὰ μένουν πάντα ὄνειρα. Γι' αὐτὸ τὸ χρόνο ἐκεῖνο τὸ Πάσχα τὸ πέρασε ὁ Γέρος τοῦ Μωρηᾶ πικραμένος. Τὰ παιδιά του, οἱ φίλοι του ἐφρόντιζαν γιὰ τὸ ψήσιμο τοῦ ἀρνιοῦ, πού μοσχοβολοῦσε γυρίζοντας στὴν ξύλινη σοῦβλα. Πάνω στὸ χορτάρι εἶχε στρωθῇ τὸ τραπέζι πρόχειρο, ἀπλό, φτωχικό. Ἡ δολέανθη Ζακυνθινὴ βερντέα ἐχρῶσε σὲ χιλιάδες μπουκάλια ἀραδιασμένες ἐκεῖ σιμά. Ἐλεγε ὅμως κάτι πολύτιμο — ἡ εὐθυμία — πού κανένα κρασί δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ. Κι' ὁ Κολοκοτρώνης ἔτρωγε μελαγχολικός, σιωπηλός, σὰν νὰ μὴ βρισκόταν πραγματικά ἐκεῖ. Ἦταν μακριά, ἐκεῖ ἀπέναντι, στὸ Μωρηᾶ του, πού ξαγνάντευε μὲ μαράζι καὶ νοσταλγία.

Ξάφνου ἕνας ἀπὸ τοὺς συντρόφους τοῦ φωνάζει χαρούμενος:

— Λοιπὸν τοῦ χρόνου θὰ κάμουμε Πάσχα στὸ Μωρηᾶ! Καλὰ μαντάτα! Γιὰ κυττάχτε ἐδῶ! Καὶ σήκωσε ψηλά γιὰ νὰ τοὺς δείξῃ τὴν πλάτη τ' ἀρνιοῦ.

— Νὰ το, ἐδῶ εἶναι γραμμένο! Κυττάχτε! Οἱ ἄρματαλοι καὶ οἱ Κλέφτες πίστευαν στὴ μαντικὴ δύναμι τῆς πλάτης τοῦ ἀρνιοῦ. Ὑπῆρχαν μάλιστα καὶ μερικοὶ γέροι πού μπορούσαν νὰ διαβάσουν στὴν πλάτη αὐτὴ σὰν σὲ ἀνοιχτὸ βιβλίο τὸ μέλλον. Ἐνας ἀπὸ τοὺς γέρους λοιπὸν τῆς συντροφιάς τοῦ Κολοκοτρώνη διάβασε τὴν προφητικὴ πλάτη τοῦ ἀρνιοῦ κι' εἶδε γραμμένο μέσα τὸ εὐτυχισμένο προμῆνυμα πού μὲ τόση χαρὰ τοὺς ἀποκάλυψε.

Ὅλοι τότε γελαστοί, εὐθυμοί, χαρωποὶ σήκωσαν τὰ ποτήρια τῶν κι' ἐφώνησαν:

— Ἀπὸ τὸ στόμα σου καὶ στοῦ Θεοῦ τ' αὐτί! Καλὴ πατρίδα τοῦ χρόνου!

Γνώριζαν ὅτι ἡ εὐχὴ αὐτὴ ἐσήμαινε πόλεμο, ματοκύλισμα, θανατικό, κίνδυνο τῆς ζωῆς τῶν, πού τώρα περνοῦσε ἡσυχὴ κι' ἀμέριμνη. Ἀλλὰ δὲν τοὺς ἔμελλε. Γιὰ τὴν πατρίδα ἦσαν ἔτοιμοι νὰ δώσουν καὶ τὴ ζωὴ τῶν.

Κι' ὅταν τὸ πασχαλινὸ τραπέζι τέλειωσε, ὁ Κολοκοτρώνης σηκώθηκε πρῶτος, ἔκοψε ἕνα κλαδί ἀπὸ μιά φουντωτὴ δάφνη πού ἦταν ἐκεῖ κοντά, καὶ δείχνοντας μ' αὐτὴ τὸ ἀντικρινὸ κάστρο Χλουμοῦτσι, στὸ Μωρηᾶ, τοὺς εἶπε μὲ συγκίνησι πού δὲν κατάρθωνε νὰ κρῦψῃ:

— Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ, παιδιά, τοῦ χρόνου νὰ ψήσωμε τὰ πασχαλινὰ ἀρνιά ἐκεῖ κάτω πού μᾶς καρτεροῦν τ' ἀδέλφια μας γιὰ τὴν ἐλευθερίαν!

Κι' ἕνα δάκρυ κύλησε ἀπὸ τὰ μάτια του, πού τὰ σκέπαζαν πυκνὰ κατὰμαυρα φρύδια.

Καὶ ἡ εὐχὴ γίνηκε πραγματικότητα. Ὁ Κολοκοτρώνης δὲν ἄργησε νὰ μάθῃ τὶς ἐτοιμασίες γιὰ τὴν ἐπανάστασι. Οἱ Μωραῖτες δὲν ἐσηκώοντο ἀν δὲν εἶχαν μαζί τῶν τὸ πρωτοπαλλήκαρό τῶν, τὸ Γέρο τοῦ Μωρηᾶ.

Τὰ πράγματα ἦσαν πιά ἔτοιμα. Ἐπρεπε ὅμως νὰ φύγῃ χωρὶς νὰ δώσῃ ὑποψία στὴν ἀγγλικὴ ἀστυνομία τῆς Ζακύνθου, πού παρακολουθοῦσε τοὺς πατριώτες μὲ σκοπὸ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ νὰ περάσουν στὸ Μωρηᾶ. Ἀλλὰ ὁ Κολοκοτρώνης κατάρθωσε νὰ τοὺς γελάσῃ, προφασισθεὶς ὅτι θὰ πήγαινε στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου γιὰ ἐμπόριο.

Στὰς 16 τοῦ Γενάρη τοῦ 1821 ὁ Κολοκοτρώνης κατάρθωσε νὰ φύγῃ μὲ καΐκι καὶ νὰ περάσῃ στὴ Μάνη, ὅπου κρύφθηκε στὸ σπῆτι τοῦ Μούρτζινου, ἕως τὴν εὐλογημένη ἡμέρα πού σηκώθηκαν πιά οἱ Ἕλληνες.

Τὸ Πάσχα τοῦ 1821 τὸ πέρασε πολὺ διαφορετικὰ ὁ Κολοκοτρώνης. Δὲν εἶχε πιά τὴν ἡσυχία τοῦ καταπραΰνου μαγικοῦ τοπίου τῆς Ζακύνθου, ὅπως τὸν περασμένο χρόνο. Ἀλλὰ πατοῦσε τὸ ἀγαπημένο του γῶμα, ἦταν στὸ Μωρηᾶ του, καὶ μ' ὅλας τὰς στερήσεις, μ' ὅλους τοὺς κινδύνους, μ' ὅλες τὶς στενοχωρίες, ὁ Κολοκοτρώνης τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη ἦταν χαρούμενος. Καὶ στὸ πασχαλινὸ του δείπνο, θυμήθηκε τὸ σύντροφό του πού στὴ Ζάκυνθο εἶχε διαβάσει στὴν πλάτη τοῦ ἀρνιοῦ τὴν εὐτυχία πού εἶχε γίνεῖ πιά πραγματικότητα. Σήκωσε λοιπὸν τὸ ποτήρι, ὅχι μὲ δακρυσμένο μάτι, ἀλλὰ χαρούμενος, εὐτυχισμένος κι' ἔβροντοφώνησε!

— Χριστὸς Ἀνέστη, παλληκάρια! Ἡ Πατρίδα ἀνέστη!

— Ἀληθῶς Ἀνέστη, ἀπάντησαν οἱ σύντροφοί του.

Κι' ἐφιλήθηκαν ὅλοι μὲ τὸν ἀδελφικὸ ἀπασμὸ τοῦ Πάσχα, εὐτυχισμένοι, θαρρετοί, βέβαιοι γιὰ τὴ νίκη...

Κώστας Καιροφύλας

Μὲ τὴν πλάτη τ' ἀρνιοῦ προεῖπε στὸν Κολοκοτρώνη τὴν ἀνάστασι τοῦ Γένους.

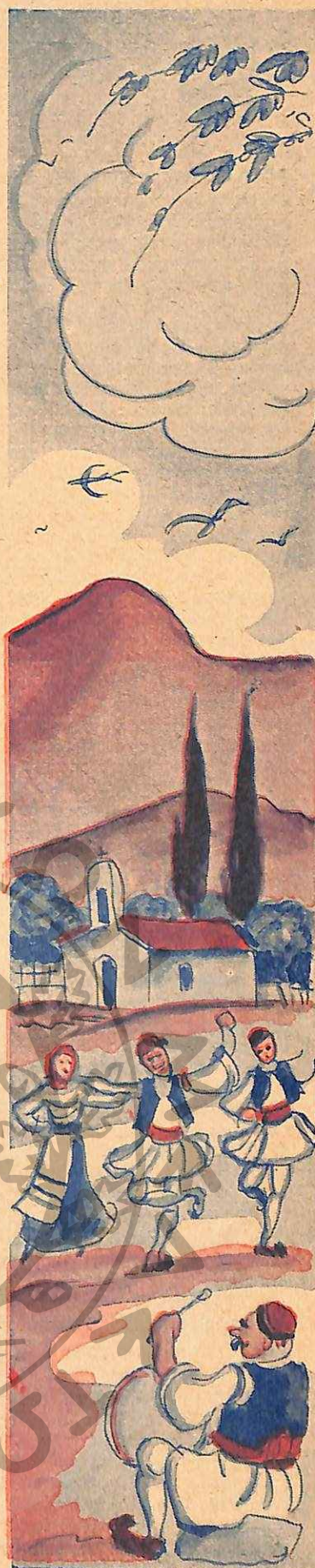
ΠΑΣΧΑΛΙΑ

Σήμερα γιορτὴ μεγάλη, σήμερα Λαμπρή, Σφάζουν σήμερα καὶ φένουν φυλαγμέν' ἀρνιά, Ράβουνε καινούργια ροῦχα καὶ στολίζονται! Κι' ὅθε ἀπαντηθοῦν φιλοῦνται καὶ ἀγκαλιάζονται. Σήμερα 'στὰ μεσοχώρια ὅλα ἀστράφτουνε Ἐμμορφάδαις καὶ στολίδαι, κι' ὄλ' ἀντιλαλοῦν Ἀπὸ τὰ γλυκὰ τραγούδια πού χορεύουνε. Ροβολοῦν τὰ παλληκάρια, λεβεντόπαιδα Μ' ἄρματ' ἀργυρὰ 'στὴ μέση καὶ μὲ χαίμαλιά, Ροβολοῦν κ' ἡ μαυρομμάταις, ρούσαις κ' ἔμμορφαις, Λυγεραὶς σὰν κυπαρίσσια, σὰν μηλιάς γλυκειαίς, Σὰν Ξωθιαὶς καὶ σὰν Νεράιδες, πού λαμποκοπᾶν Ὡς τὸ λαχούρι, 'στὸ μετὰξι καὶ 'στὸ μάλαμα.

Πιάνουντ' ὅλοι χέρι χέρι. Τὰ τραγούδια τοὺς Καὶ ταῖς πέτραις ζωντανεύουν. Γύρω οἱ γέροντες Καθισμένοι ἀράδα-ἀράδα τοὺς κυττάζουνε Καὶ γλυκὰ τοὺς καμαρώνουν καὶ κρυφὰ κρυφὰ Ζευγαρώνουν κάθε νηὶ μὲ κάθε κόρη τοὺς. Κι' ὁ χορὸς καὶ τὸ τραγοῦδι πᾶν' ἀδιάκοπα. Λυγεραὶς καὶ παλληκάρια σειοῦνται καὶ λυγοῦν Καὶ 'στους κύκλους ὅπου πλέκουν ἀγναντεύονται Καὶ κρυφὰ γλυκοτηριοῦνται καὶ γνωρίζονται, Κάθε κόρη τὸν καλὸ της, κάθε νηὸς τὴ νηά, Ὅλαις ἡ ματιαὶς ταιριάζουν, κι' ὅλαις ἡ καρδιαὶς Ὡρα μ' ὥρα ζευγαρώνουν καὶ κρυφομιλοῦν. Κι' ὁ χορὸς καὶ τὸ τραγοῦδι πᾶν' στρωτὰ-στρωτά. Ἀεφάνα καινούργια λάμψι γύρου χύνεται, Σιέται τοῦ χωριοῦ τὸ πλήθος, κυματίζεται, Καὶ σὰν σύγνεφα μεριάζει καὶ ξανοίγεται Πού περνάει λαμπροντυμένο τ' ἀστραπόβροντο, Καὶ διαβαίνει ἀνάμεσά του κι' ὅλο χαιρετᾷ Λυγερὴ καμαρωμένη καὶ περίμορφη. Ἡ περίσεια ἡ ἔμμορφιά της, τὰ ξανθὰ μαλλιά, Τὰ ὀλογάλανα τὰ μάτια, τὸ περπάτημα, Ἡ χρυσαῖς ἡ τραχηλιάς της καὶ τὸ μάλαμα, Χύνουνε 'στὸ χοροστάσι λάμψι ξαφνική. Ἄλλοι λέν: ἡ Δημοπούλα, ἡ Μήτρω ἡ ἔμμορφη, Πῆρε πρόσωπο τὸν ἥλιο, τ' ἀστρα μάτια της, Κι' ἄλλοι: πῆρε τὸ φεγγάρι, τὸν αὐγερινό.

— Ἀχ! κ' ἐγὼ λεβέντης νάμουν, χωριατόπουλο. Νὰ μὲ παίρναν 'στὸ χορὸ τοὺς καὶ νὰ χόρευα. Ὡς τὸ πλευρὸ τῆς Δημοπούλας τῆς περίμορφης!

Κ. Κρυστάλλης

Η άνοιξη είχε μπει. Η Θράκη ήταν ντυμένη τις άνοιξιτικές της όμορφιες. Οί κάμποι της θαυμαστοί και καταπράσινοι. Τα πουλιά κελάδισαν, το χαμομήλι—γαλαξίας άτελείωτος—σκέπασε τη γη, και το λελέκι κατέφθασε ταξιδιάρικο και στέκοντας πάνω σ' ένα ποδάρι στην κορυφή του καμπαναριού επισκοπεί τα γύρω, αγναντεύοντας προς τα μεγάλα ποτάμια. Τα μεγάλα της ποτάμια με τον Έβρο δυνατόν, ως τα παραμικρά ρέματα κατεβάζουν τα νερά τους πυκνά από τα χιονισμένα βουνά και χύνοντας τα στο γαλανό Αιγαίο τραγουδούν το τραγούδι τους: «Έρχεται η Λαμπρή άνθροστεφανωμένη και λουλοδοπλημμυρισμένη. Και μεις πάμε τα χαιρετίσματα των κάμπων που περνάμε στα κατάργυρα άκρογιάλια, στα θαυμαστά και ήρεμα περιγιάλια της θάλασσας της Μαρόνειας και της εξακουστής Αίνου. Μεις τ' άθάνατα ποτάμια, που ζώνουμε τους κάμπους και λασπώνουμε την έριθώλακα θρακιώτικη γη στο μακρινό ταξίδι μας. Το μελίσσι σκόρπισε τώρα και πετά από μυγδαλιά σε ροδακινιά, να ρουφήξει χυμό, και το μεταξοπούλι—το σκουληκάκι—θρέφεται στής μουριάς το φύλλο, που από τα νερά μας ροφά τους χυμούς του. Είναι άμετρητα ώσαν την άμμο της θάλασσας τα χρόνια μας, που αδιάκοπα διαβαίνοντας τη Θράκη και αδιακωνώντας την χύνουμε τα νερά μας να χορτάσει η θάλασσα».

Παντού χαρά Θεού. Οί πολιτείες, τα παλιά κάστρα, οί ρεματιές, τα δάση, οί βουνοπλάγιες, οί κάμποι, τα χωριά σκαρφαλωμένα στο βουνό ή άπλωμένα στον κάμπο, όλα χαίρονται. Οί αγελαδάρηδες οδηγούν τα κοπάδια—τις άγελαριές—μέσα στα τρισπόθητα λιβάδια, τη χαρά του πράσινου.

Χαίρεται και ο Σκόπελος—το θαυμαστό χωριό, σκαρφαλωμένο στην πλαγιά του Ιστορικού καλέ, του παλιού βυζαντινού φρουρίου. Ένα χωριό μεγάλο, που ή μοίρα τ' άφησε κατάντικρυ στο έβγα του ήλιου, να το αγναντεύη, άπλωμένο σαν άσπρη προβιά, που λαμποκοπά από μακριά, βουτηγμένο θαρρείς στον άσθέστη, όταν ανεβαίνοντας στο ψηλό δάσος φτάνης στη δημοσιά, που φέρνει στα σύνορα.

Έδω στο έρειπωμένο φρούριο, που σώζονται ακόμα τα χνάρια μιας Ιστορίας ματοθαμμένης, που διαβάσεις, ύψωνοντας το κεφάλι κατά τους τοίχους των πύργων, «Κομνηνός Αλέξιος», που πάντα έστάθη ή βυζαντινή δύναμι μεγάλη στα πρόθυρα της βασιλεύουσας, έδω κοιτάει το Ιστορικό χωριό, που ακόμα οί χωρικοί του μιλούν—σαν από παλιούς κόσμους—με το πανάρχαιο στρογγυλό έλληνικό στόμα: «Τι έπικες, έλαχέ με, δ' έστι» και άλλα. Κάθε βράχος και κάθε σπηλιά και κάθε ρουμάνι αντίδοξ τα περασμένα.

Κι' ανεβαίνοντας στο κάστρο, μέσα στην καθάρια άτμόσφαιρα της άνοιξεως αντικρύζεις με το κοφτερό σου μάτι τα τζαμιά της Άνδριανούς, που άπλωμένη, σαν πολύσαρκη τουρκάλα, ανάμεσα στα τρία ποτάμια, κοιμάται και συχάζει, θορυβεί ή όργιάζει, αντικρύζεις λέγω να σπαθίζουν τον ούρανό πανύψηλα.

Το Πάσχα ήταν τη χρονιά αυτή με το μήνα των άηδονιών και των λουλουδιών και τ' άνθισματος των δένδρων. Ίσα-Ίσα με την άρχή της άνοιξεως, π' άνθοβόλουσε και μύρωνε τους κάμπους κι' έδινε σ' όλα καινούργια ζωή. Τα κοπάδια έθωσκαν στα λιβάδια άμέριμνα—Θεού εύλογία!—και χιλιάδες, μυριάδες πλημμυρούσαν με τα βελάσματά τους τον άέρα. Πρόσμεναν κι' αυτά κατά το γραφτό τους τη μέρα, που του μακελ-

λάρη το κοφτερό μαχαίρι θα τους χάραζε το λαιμό και θα τους έχυνε το αίμα ποτάμι, να χορταστούν τα στόματα του κόσμου, που νησικός από κρέας πρόσμενε δλη τη μακρινή σαρακοστή να χορτάσει τ' άρνι της Πασχαλιάς. Θα ξημέρωνε Λαμπρή και ο Σκόπελος—τ' άρχοντικό χωριό, μέρα Μεγασάββατο, άγια μεγάλη μέρα—με τους άρχοντάδες του πλημμύρισε τον μεγάλο καφενέ του κύρ Φώτη και συζητούσε, σκόλη μέρα, τα μεγάλα ζητήματα του χωριού, που κι' αυτό τόσα είχε μαζί με δλο τον κόσμο.

Κουρασμένοι από τη δουλειά, πλούσιοι και φτωχοί, ξεκουράζονταν τέτοια μέρα, για να σηκωθούν μεσάνυχτα πάλι με τους χαρμόσυνους χτύπους της καμπάνας—του σήμαντρου—για ν' ακούσουν το Χριστός Άνέστη. Όσοι είχαν παλητοτούφεκα σκουριασμένα ή άβτζιδικά ή λογιής-λογιής τουφέκια, τα ξεσκουριάζαν τη μέρα κεινή. Τα τοίμαζαν για να σκορπίσουν στον άέρα τη χαρά της Άνάστασης τη νύχτα με το Χριστός Άνέστη και τη Δευτεράνάστασι, άνήμερα Πάσχα κι' όλες τις τρεις μέρες της Λαμπρής. Κι' οί άρχοντάδες μιλούσαν και συζητούσαν και σχεδιάζαν για τα δίκη του χωριού και τα έντερέσα με τον μουχτάρη άντάμα, τον Πάτε Γιάνν', που πάντα βαστούσε το ποτήρι γιομάτο, για να κατεβάξει το μαύρο μπογιαμά κρασί, που τόσο τ' άγαπούσε, με τη μοναδικιά εύχή που έφερε: «Άντε πέ δεξιά».

Ο ήλιος είχε πάρει πιά τον κατήφορο και ο μεγάλος ήσκιος του καλέ πλάκωσε και σκέπασε το χωριό, που βρισκότανε σε μία κίνησι, σε μία βράσι γιορτινή. Τα μπακάκια, το καφενείο γεμάτα. Σά μελισσολόγι βούιζε το καφενείο τώρα. Ο λαός μαζεμένος γύρω στους προύχοντες άκουε για τα ζητήματα της «χώρας», όπως έλεγαν στο χωριό τους, και δειλά-δειλά έπαιρνε θάρρος κανέναν από το λαό, σαν τον παλιό Όμηρικό Θερσίτη, να πη το λογόπλο του—που θα πη τον ταπεινό του λόγο—που πολλές φορές ζεμάτιζε κι' έκαιγε σαν το κοκκινισμένο καρφί. Και τότε έβλεπε τον παλιό σκηπτούχο, τον άρχοντα, τον Μπάρμπα Φώτη, με τη σοβαρή του βλεμματιά, που την ήσκιανε το παχύ σγουρό φρύδι του, ν' άγριοκυττάξη και να λέγη το λόγο του: «Σώπα σύ, που το βρήκες να μιλάς και σύ!».

Και ο λαός, στο πρόσωπο του φτωχορουτζιπέρη, του ζευγολάτη με το αδιακωμένο πρόσωπο, με το κεφάλι σούρριζα ξυρισμένο, συμμάζεψε το «μένος» του και κατάπινε τη γλώσσά του κι' άποτραβιούνταν.

Τέτοια ώρα ήταν μέσα στο καφενείο, που οί προύχοντοι με τον λαό άντάμα συζητούσαν, θύμωναν και σκέφτονταν για τα προβλήματα της χώρας, όταν μία άναπάντεχη ταραχή έφτασε μέσα, που έρχότανε από την πλατεία του χωριού.

Ο λαός δειλιασμένος, χλωμιασμένος έτρεχε να σωθής. Οί γυναίκες τσιρίζοντας καλούσαν τους άντρες: «Κωστή μπρέ, Άνεστώ μπρέεε», όνόματα με τσιριές και κλάματα. Ο καθένας κύτταζε να σωθής, να γλυτώσει από τ' άναπάντεχο κακό. Υστερνοι πήραν την είδησι οί προύχοντοι μέσα στο καφενείο, όταν ζωστήκαν από παντού από την άρματωμένη ως τα δόντια κλεφτουριά. Κάτι μορφές φοβερές με γένεια, με μαλλιά χυτά κι' άπλυτα κάτω από τις μούκες, με τσαπράζια σταυρωτά στο στήθος, με μαχαίρια στο ζουνάρι, με σπαθιά από τη ζώνη και με τα κοντά τουφέκια στα χέρια. «Ηρθαν μέρα παραμονή Λαμπρής να πατήσουν τη χώρα, ν' άρπάξουν ό,τι μπορούν, να σφάξουν σαν είναι βολετό και να χύσουν

το πένθος στο εύτυχισμένο χωριό ή να εισπράξουν το χρήμα του λαού και τον ιδρωτα.

Όταν έφτασε ξαφνικά το μήνυμα: «Πλάκωσαν κλέφτες!», σηκώθηκε ο Παπαθασίλης κι' άρπάζοντας το μακρύ τουφέκι του, το στολισμένο με συντέφι κι' άσμηι, δίχως καλιμαύχι και τα γένεια άταχτα.

— Που μωρέ, που; ρώτησε άγριεμένος.

Η ψυχή του λαχταρούσε ταραχές και τουφεκιές. Και πριν άκούση καλά που, δρασκέλισε το φράχτη του σπιτιού του, έτρεξε με τ' άντεριά του άνεμισμένα στο γειτονικό σπίτι, πήδηξε το δεύτερο φράχτη και τινάχτηκε στο δρόμο, ένα χωριάτικο στενόδρομο γιομάτο λάσπη ακόμα από τις βροχές. Δεν πέρασαν πέντε λεπτά κι' ήταν πιά φτασμένος στην πλατεία, όπου ο λαός συναγμένος, χλωμός και βουβός από το κακό, έμενε άποσβολωμένος.

— Τι τρέχ', παιδιά; ρώτησε ο παπας. Τι τρέχ';

— Τι να τρέχ'. Νά, κύττα!

Την ώρα αυτή στο βάθος του μεγάλου δρόμου, που γύριζε και ξετυλιγότανε σαν κορδέλλα πλατεία, σαν ένα σώμα προχωρούσε μία τσούρμα άνθρώποι. Ήταν οί κλέφτες, που έσερναν μαζί τους διαλέγοντας τους δυο πιο τσορμαπατζήδες του χωριού, τον Άναστάσ' το Φωτεινό και τον Λάμπο τον Πάτε. Τους πήγαιναν στα φοβερά τους λημέρια, μέσα στ' άπάτητα βουνά της Στράντζας, όπου φώλιαζαν τ' άγρίμια και τα όρνια έσχιζαν τον άγέρα περήφανα, κατακτητές του ούρανού, και τα βουργάρικα κομιτάτα.

Ο Παπαθασίλης μονομιās έσυρε κατά το παλιό βυζαντινό φρούριο, σαν τ' άγριο θεριό, που ρίχνεται και σαλτάει άγριεμένο. Πίσω του έτρεξε και ο λαός, παιδιά, άντροι, γυναίκες. Μία σιωπή βαστούσε έτσι, που άνεβαίνοντας το μονοπάτι ο ένας πίσω από τον άλλο λαχανιασμένοι, έβλεπαν τον παπά άγριον να πηδά, να τρέχει, να γλιστρά, να σκαρφαλώνη πολύ γρήγορος.

Όταν πιά ο Παπαθασίλης έφτασε μέσα στα χορταριασμένα έρείπια, τα βυζαντινά βουβά κάστρα, με τις πολεμιστρες, αγνάντεψε μακριά, βάζοντας τα χέρια στα φρύδια.

Κι' είδε τη λυπτερή συνοδεία να στριφογυρίζη το δρόμο, που κόβοντας τον καλέ, έμπαινε στον κάμπο προς τα σύνορα. Τα μάτια του άστραψαν, ή ματιά του άγρίψε. Τα μαλλιά του σκόρπισαν με την άλαφρη πνοή του άπριλιάτικου ζέφουρου, που έφτανε από τη Μαύρη Θάλασσα.

Πλάγιασε το κορμί του τώρα πάνω σε μία παλιά πολεμιστρά και άπλωσε το βαρύ τουφέκι του. Μακριά έβλεπε σά μυρμήγκια να προχωρή ή πένιμη συνοδεία. Δέ μπορούσε να ξεχωρίση τους προύχοντες του χωριού.

— Άς τραθήξω, μο-

νολόγησε. Και σκοπεύοντας έσυρε τη σκαντάλη.

Ένας τρομερός άχός γέμισε τον καλέ, σαν να ρίχτηκαν κανόνια. Άντήχησε ή βοή του τουφεκιού τρομερή στέλνοντας το μήνυμα του θανάτου, κι' ή σφαίρα σφύριξε δυνατά, σκίζοντας τον άγέρα από ψηλά.

Άδύναμος, άνίκανος ο Παπαθασίλης να σταματήσει τους κλέφτες, να λυτρώση—μέρα χρονικά—τους προύχοντους, που σέρνονταν στον ξενητεμό και τις κακουχίες και τα βάσανα και τους κινδύνους, έμεινε πολλή ώρα βουβός. Με τα μάτια δακρυσμένα, γιατί δέ μπορούσε να σταματήσει την αίχμαλωσία των προυχόντων, άποτραβήχτηκε να κατεβή τα σκαλοπάτια και το μονοπάτι του καλέ, για να κατέβη στο χωριό, που πενθούσε και ένα κλάμα γενικό χυνότανε, όπως μία φορά με το χαμό του Έκτορα μέσα στην πολιτεία του καλού Πριάμου.

Τι Πασχαλιά ξημέρωνε... Τι Λαμπρή, τι πένθος ύψωνότανε μέσα στη χώρα, τη γλυκειά αυτή ώρα του καλοκαιριού. Ένα μοιρολόγι άπλώθηκε παντού. Ο κάμπος άντηχούσε με το πέσιμο του ήλιου λυπητερά.

Κείνη τη βραδυά δέν άνάστησε το Χριστό ο Παπαθασίλης. Μόνο βουβόι όλοι, με το κλάμα στα μάτια, τα δάκρυα στα μάγουλα, και στο στόμα την πίκρα, έψαλαν όλοι παράκλησι στην Παναγιά για το λυτρωμό των χαμένων τους ανθρώπων. Και μαζεύοντας τα λύτρα—όλοι μικροί και μενέ—, δίνοντας ό,τι είχαν χρυσαικό—έστειλαν τον Παπαθασίλη στην Πασχαλιά άνήμερα καβάλλα, να βρή την κλεφτουργιά στα λημέρια της, που θα πρόσμενε τον θησαυρό!

Έτσι ή Άνάστασι έμεινε πίσω και διαβάστηκε την τρίτη μέρα τ' Αη-Γεώργη, που γύρισε με τους προυχόντους τσακισμένους.

Κι' ο Παπαθασίλης, πασίχαρος πιά για το γυρισμό τους έγραψε παίρνοντας το προσευχητάρι του:

«Σήμερα 22 του Άπριλη σωτηρίου έτους 1889, ήμερα Λαμπρής, μάς πήραν οί κλέδες τον κύρ Άναστά-

ση Φωτεινό και τον κύρ Λάμπρο Πάτε και μεις από πίκρα και κανό δέν κάναμε Άνάστασι, μόν' μαζεύοντας τα χρυσαικά μας πήγα να ανταμώσω τις κλέδες μέσα στα βουνά, να σώσω τους άρχόντους μας. Την Άνάστασι κάναμε άνήμερα τ' Άγιγιώργη, με το γυρισμό μας ίσια στην έκκλησιά, και το σημειώνω έγώ ο Παπαθασίλης του Σκούπελου».

Έτσι σώζονται ως τα σήμερα τα Ιερογλυφικά γράμματα του Παπαθασίλη—που καλύτερα ήξερε να κρατά το τουφέκι παρά την πέννα—για ν' άπαθανατίσουν το γεγονός από τα τόσα που τράβηξαν οί Έλληνες της Θράκης από τις άντάρτικες άταξίες κείνων των καιρών.

Π. Παπαχριστοδούλου

Στο βάθος του δρόμου φάνηκαν οί κλέφτες που ήρχοντο να ληστεύσουν το χωριό.

Τὸ θλιβερότερο Πάσχα γιὰ ὁλόκληρον τὸν ὑπόδουλο Ἑλληνισμό ἦταν ἀσφαλῶς τὸ Πάσχα τοῦ 1821.

Ἀπὸ μέρες κυκλοφοροῦσαν τρομακτικές εἰδήσεις. Οἱ Φαναριώτες κλείνονταν στὰ σπίτια τους ἐνῶρις καὶ κατασκόπευαν πάνω ἀπὸ τὰ κλειστὰ παράθυρα τὴν κίνησι τοῦ δρόμου. Ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή ὁ μανιασμένος ὄχλος μποροῦσε νὰ χυθῇ στὴ συνοικία αὐτὴ τῶν ραγιαδῶν νὰ σφάξῃ, νὰ κάψῃ, νὰ σβύσῃ τὴ δίψα τῆς ἐκδικήσεως ποὺ τὸν ἐθασάνιζε...

Πολλοὶ κατηγοροῦν τοὺς Φαναριώτες πὼς ξεχώρισαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνες γιὰτὶ συχνὰ ὑπηρετήσαν πιστὰ τὸν ἐχθρὸ καὶ μάλιστα τοῦ πρόσφεραν σημαντικές ὑπηρεσίες. Κι' ὅμως δὲν σκέπτονται τοῦτο ποὺ εἶναι ὡστόσο ἀπλούστατο. Ὁ κάτοικος ὁποιοῦδήποτε ἄλλου μέρους στὴν ὑποδουλωμένη Ἑλλάδα μποροῦσε σὲ μιὰ δύσκολη περίστασι νὰ ξεφύγῃ στὰ βουνά, ἢ νὰ βρῇ καταφύγιο στὰ νησιά μπαίνοντας σὸ πρῶτο παρακείμενο... καὶ ὁ Φαναριώτης βρισκόταν σὸ στόμα τοῦ θηρίου καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἄμεση ἀπειλὴ του... Αὐτὸ βέβαια τὸν ἔκανε ἀτολμότερο, διστακτικὸ, γιὰ κάθε κίνησι ποὺ ἡ ἐπιτυχία της δὲν ἦταν ἀσφαλισμένη ἀπὸ πρὶν... Τὸ γεγονός ὅτι αὐτὸς κινδύνευε νὰ πληρώσῃ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνοιχτοὺς λογαριασμοὺς, ποὺ εἶχε ἢ Πύλῃ μὲ τοὺς ὁμοεθνεῖς του, τὸν ἀνάγκαιζε νὰ ὑποκρίνεται τάχα φίλος καὶ ἀφοσίωσι στὸν τύραννο, τὴ στιγμή μάλιστα ποὺ εἶχε καὶ ἐμπιστευτικὴ θέσι κοντὰ του, μόνο καὶ μόνο γιὰ ν' ἀποφύγῃ ἔτσι τίς πολὺ δικαιολογημένες ὑποψίες του...

Ἡ θέσι τοῦ Πατριάρχου, ποὺ ἦταν ὄχι μόνον ὁ πνευματικὸς, μὰ καὶ ὁ πολιτικὸς ἀρχηγὸς τοῦ ὑποδουλωμένου ἔθνους, ἦταν ἀκόμη δυσκολώτερη. Οἱ Τούρκοι παρακολουθοῦσαν καχύποπτα τὴν κάθε του κίνησι καὶ πρὸ πάντων ὅταν οἱ ραγιαδῆδες βρισκόνταν σὲ ἐξέγερσι, πρῶγμα ποὺ συνέβαινε ἄλλως τε συχνά... Ἡ ἀνάμιξι του, τοῦλάχιστον φανερά, δὲν ἐσύμφερε καθόλου ἂν τὸ κίνημα ἀποτύχαινε μποροῦσε νὰ παρουσιαστῇ σὸ Σουλτάνο καὶ νὰ τὸ παραστήσῃ σὰν τοπικὴ ἐξέγερσι στρεφόμενη ὄχι κατὰ τοῦ προσώπου του, μὰ ἐναντίον τῶν τοπικῶν ἀρχόντων καὶ νὰ ζητήσῃ ἐπιεικεία... Ἄν ὁ ἴδιος ὅμως, μὲ ἐνέργειες ποὺ ἦσαν γνωστές, εἶχε παρακινήσει τὴν ἐξέγερσι, φυσικὰ δὲν ἦταν δυνατό νὰ ἐνεργήσῃ ἔτσι...

Αὐτὸς ἦταν ὁ λόγος ποὺ ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἔδειξε κάποια διστακτικὴ σὲ τὸν οἱ Φιλικοὶ τοῦ ἀνεκοίνωσαν τὸ σχέδιό τους, ὥστόσο ἡ πατριωτικὴ του ψυχὴ ἀναγάλλισε βέβαια μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς ἴσως αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ προσπάθεια νὰ ἦταν ἀποτελεσματικώτερη... Γιατὶ στὸν κόσμον ὁλόκληρο, ὅσο ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάστασι, ἔπνεε αὐρὰ φιλελευθερισμοῦ καὶ παρ' ὅλη τὴν ἱερὴ Συμμαχία ἡ κοινὴ γνώμη θὰ εὐνοοῦσε τὸ γενναῖο μικρὸ λαὸ ποὺ τολμοῦσε νὰ σηκώσῃ

ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΣΧΑ

κεφάλι καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του...

Αἱ εἰδήσεις κατὰφθναν ἡ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη... Ὁ Ὑψηλάντης πέρασε τὸν Προῦθο στίς 24 Φεβρουαρίου ὁ ἀρχιεπίσκοπος μάλιστα Βενιαμὶν τὸν εὐλόγησε ὡς ἀρχηγόν... Ὁ ἀρχιμανδρίτης Δικαῖος Παπαφλέσσας σήκωσε σ' ἐπανάστασι τὴν Πελοπόννησο... κι' ὁ Παλαιὸν Πατρὼν ὕψωσε τὴ σημαία τῆς στίς 25 τοῦ Μάρτη...

Οἱ ραγιαδῆδες τῆς Κωνσταντινούπολης προσπαθοῦσαν νὰ κρύβουν τὰ αἰσθήματά τους καὶ στὰ φανερά μάλιστα νὰ δείχνουν ἀγανάκτησι γιὰ τὴν ἀπόπειρα αὐτὴ τῶν ὁμοεθνῶν μὰ μποροῦσε ὅρα γι' ἡ ἀπατηθῇ ὁ τύραννος; Τὰ σημεῖα ἦσαν φανερά. Τὸ γεγονός ὅτι ἡ Βαλκανικὴ ἀπὸ τὴ μὴν ἄκρα ὡς τὴν ἄλλη βρισκόταν σὸ πόδι καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία εὐνοοῦσε φανερά τὸ κίνημα, τοὺς ἔπειθε πὼς ἦταν κάτι προσχεδιασμένο καὶ γενικόν. Οἱ προκηρύξεις τοῦ Ὑψηλάντη δὲν ἄφιναν καμμιά ἀμφιβολία. Ἦταν δυνατό ὁ Πατριάρχης νὰ μὴν εἶχε λάθει μέρος ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴν εἶχε πληροφορίες γι' αὐτὸ ἀπὸ πολλὸ καιρὸ πρὶν;

Οἱ Φιλικοὶ ἐξ ἄλλου στίς ἐνέργειές των, μ' ὅλο ποὺ ὁ Γρηγόριος τὸ εἶχεν ἀπαγορεύσει, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἀναφέραμε προηγουμένως, μεταχειρίζονταν τὸ ὄνομά του καθὼς καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ρωσσίας, γιὰ νὰ ἐμπνεύσουν στοὺς Χριστιανοὺς ἐμπιστοσύνη καὶ θάρρος. Πὼς νὰ κάμουν ἀλλοιώτικα, ἀφοῦ οἱ ἴδιοι δὲν εἶχαν τὸ ἀπαιτούμενο κύρος; Γιὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ ἔθνους χρειαζόταν μιὰ θυσία καὶ ἔνας ἐξιλαστήριος ἄμνος. Οἱ συνθήκες σημάδευαν φανερά τὸ πρόσωπο ποὺ ἔπρεπε ὄχι μόνον νὰ δώσῃ τὴ ζωὴ του, μὰ καὶ νὰ ἐκτεθῇ σὲ παρεξηγήσεις ἀπέναντι ἐκείνων ποὺ προσπαθοῦσε νὰ σώσῃ.

Τὸ ἀκόλουθο περιστατικὸ δείχνει καθαρά τὴν οὐσίαν τῆς θυσίας αὐτῆς.

Ὁ συνοδικὸς Μητροπολίτης Δέρκων ἐπρότεινε στὸν Γρηγόριο νὰ φύγουν γιὰ τὴν Πελοπόννησο. Θὰ ἐπήγαιναν μὲ τὴν πρόφασιν νὰ καταστειλὸν τὴν ἐπανάστασι, μὰ στὴν πραγματικότητά θὰ ἀναλάβαιναν τὴν ἀρχηγία της.

Νὰ ἡ ἀπάντησι: «Καὶ ἐγὼ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἔθνους καὶ Ὑμεῖς ἡ Σύνοδος ὀφείλουμεν ν' ἀποθάνωμεν διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν» ὁ θάνατος ἡμῶν θὰ δώσῃ τὸ δικαίωμα εἰς τὴν Χριστιανωσύνην νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ ἔθνος ἐναντίον τοῦ τυράννου... Ἄν ὅμως ὑπάγω-

μεν ἡμεῖς νὰ ἐνθαρρύνωμεν τὴν ἐπανάστασιν, τότε θὰ δικαιώσωμεν τὸν Σουλτάνον ἀποφασίσαντα νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὁλόκληρον τὸ ἔθνος».

Ὑπελόγιζε φυσικὰ πὼς ὁ θάνατός του θὰ σήκωνε τέτοιο κύμα ἀγανάκτησεως σ' ὁλόκληρον τὸν Χριστιανικὸ κόσμον, ὥστε θὰ παρέσυρε καὶ τὸν Τσάρο σὲ ἄμεση ἐπέμβασι παρ' ὅλο ποὺ εἶχε δώσει ἀντίθετη βεβαίωσι στὸν Μέττερνιχ.

Σκοτεινὸ Πάσχα ἡμέρες ἀγωνίας νύχτες ἐφιαλτικές... Ἄν μποροῦσε κανεὶς νὰ τις ἀναπλάσῃ μὲ τὴν φαντασίαν του, ἀσφαλῶς θὰ καταλάβαινε βαρύτερα τὴν ἀνέκτιμη ἀγάθον εἶναι ἡ ἐλευθερία καὶ ὅτι ὅποιαδήποτε θυσία εἶναι μικρὴ γιὰ τὴν ἀπόκτησίν της. Ἀπὸ στόμα σὲ στόμα μέρες τώρα μιὰ τρομερὴ εἰδησι κυκλοφοροῦσε... Ὁ Σουλτάνος Μαχμούτ στὴ μανία του πρόσταξε τὸν Σεῖχ-ὀλ-Ισλάμ Χατζὴ Χαλήλ νὰ κηρύξῃ τὸν ἱερὸ πόλεμον καὶ νὰ ἐκδώσῃ φετῶ γενικῆς σφαγῆς τῶν ραγιαδῶν...

Ὁ Γρηγόριος κατάρθωσε ν' ἀποτρέψῃ τὸν κίνδυνον μὲ ἐνέργειες κατάλληλες στὸν δίκαιον καὶ φιλόνητο Σείχ-ὀλ-Ισλάμ, ποὺ τόλμησε νὰ μὴν ὑπακούσῃ στὴν θέλησι τοῦ κυρίου του, μὲ τὴν πρόφασιν πὼς δὲν εἶχε βásiμες ἀποδείξεις.

Καὶ εἶναι ἀνάγκη ἐδῶ ν' ἀνοίξουμε μιὰ παρένθεσι. Ὁ Ἑλληνισμὸς χρωστᾷ στὸν Χατζὴ Χαλήλ αἰώνια εὐγνωμοσύνη γιὰ τὴ γενναίαν του αὐτὴ πράξιν καὶ μάλιστα ἀφοῦ τὴν πληρώσε μὲ τὴ ζωὴ του γιὰτὶ ὁ Μαχμούτ μόλις ἔμαθε τὴν ἀπειθείαν του, ἔδωσε διαταγὴ νὰ καθαιρεθῇ καὶ νὰ θανατωθῇ.

Ὁ ζυγὸς τῆς τυραννίας δὲν ἐβάρυνε, καθὼς βλέπετε, μόνο τοὺς Χριστιανοὺς ποὺ ζητοῦσαν τὴν ἐλευθερίαν τους, μὰ καὶ τοὺς Τούρκους ποὺ εἶχαν εὐγενικά καὶ φιλόνητο αἰσθήματα καὶ τολμοῦσαν νὰ καταφρονήσουν τὴν ὠμὴ θέλησι τοῦ τυράννου...

Οἱ ψάλτες μέσα στὴ μισοφωτισμένη ἐκκλησιὰ ἔψαλλαν μὲ κατάνυξι. Τὰ δάκρυα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ μάτια τῶν πιστῶν ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ ξέρουν ἂν τὰ ἀναστημένα πρόσωπα ποὺ ἔβλεπαν ὁλόγυρά τους θὰ τὰ ξανάβλεπαν καὶ τὴν ἄλλη μέρα...

Ξαφνικά ὁ Πατριάρχης πρόβαλε μπροστὰ στὴν ὥραία πύλιν μετὴ με-

γάλη στολή του, ποὺ θύμιζε ἡμέρες παλιὰς θόξας, περικυκλωμένος ἀπὸ τοὺς συνοδικοὺς μητροπολίτες... Μὲ τρέμουσα φωνὴ ἀπὸ τὴ συγκίνησι καὶ μὲ τὸ βλέμμα ψηλά κατὰ τὸν σκοτεινὸ ἀκόμα θόλον, ἔψαλλε:

«Δεῦτε λάβετε φῶς

ἐκ τοῦ ἀνеспέρου φωτός...»

καὶ τὰ κεριὰ ἀπὸ χέρι σὲ χέρι ἀνάβαν τὸ ἓνα πίσω ἀπὸ τ' ἄλλο ἡ ἐκκλησιὰ ὁλόκληρη ἔλαμψε καὶ οἱ χρυσὲς εἰκόνες φάνηκαν σὰ νὰ παίρνουν ζωὴ καὶ νὰ κινούνται στίς παλλόμενες γλυκεῖες φλόγες ποὺ ἐπολλαπλασιαζόνταν ὡς ποὺ ἀνέθηκαν ἐπάνω στοὺς γυναικωνίτες, χύθηκαν ἔξω στὸν πρόναον καὶ τὴν αὐλή... Θέρμη γλυκεῖα χύθηκε καὶ μαζί οἱ καρδιὲς ἀναφτεροῦγισαν σὰ νὰ ἔβλεπαν στὸ θέαμα αὐτὸ ἓνα σύμβολον, ἓνα σημάδι γιὰ τὴ μέλλουσα ἀνάστασι τοῦ ἔθνους...

Τὸ ἄλλο πρωτὶ, ἀνήμερα τοῦ Πάσχα, εἰδοποίησαν τὸν Πατριάρχην ποὺ δὲν εἶχε ἀκόμα σηκωθῇ πὼς ὁ Μ. Διερχομένης μετὰ τὸν Γενικὸν Γραμματεὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τὸν ζητοῦσαν. Πῆγε στὴ μεγάλη αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων, ὅπου σὲ μεταξὺ εἶχαν μαζευτῇ καὶ οἱ συνοδικοί.

Τοῦ διάβασαν ἓνα φερμάνι ὁ Σουλτάνος τὸν καθαιροῦσε ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ «γιατὶ ἦταν ἀνάξιος γιὰ τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ἀχάριστος πρὸς τὴν Κυβέρνησι τοῦ τόπου καὶ ἀπιστος».

Στίς 3 μ. μ. οἱ δῆμοι τὸν κρέμασαν στὴ μεσημβρινὴ πόρτα τοῦ Πατριαρχείου. Ὁ ὄχλος ἐλιθοβόλησε τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ ποὺ ἔμεινε τρεῖς μέρες ὁλόκληρες κρεμασμένο, μὲ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν καρφωμένη σὸ στήθος του.

Τοῦ κάκου προσπάθησε ὁ Νέος Πατριάρχης Εὐγένιος νὰ πάρῃ τὴν ἄδεια νὰ θάψῃ τὸ λείψανόν του. Οἱ Ἑβραῖοι τὸ ἀγόρασαν γιὰ 800 γρόσια καὶ ἀφοῦ τὸ ὕβρισαν καὶ τὸ ἔσυραν ἀνάμεσα στὰ στενοσόκακα μὲ οὐρλιάσματα, τὸ ἔριξαν στὸν Κεράτιον κόλπον.

Ἀπὸ τίς μισόκληστες γριλλίες οἱ Χριστιανοὶ παρακολουθοῦσαν τίς ἀγριεὲς σκηνές μὲ κλάματα καὶ ὀδυρμοὺς καὶ δεήσεις γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ μάρτυρα. Τὸ πένθος καὶ ἡ ἀνησυχία τοὺς κρατοῦσαν νηστικούς καὶ αὔπνους ὁλόκληρη τὴν ἑβδομάδα ἐκείνη ποὺ ἄλλοτε τὴν περνοῦσαν πανηγυρίζοντας μὲ ἐορταστικὰ δεῖπνα καὶ ἐκδρομὲς στὰ ἀνθισμένα παράλια τοῦ Βοσπόρου...

Ὑστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ὅταν πιά εἶχαν δικαιωθῇ οἱ ἀγῶνες τῆς φυλῆς, μιὰ γρηῃ Φαναριώτισσα, ποὺ ἦταν νέα κοπέλλα τὸ φοβερὸ ἐκείνο Πάσχα καὶ εἶδε μὲ τὰ μάτια της ὅτι ἴστροῦμε σήμερα καὶ τοῦ κάκου προσπαθοῦμε ν' ἀναπαράσθουμε στὴ φαντασία μας, ἔλεγε στὰ ἐγγόνια της:

«Εἶναι φυσικὸ βέβαια ἄνθρωποι ποὺ σκύβουν κάτω ἀπὸ τυραννικὸ ζυγὸ καὶ τὰ αἰσθήματά τους σωρεύονται, θαρρεῖς, μέσα στὴν καρδιά τους

Ὁ ἀπαχονισμὸς τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου.

καὶ δὲν μποροῦν νὰ βροῦν διέξοδο... εἶναι φυσικὸ, παιδιὰ μου, σὸ κάθε τι νὰ βρίσκουν σημάδια ποὺ τοὺς παρηγοροῦν καὶ τοὺς ὑπόσχονται κατὰ τὴν ἐλπίδα ποὺ ἔχουν... Ποτὲ ἐσεῖς π. χ. δὲ θὰ ψάλετε τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» μὲ τὸν τρόπο ποὺ τὸ ψάλλαμε ἐμεῖς... Τὰ δάκρυα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ μάτια μας καὶ ἡ καρδιά μας πλημμυροῦσε ἀπὸ ἐλπίδα καὶ χαρὰ, γιὰτὶ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ ποὺ ἔγινε ὅσο ἀπὸ τὸ μαρτυρικὸ Του θάνατον, ἐμεῖς βλέπαμε τὴν Ἀνάστασι τοῦ ἔθνους.

Ἐἶδα τὸ μαρτύριον τοῦ Πατριάρχου ἀπὸ τὸ μισάνοιχτο παράθυρον τοῦ πατρικοῦ μου σπιτιοῦ, ἄκουσα τὰ οὐρλιάσματα τῶν δημίων του, ποὺ τραβοῦσαν τὸ σῆπτρόν του λείψανον ἀπὸ τὸ λιθόστρωτον δρόμον καὶ χόρρευσαν ξεφρενιασμένοι ὁλόγυρά του—τὸ θυμᾶμαι σὰ νᾶναι τώρα—καὶ σὸ

νοῦ μου ἦρθε, τὴν ἴδια ἐκείνη στιγμή, τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοσώτου... Ὡς ἐσύ, Χριστέ μου, εἶπα, θυσίασθηκες γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἔτσι καὶ ὁ ταπεινὸς σου τοῦτος λειτουργός, κατὰ τὸ παράδειγμά σου, θυσίασθηκε γιὰ τὸ ἔθνος... Κι' ὅπως ἀπὸ τὴ θεϊκὴ Σου θυσία σώθηκαν οἱ ἄνθρωποι καὶ λυτρώθηκαν ἀπὸ τὸ προπατορικὸν κρίμα ποὺ τοὺς ἐβάρυνε, ὁμοίαν κάμε Χριστέ μου, ἀπὸ τὴ θυσία τοῦ Πατριάρχου νὰ ἐλευθερωθῇ τὸ δουλωμένο ἔθνος μας...

Ἔτσι, παιδιὰ μου, ἡ ἐλπίδα ποὺ ποτὲ δὲν πεθαίνει στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου βρῆκε λόγια παρηγορίας νὰ μᾶς ψιθυρίσῃ τίς κρίσιμες, τίς σκοτεινὲς ἐκείνες στιγμές... Καὶ δὲ βγήκε ψεύτρα... γιὰτὶ ὅσο ἀπὸ λίγο γιορτάσαμε τὸ Ἐθνικὸ μας Πάσχα...

μ. αν.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ

[Κάποια μέρα στο Παρίσι, στη λεωφόρο Μπερτέλ, ο πετροκόπος Γερώνυμος Μπαρμπερής, από το χωριό Σαβιάνο, βρήκε έκθεσιμνο έμπρος σε μια εξώθυρα ένα βρέφος ηλικίας πέντε μηνών, που άρχικώς το παρέδωσε στην αστυνομία. Ο αστυνόμος, από τα άκριθα έσάρουχα του μωρού, συνεπέρανε πως ήλκε σε πλούσιους γονείς και πώς πιθανώς κάποιος να το είχε κλέψει από έκδικη. Τότε ο Γερώνυμος Μπαρμπερής που μέχρι της στιγμής δεν είχε ένδιαφερθη διά την περαιτέρω τύχη του μικρού, αναλογιζόμενος πώς αν κάποτε οι γονείς του το ζητούσαν θα κέρδιζε αρκετά χρήματα για τη διατροφή του, άπεφάσισε να το αναλάβει υπευθύνως. Έτσι ο μικρός Ρεμψ — όπως τον βάφτισαν οι σωτήρες του — πέρασε χαρούμενα χρόνια στο Σαβιάνο, κοντά στην ψυχολάνα-Μπαρμπερίνα, και δεν ένοιωσε καθόλου την όρφάνια του, χάρις στη μητρική στοργή που τοβδείξε. Όταν έγινε όκτώ ετών, ο πατέρας του — ο Μπαρμπερής — που ως τότε εργαζόταν στο Παρίσι, έτραυματισή τον σε κάποια οικοδομή που εργαζότανε και άναγκάσθηκε, άντικατος όπως είχε γίνει για εργασία, να γυρίσει στο χωριό του. Το πρώτο βράδυ του γυρισμού, ο Ρεμψ, που είχε πάει να κοιμηθί, άλλα δεν τον είχε πάρει άκομή ο ύπνος, μαθαίνει από μια συζήτηση μεταξύ Γερώνυμου και της μάννας-Μπαρμπερίνας, την πραγματική του ιστορία και τις διαθέσεις του ψυχοπατέρα του, που δεν θέλει με κανένα τρόπο να τον κρατήσει κοντά τους, άλλα σκέπτεται να τον παραδώσει στο όρφανοτροφείο της περιφέρειας. Αυτό όμως δεν τó θέλει καθόλου ο Ρεμψ και παρακαλεί τη μάννα Μπαρμπερίνα να τον κρατήσει κοντά της. Εκείνη τού το ύποσχεται, χωρίς όμως και να κατορθώσει τίποτε, γιατί ο Γερώνυμος παραβείδει τον μικρόν — παρά τις διαμαρτυρίες του — μία μέρα που λείπει ή ψυχομάννα του, έπ' ένοιωσε σαράντα φράγκων τον χρόνο, στον διευθυντή ενός υπαιθρίου θιάσου, όνόματι Βιτάλη. Ο θιάσος αυτός άποτελείται από τον Καρδούλη, μία τετραπέρατη μαιμού, και από τρία χαριτωμένα σκυλάκια, τον Κάπη, τον Ζερμπίνο και τη Δούλη. Ο δυστυχής Ρεμψ με θλίψη άκολουθεί τον νέο του προστάτη, που τού δίνει και τα πρώτα μαθήματα για να λάβει μέρος σε μία κωμωδία του θιάσου. Από την ήμεραν εκείνην άρχίζει μία άδικόσκοπε περιπλάνησις από πόλη σε πόλη. Τις ώρες που ο μικρός θιάσος άναπαύεται, ο Βιτάλης, που στο μεταξύ έχει κερδίσει την έμπιστοσύνη του Ρεμψ, τού μαθαίνει τα πρώτα γραμματα και άκόμη τού κάνει και μάθημα μουσικής. Έξέπνως ο Ρεμψ, γρήγορα γίνεται ένας καλός μαθητής, που έκτος από το διάσασμα μαθαίνει να παίζη και άρπα. Στην Τουλούζ της όμως, ύστερα από ένα έπεισόδιο με κάποιον άστυφύλακα, που άπαγορεύει στο θιάσο να παριστάνη δημοσίως, ο Βιτάλης συλλαμβάνεται και καταδικάζεται από το δικαστήριο της πόλεως σε δυό μηνών φυλάκιση. Ο Ρεμψ μένει και πόλη χωρίς προστασία. Μόνος γυρίζει στα περάχωρα της Τουλούζης, προσπαθώντας να κερδίση το ψωμί του, δίδοντας παραστάσεις. Παντού όμως τον διώχνουν. Έτσι άπελπισμένος όπως είναι συναντά στην άκροθαλάσσια ένα πλοίαρχο που χρησιμεύει για κατοικία ενός πλούσιου, άλλα παραλυτικού παιδιού. Το παιδί θέλει να διασκεδάση και ή μητέρα του παρακαλεί τον Ρεμψ να δώση μία παράσταση με το θιάσο του. Η παράσταση δίδεται και ο μικρός Άρθούρος — έτσι λέγεται το παραλυτικό παιδάκι — ένθουσιάζεται. Προσκαλούν τον Ρεμψ με τους ήθοποιούς του στο πλοίαρχο, τους προσφέρουν ένα πλούσιο γεύμα, και ή κυρία, άφου μαθαίνει από τον Ρεμψ πως είναι δίχως προστάτη και έρημος, τον παρακαλεί να μείνη μαζί τους μέχρις ότου άποφυλακισθί ο Βιτάλης, και στο μεταξύ, άντι να γυρίζουν από χωριό σε χωριό δίδοντας παραστάσεις, να παριστάνουν κάπου-κάπου για να διασκεδάσουν τον Άρθούρο. Ο Ρεμψ δέχεται. Μέσα στο πλοίο μαθαίνει ότι ή μητέρα του Άρθούρου είχε και άλλο γυιό μεγαλύτερο, που της τον έκλεψαν κατά τρόπο μυστηριώδη όταν αυτή και ο σύζυγός της ήσαν άρρωστοι. Στο ταξίδι ο Ρεμψ παίζει μία φορά με το μικρό του θιάσο. Το βράδυ τού έδωσαν μία άραιστή καμπίνα, που τού έκανε καταληκτική έντύπωση, και την άλλη παράστη στο μάθημα που έκανε ή κ. Μίλλιγκαν στο γυιό της. Τόν μαθαίνει το μύθο «Ο λύκος με τ' άρνι», τον όποιον ο Άρθούρος άσκολούσανε να μάθη. Σε μία στιγμή που ή μητέρα του θυμωμένη τού δηλώνει ότι ο Ρεμψ δεν θα παίξη άν δεν μάθη πρώτα το μάθημά του και τού άφίνει το βιβλίο του να μελετήση μπαίνοντας στην κάμαρά της, ο Ρεμψ τού μαθαίνει τον μύθο. Από τη στιγμή αυτή ή θέσι του στην οικογένεια άλλάζει. Δεν είναι πιά ο σαλτιμπάγκος. Η κ. Μίλλιγκαν με μεγάλη της χαρά άκούει να της λή ο Άρθούρος το μύθο, που έμαθε μαζί του σε μισή ώρα, ένν αυτή, όλόκληρες μέρες, δεν είχε κατορθώσει να τού τον μάθη.]

(Η συνέχεια)

Όταν συλλογίζωμαι τώρα τις ήμέρες που πέρασα στον «Κύκνο» με την κυρία Μίλλιγκαν και με τον Άρθούρο, βρίσκω πως ήταν οι καλύτερες της παιδικής μου ηλικίας.

Ο Άρθούρος είχ' άισθανθί για μένα μία θερμότατη φιλία κι' έγώ πάλι τον συμπάθησα τόσο πολύ, που τον θεωρούσα σαν άδελφό μου. Ποτέ δεν μούδειξε κείνος

την παραμικρή περηφάνεια ή άκαταδεξιά, άν κι' ή θέσι του ήταν τόσο άνώτερη από τη δική μου' κι' έγώ ποτέ δεν άισθανθίκα στενοχώρια κι' άμηχανία.

Αυτό βέβαια χρεωστούνταν στην ήλικία μου και στην άπειρία μου' χρεωστούνταν όμως πολύ και στη μεγάλη λεπτότητα, στην άπειρη καλωσύνη της κυρίας Μίλλιγκαν, που συχνά μού μιλούσε σα να ήμουν παιδί της.

Έπειτα το ταξίδι εκείνο ήταν για μένα μαγεία. Ούτε μία ώρα πληκτική ή κουραστική. Από το πρωί ως το βράδυ όλες μας οι ώρες άπολαυστικές.

Όταν ο τόπος που περνούσαμε ήταν όμορφος, δεν έκαναμε παρά λίγες λεύγες την ήμέρα' όταν ήταν μονότονος, χωρίς ένδιαφέρον, τρέγαμε γρηγορώτερα.

Έτσι από τη Βιλλαφράγκα κατεβήκαμε στο Μπεζιέρ. Έξεκινούσαμε και στεκόμαστε όπου θέλαμε. Καμιά φροντίδα, από τις συνηθισμένες των ταξιδιών, δεν μάς ένοχλούσε. Δεν είμαστε ύποχρεωμένοι να τρέχουμε, να άνα βρούμε κατάλυμα και φαγητό. Την προσδιορισμένη ώρα, το τραπέζι μας στρώνονταν στη βεράντα. Και τρώγοντας ήσυχα, παρακολουθούσαμε το κινούμενο θέαμα των δυό όχθών.

Όταν ένύκτωνε, σταματούσαμε στο μέρος που βρίσκόμεστε και περιμέναμε κεί ως που να έημερώση. Άν έκανε ψύχρα, κλεινόμαστε στο σαλόνι κι' άφου άνάβαμε φωτιά, για να φύγη ή ύγρασία που έβλαπτε τον άρρωστο, φέρναμε τις λάμπες και καθόμαστε γύρω στο τραπέζι. Η κυρία Μίλλιγκαν μάς έδειχνε τότε εικονογραφημένα βιβλία ή λευκώματα με φωτογραφίες. Όπως τó πλοίο μας ήταν καμωμένο για τó ειδικό αυτό ταξίδι, έτσι ήταν διαλεγμένα και τα βιβλία του ταξιδιού. Όταν τα μάτια μας κουράζονταν, ή κυρία Μίλλιγκαν μάς διάβαζε ή μάς έδειχνεν άπ' αυτά ό,τι μπορούσε να μάς ένδιαφέρη και να τó καταλαβαίνουμε. Έπειτα έκλεινε βιβλία και λευκώματα και μάς διηγούνταν παραμύθια ή ιστορήματα σχετικά με τις χώρες που περνούσαμε. Μιλούσε με τα μάτια καρφωμένα στα μάτια τού Άρθούρου, κι' ήταν συγκινητικό να βλέπη κανείς τον κόπο που έκανε για να έκφράζη μόνο όσες ιδέες και να μεταχειρίζεται μόνο όσες λέξεις μπορούσε να έννοη ο μικρός άρρωστος.

Ευτυχισμένη, γλυκεία ζωή για ένα παιδί σαν και μένα, που είχε άφήσει το φτωχό χωριάτοδοπιτο της μάννας-Μπαρμπερίνας, για ν' άκολουθήση στους δρόμους τον Βιτάλη.

Ά, τι διαφορά από τις βραστές πατάτες της παραμάννας μου ως τις γκελατίνες, τις κρέμες και τα πατίσια, που έκανε ή μαγείρισσα της κυρίας Μίλλιγκαν! Και τι διαφορά από τις μακρινές, τις άτέλειωτες εκείνες πεζοπορίες στη λάσπη, με τη βροχή, με τον ήλιο, πίσω άπ' τον άφεντικό μου, ως τα θελκτικά αυτά ταξίδια με τον «Κύκνο»!

Για να είμαι όμως δίκαιος προς τον έαυτό μου, πρέπει να πώ πως ή ψυχική ευτυχία της νέας μου ζωής μ' έβρισκε πιό ευάισθητο παρά οι υλικές της άπολαύσεις. Γιατί όσο καλά κι' άν ήσαν τα φαγιά και τα γλυκίσματα της κυρίας Μίλλιγκαν, όσο ευάριστο μού ήταν να μην ύποφέρω πιά από πείνα, από κρύο, από ζέστη, πολύ καλύτερα και πολύ πιό ευάριστα για την ψυχή μου ήσαν τα άισθήματα που την πλημμύριζαν!

Δυό φορές ως τότε είχα ιδή να σπάζουν ή να λύνωνται οι δεσμοί που μ' έδεναν με πρόσωπα άγαπητά μου: τη μία, όταν με πήραν από τη μάννα-Μπαρμπερίνα την άλλη, όταν χωρίσθηκα τον Βιτάλη. Κι' έτσι δυό φορές είχα βρείθι στον κόσμο μονάχος, χωρίς προστασία, χωρίς στήριγμα, χωρίς άλλους φίλους από τα ζωα μου.

Και να βρίσκω τώρα, στην έρημιά μου και στην άπόγνωσι, δυό ανθρώπους που να μού δείχνουν τόση συμπάθεια, τόση στοργή: μία γυναίκα, μία ώραία κυρία,

γεμάτη γλύκα, καλωσύνη και τρυφερότητα, κι' ένα παιδί στην ήλικία μου τόσο καλό, που να με μεταχειρίζεται σαν άδελφό του!

Τι χαρά, τι ευτυχία, για μία καρδιά σαν τη δική μου, που είχε άνάγκη ν' άγαπή!

Πόσες φορές, κυττάζοντας τον άρρωστο Άρθούρο, έαπλωμένο στο σανίδι του, χλωμό κι' άδύνατο, τού ζήλευα την ευτυχία, έγώ που ήμουν γεμάτος ύγεια και δύναμι!

Δεν τού ζήλευα όμως ούτε τα πλούτη του, ούτε τα βιβλία του, ούτε τα παιχνίδια του, ούτε το πλοίο του' την άγάπη μόνο, που τούδειχνε ή μητέρα του.

Τι ευτυχισμένος που θά ήταν να τον άγαπούν έτσι, να τον φιλούν δέκα, είκοσι φορές την ήμέρα, και να μορηθί κι' αυτός ν' άγκαλιάζη και να φιλή με την καρδιά του την όμορφη εκείνη κυρία, τη μητέρα του, που έγώ μόλις τολμούσα ν' άγγίξω τó χέρι της, όταν μού τó δίνει!

Και τότε συλλογίζομουν μελαγχολικά, πως έγώ ποτέ δεν θάχα μητέρα που να με φιλή και να τη φιλώ. Μπορεί καμιά μέρα να ξανάθελαι τη μάννα-Μπαρμπερίνα, κι' αυτό θά μούκανε μεγάλη χαρά' μα τώρα πιά δεν θά μπορούσα να τη λέω όπως πρώτα «μαμά», άφου ήξερα πως δεν είναι...

Μονάχος θάμουν πάντα, μονάχος! Η ιδέα αυτή μ' έκανε να άισθάνωμαι άκόμη βαθύτερα τη σημερινή μου ευτυχία κοντά στην κυρία Μίλλιγκαν και στον Άρθούρο που μ' άγαπούσαν.

Δεν έπρεπε να είμαι πολύ άπαιτητικός όσο για τó μερικτό της ευτυχίας μου σ' αυτό τον κόσμο' κι' άφου δεν θά είχα ποτέ ούτε μητέρα, ούτε άδελφό, ούτε οικογένεια, έπρεπε να είμαι ευχαριστημένος, ευτυχισμένος, να έχω τούλάχιστον φίλους.

Και μα την άλήθεια, ήμουν πολύ. Μα όσο γλυκεία κι' άν ήταν ή καινούργια μου ζωή, γρήγορα άναγκάσθηκα να την αφήσω, για να γυρίσω στην παλιά.

Κεφάλαιον ΙΓ'.

Ο Βιτάλης με χρειάζεται.

Ο καιρός περνούσε γρήγορα μ' αυτό τó ταξίδι κι' έπλησίαζε ή στιγμή που ο κύριός μου θάβγαινε από τη φυλακή. Αυτό για μένα ήταν και χαρά κι' άνησυχία. Κι' όσο άπομακρυνόμαστε από την Τουλούζα, τόσο περισσότερο το συλλογίζομουν.

Όραίο βέβαια ήταν να ταξιδεύω με τον «Κύκνο», χωρίς κόπο και χωρίς φροντίδα' μα ύστερα θά ήμουν ύποχρεωμένος, για να γυρίσω, να κάμω με τα πόδια όσο δρόμο είχα κάμει με τó πλοίο. Κι' αυτό δεν θάταν καθόλου όραίο! ούτε κρεβάτι πιά, ούτε κρέμες, ούτε πατίσια, ούτε βεγγέρες γύρω στο τραπέζι.

Μα κείνο που με λυπούσε περισσότερο, ήταν που έπρεπε να χωρισθώ τον Άρθούρο και την κυρία Μίλλιγκαν. Θά τους έχανα κι' αυτούς όπως τη μάννα-Μπαρμπερίνα. Δεν θ' άγαπούσα λοιπόν και δεν θ' άγαπιόμουν ποτέ, παρά για να χωρίζωμαι σκληρά από κείνους, που ήθελα να περάσω μαζί τους όλη μου τη ζωή; Ω, άν ήταν τρόπος να ήμαστε πάντα ένωμένοι!...

Μία μέρα τέλος πάντων, άπεφάσισα να φανερώσω την άνησυχία μου στην κυρία Μίλλιγκαν και να ρωτήσω πόσος καιρός χρειάζονταν να γυρίσω στην Τουλούζα, γιατί ήθελα να βρεθώ μπροστά στην πόρτα της φυλακής τη στιγμή που θάβγαινε ο κύριός μου.

«Αμα άκουσε να μιλώ γι' άναχώρησι, ο Άρθούρος έβγαλε τις φωνές:

— Δεν θέλω να φύγη ο Ρεμψ!...

Τού άποκρίθηκα πως δεν έξουσιάζα τον έαυτό μου, πως οι δικοί μου με είχαν παραχωρήσει στο σινιόρ-Βι-

τάλη και πως χρωστούσα να ξαναμώ στην ύπηρεσία του την ήμέρα που θά με χρειάζονταν.

Μιλούσα για τους δικούς μου, χωρίς όμως να λέω πως δεν ήταν καθυτό ο πατέρας μου κι' ή μητέρα μου, γιατί τότε θάπρεπε να πώ και πως ήμουν παιδί που τó βρήκαν στο δρόμο. Και δεν ήθελα.

— Μαμά, πρέπει να κρατήσωμε τó Ρεμψ! έξακολουθήσε ο Άρθούρος, που, έκτος από τó μάθημα, αυτός ήταν ο κύριος της μητέρας του και τήν έκανε όπως ήθελε.

— Κι' έγώ θάθελα πολύ να κρατήσωμε τον Ρεμψ, άποκρίθηκε ή κυρία Μίλλιγκαν, που τον έσυμπάθησε όπως κι' έγώ. Μα για να τον κρατήσωμε χρειάζονται δυό πράγματα: πρώτο, να θέλη ο Ρεμψ...

— Ά, ο Ρεμψ θέλει! την διέκοψε ο Άρθούρος. Άλήθεια, Ρεμψ; Δεν θέλεις να μείνης μαζί μας και να μη πάς στην Τουλούζα;

— Δεύτερο, έξακολούθησε ή κυρία Μίλλιγκαν, χωρίς να περιμείνη την άπάντησί μου, να δεχθί ο κύριός του να παραιτηθί από τα δικαιώματά του...

— Ο Ρεμψ να τη πρώτα, ο Ρεμψ! έφώναξε πάλι ο Άρθούρος.

Ο Βιτάλης βέβαια στάθηκε πολύ καλός για μένα και τού χρωστούσα ευγνωμοσύνη τόσο για τις φροντίδες του όσο και για τα μαθήματά του. Μα δεν χωρούσε καμιά σύγκρισι ανάμεσα στη ζωή που έκανα κοντά του και σ' αυτή που μού έπρόσφερε ή κυρία Μίλλιγκαν. Έπειτα — κι' αυτό δεν τόλεγα χωρίς τύψη — σύγκρισι δεν χωρούσε ούτε ανάμεσα στην άγάπη που άισθανόμουν για τον Βιτάλη και σ' αυτή που έτρεφα για την κυρία Μίλλιγκαν και τον Άρθούρο. Ίσως δεν έκανα καλά να προτιμώ από τον κύριο μου αυτούς τους ξένους, που τους έγνώριζα τόσο λίγο' μα έτσι ήταν, άγαπούσα υπερβολικά την κυρία Μίλλιγκαν και τον Άρθούρο!

Πριν άπαντήση, έξακολούθησε ή κυρία Μίλλιγκαν, ο Ρεμψ, πρέπει να σκεφθί πως δεν τού προτείνω μόνο μία ζωή διασκεδάσεων και ταξιδιών, άλλα και μία ζωή εργασίας. Θά χρειασθί να μελετήση, να κοπιή, να σκύψη πολύ άπάνω σε βιβλία, ν' άκολουθήση τον Άρθούρο στα μαθήματά του. Άς τó βάλη λοιπόν κι' αυτό στη ζυγαρία, μαζί με την έλευθερία που θάχε, άν έγύριζε όπως πρώτα στους δρόμους.

— Δεν ύπάρχει ζυγαρία, είπα τότε έγώ. Σας βεβαιώνω, κυρία, πως έννοω όλη την αξία αυτού που μού προτείνετε.

— Βλέπεις, λοιπόν, μαμά; έφώναξε με χαρά ο Άρθούρος. Ο Ρεμψ θέλει!

Ήταν φανερό πως τον έβγαλ' από την άνησυχία, γιατί, τη στιγμή που ή μητέρα του μιλούσε για βιβλία, για μαθήματα και για μελέτη, τον είδα που άνησυχησε πολύ. Άν έλεγα όχι... Κι' αυτός ο φόβος ήταν φυσικώτατος γι' αυτόν, που άποστρέφονταν τόσο τα βιβλία. Έγώ όμως τα βιβλία τ' άγαπούσα' δεν με τρόμαζαν, με τραβούσαν' και τα λίγα εκείνα που πέρασαν από τα χέρια μου, μού είχαν δώσει περισσότερη ευχαρίστησι παρά κόπο. Γι' αυτό ή πρότασι της κυρίας Μίλλιγκαν μ' έκανε άληθινά ευτυχισμένο κι' ήμουν πολύ ελκτικηής όταν την ευχαριστούσα γι' αυτή. Άν δέχονταν κι' ο Βιτάλης, θά μπορούσα να μείνω στον «Κύκνο». Δεν θ' άφαινα την ώραίαν αυτή ζωή, δεν θ' άποχωρίζομουν τον Άρθούρο και τη μητέρα του.

— Όστε δεν μάς λείπει τώρα, είπεν ή κυρία Μίλλιγκαν, παρά ή συγκατάθεσι τού κυριου σου. Θά τού γράψω, άν θέλη νάλη να μάς βρή στην Σέττη, γιατί δεν μπορούμε να γυρίσουμε έμεις στην Τουλούζα. Θά τού στείλω και τα έξοδα τού ταξιδιού και θά τού έξηγήσω ποιοι λόγοι μάς έμποδίζουν να πάρωμε τον σιδηρόδρομο.

(Άκολουθεί)

Τι ευχάριστες ώρες πέρασα με την καλή αυτή οικογένεια.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΣΧΑ

Το τόπι

Παιχνίδι πασχαλινότατο το τόπι. Είς τὰ περισσότερα μέρη τῆς Ἑλλάδος εἶναι συνδεμένη ἡ ἐορτὴ τοῦ Πάσχα μετὸ τόπι.

Παίζουν μικροὶ καὶ μεγάλοι, ὅλην τὴν πασχαλινὴν περίοδον. Τόπι καὶ χορός, αἱ πασχαλινὰ διασκεδάσεις.

Τὴν πρὶ παλὴν ἐποχὴ τὰ τόπια κατασκευάζοντο ἀπὸ τρίγωνά κομμάτια πανίδων πολυχρόμων ἢ πετσιῶν. Κάθε τόπι εἶχε ὀκτὼ κομμάτια. Ἐλέγοντο φύλλες αὐτὰ τὰ τρίγωνα κομμάτια, ἐγερμίζοντο δὲ μετὰ βαμβάκι ἢ μαλλὶ ἢ κούρελια

καὶ ἦσαν στερεώτατα καὶ ἐλαστικώτατα.

Καὶ τώρα ἀκόμη εἰς πολλὰ χωριά γίνονται τέτοια τόπια. Διαρκῶς ὅμως ἐκτοπίζονται ἀπὸ τὰ λαστιχένια τόπια, πού τὰ τελευταῖα χρόνια κατασκευάζονται καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, γιατί ἡ βιομηχανία τοῦ ἐλαστικοῦ ἔχει κάνει πρόδους εἰς τὴν χώραν μας.

Τόπι ἔπαιζαν καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὸ ἔλεγαν σφαῖρα. Ἡ Ναυσικά, ἡ Κερκυραία βασιλοπούλα, ἡ κόρη τοῦ Ἀλκινόου, ὅπως νράφει ὁ Ὅμηρος, ἔπαιζε τόπι εἰς τὴν παραλία, μετὰς «δυάας». Δυμάει δὲ ἦσαν αἱ ὑπηρέτριαι.

Τὰ χαλκούνια

Θορυβωδέστατα τὰ χαλκούνια. Ἄλλοτε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ νοηθῇ Πάσχα χωρὶς χαλκούνια. Ἐχαλοῦσεν ὁ κόσμος ἀπὸ τοὺς κρότους τῶν ἐκρηγνυομένων χαλκουινῶν. Κατασκευάζονται ἀπὸ μπαρούτι, τὸ ὁποῖον περιτυλίσσονται μετὰ λουρίδες χαρτιῶν καὶ σχηματίζουν ἓνα τρίγωνον. Γι' αὐτὸ εἰς πολλὰ μέρη λέγονται καὶ τρίγωνα. Μετὰ τὴν κατασκευὴν, ἀνοίγουν εἰς τὴν μέση μιᾶς πλευρᾶς τοῦ τριγώνου τρύπα καὶ βάζουν ἓνα φυτίλι. Τὸ φυτίλι λέγεται μύτσα. Ἀνάθουν τὸ φυτίλι καὶ πετοῦν μακριὰ τὸ τρίγωνον. Δαιμονιώδης κρότος ἔπειτα ἀπὸ λίγο.

Περίφημος ἦτο ἡ δυτικὴ πλευρὰ τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ Πατρῶν μέχρι Πύργου, διὰ τὰ πασχαλινὰ χαλκούνια. Ἐχαλοῦσεν ὁ κόσμος καὶ κατὰ τὴν περιφορὰν τῶν Ἐπιταφίων. Προσπάθειαι ἐγίνοντο ποῖος ἐπιταφίος θὰ φανῇ ἰσχυρότερος εἰς τὰ πυροτεχνήματα καὶ θὰ ἠνάγκαζε τὸν ἄλλον εἰς ὑποχώρησιν. Αὕτῃ ἡ νίκη ἐλέγετο κάψιμο. Τὰ πολυεμοχαρῆ αὐτὰ πασχαλινὰ ἔθιμα ἔχουν τώρα πολὺ περιορισθῇ.

Κουλοῦρες

Γιὰ κάθε παιδί μιὰ κουλοῦρα πασχαλινὴ. Ἔχουν σχῆμα μακροῦλό ἢ στρογγυλό. Τὰ μακροῦλα σχήματα μοιάζουν μετὰ παιδιὰ. Στὴν κορυφὴ δὲ ἓνα κόκκινο αὐγόν, σάν μεγάλο μάτι. Μοιάζουν μετὰ Κύκλωπας οἱ πασχαλινὲς αὐτὲς κουλοῦρες.

Εἰς τὰς πόλεις, πού δὲν ζυμῶνουν τώρα αἱ γυναῖκες, ἀντὶ γιὰ πασχαλινὰς κουλοῦρες κάνουν μικρὰς κουλοῦρες γιὰ τὰ παιδιὰ.

Εἰς τὰ χωριά ὅμως οἱ πασχαλινὲς κουλοῦρες εἶναι ἀπαραίτητες.

Εἰς τὴν Μάνη κάνουν κουλοῦρες καὶ γιὰ τοὺς μεγάλους, ὅχι δὲ ὄνον γιὰ τοὺς παρόντας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἀπόντας.

Ὅσα μέλη οἰκογενείας τῶσαι καὶ αἱ κουλοῦρες, πού γίνονται ἀπὸ φτάζυμοι. Αἱ μακροῦρες, πού μοιάζουν μετὰ κουκλές, λέγονται καὶ λαζαροὶ καὶ λαζαράκια καὶ λαζόνια (κατὰ τόπους). Θεωροῦνται δὲ ὅτι ὑπενθυμίζουν τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου.

Οἱ νουνοὶ στέλλουν εἰς τοὺς βαπτιστικούς τὼν μιὰ πασχαλινὴ κουλοῦρα καὶ μιὰ λαμπρὴν μετὰ κορδέλλας.

Παπούτσια

Ὑπάρχει ὅμως καὶ τὸ ἔθιμον τῆς ἀποστολῆς ἑνὸς ζεύγους παπουτσιῶν εἰς τοὺς μικροὺς βαπτιστικούς κατὰ τὸ Πάσχα. Ἄν δὲν στείλῃ ὁ νουνὸς παπούτσια ἢ μιὰ κουλοῦρα, τὰ παιδιὰ θὰ σκοντάθουν.

Εἰς τὰ μέρη πού φοροῦν τσαρούχια, τὸ ἔθιμον τοῦ πασχαλινοῦ συνδέεται μετὰ ἀποστολὴν μικρῶν τσαρουχιῶν μετὰ πολυχρώμες φοῦντες.

Τὰ πασχαλινὰ τσαρούχια εἶναι συνηθὺς κόκκινα μετὰ ἄσπρο γὰζι. Λέγονται εἰς πολλὰ μέρη καὶ πίγκες.

Περίφημοι διὰ τὴν κατασκευὴν τσαρουχιῶν εἶναι ἡ Τρίπολις, ἡ Λαμία, τὸ Καρπενησί, τὰ Ἰωάννινα, τὸ Μέτσοβον. Εἰς τὰς Ἀθήνας κάνουν τσαρούχια γιὰ μικρὰ παιδιὰ εἰς τὴν ὁδὸν Πανδρόσου, παρὰ τὸ Μοναστηράκι. Λέγεται δὲ τὸ μέρος αὐτὸ Τσαρουχάδικον. Καὶ πολλὰ παιδάκια θὰ τὰ ἰδοῦμε καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας νὰ φοροῦν τὸ Πάσχα τσαρούχια.

Εἰς τὴν Κρήτην βάζουν στὰ μικρὰ παιδιὰ στιθάνια, συνηθὺς λευκά. Στιθάνια εἶναι, εἰς τὴν Κρητικὴν διάλεκτον, τὰ ὑποδήματα. Βλέπουμε, λοιπόν, τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα νὰ φοροῦν καινούργια στιθάνια τὰ Κρητικόπουλα.

Οἱ λαμπρινοὶ

Εἶναι τὰ ἀρνάκια πού θὰ προσφερθοῦν ὡς θυσία τοῦ Πάσχα. Τὰ λέγουν λαμπρινούς ἢ λαμπριάτικα. Δὲν τὰ ἀποκόβουν. Τὰ ἀφίνουν νὰ πιοῦν γάλα ὅλον τὸν καιρὸ. Γίνονται δέκα ἑπτὰ καὶ ὡς εἴκοσι ὀκάδες. Ἐνὰς λαμπρινὸς πέντε μηνῶν, πού ἔπινε γάλα ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸ ἀπὸ τὴν μητέρα του, μπορεῖ νὰ περάσῃ καὶ ἑξέως ὀκάδες. Τὸ κρέας του εἶναι νοστιμώτατον καὶ λευκώτατον.

Φυλάσσουν ἐπίσης καὶ κατσίκακια.

Εἰς τὰς πόλεις ἀγνοοῦμεν τὴν γευστικότητά αὐτοῦ τοῦ πασχαλινοῦ κρέατος. Μόνον εἰς τὰ χωριά, πού εἶναι εὐκόλως ἡ κτηνοτροφία, διατηρεῖται τὸ ἔθιμον νὰ φυλάσσουν ἀρνιά καὶ κατσίκια γιὰ τὸ Πάσχα, καὶ τὰ καυμένα τὰ ζωάκια νὰ μὴ τὰ ἀποκόβουν ἀπὸ τὴν μάνα τους.

Στὰ ἀρνάκια, πού εἶναι γιὰ τὴν θυσία τοῦ Πάσχα, τοὺς βάζουν ἀπὸ τὴν Μεγάλῃν Πέμπτην μιὰ κόκκινη κορδέλλα στὸ λαιμὸ ἢ τὰ βάζουν μετὰ τὴν κόκκινη βαφὴ τῶν αὐγῶν

εἰς τὸ κούτελο. Εἰς τὴν Κρήτην τὰ λαμπριάτικα ἀρνιά ἢ γίδια λέγονται μεσιληίδες. Σημαίνει ἡ λέξις ζῶα τῆς πίστεως.

Φτάζυμο

Ἡ λέξις σημαίνει ἄζυμο. Ἀρχαιότατον ἔθιμον, τὸ ὁποῖον παρελάβαμε ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ ψωμὶ τοῦ Πάσχα πρέπει νὰ εἶναι ἄζυμον. Ἡ λέξις σημαίνει χωρὶς προζύμι. Εἰς τὴν λαϊκὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὸ ἄζυμον ἐγίνε φτάζυμο ἢ ἐφτάζυμο, καὶ θεωρεῖται ὅτι σημαίνει ζύμωμα ἑπτὰ φορὰς. Ἡ ἔννοια ὅμως εἶναι ὅτι τὸ ψωμὶ τοῦ Πάσχα δὲν πρέ

πει νὰ ἔχη προζύμι. Ἐπειδὴ δὲ τὸ προζύμι λέγεται καὶ ζύμη, ἡ λέξις ἄζυμο καὶ φτάζυμο σημαίνει τὸ πασχαλινὸ ψωμὶ πού γίνεται χωρὶς προζύμι. Χωρὶς προζύμι γίνονται καὶ αἱ λαγάνες τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας. Τὸ πασχαλινὸ ὅμως φτάζυμο κατασκευάζεται ἀπὸ ἀλεύρι, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχουν ρίξει ἀφρόν ἀπὸ ρεθύθα.

Ποδιές

Στὰ πρὶ μικρὰ παιδιὰ φοροῦν αἱ μητέρες τὸ Πάσχα μιὰ καινούργια ποδιά, γενικὸν ὀνόματι τὴν Ἑλλάδα ἔθιμον.

ΙΟΥΝΙΟΝ ΒΕΡΝ / ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΤΡΙΔΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ

ΓΗ οικογένεια Ζερμάττ, έλβετικής καταγωγής, αφού πούλησε ό,τι κτήματα είχε, επέβασε όστις 7 Οκτωβρίου του 1803 επί του πλοίου «Λάνδλντορ», με σκοπό να εγκατασταθή σε καμμία από τις άλλανδικές εκείνες υπερωκεανικές αποικίες, που βρισκόντανε τότε σε μεγάλη άκμή. Η οικογένεια Ζερμάττ αποτελούσε τον Ζάν Ζερμάττ, τη γυναίκα του Μπέτση και τα τέσσερα παιδιά τους, τον Φρίτς τον Έρνέστο, τον Τζάκ και τον Φραγκίσκο. Ύστερα από πολύμηνο ταξίδι, το πλοίο που έφερε την οικογένεια Ζερμάττ ναυάγησε σε μία άγνωστη μέχρι τότε νήσο ή πληρωρο του Ίνδικού Ωκεανού. Από όλο το πλήρωμα του «Λάνδλντορ», οι μόνοι που διεσώθησαν ήταν τα μέλη της οικογένειας Ζερμάττ. Κατ' αρχάς, η εγκατάστασις των στην άγνωστη εκείνη χώρα ήταν πολύ δύσκολος και χρειάστηκε να εργασθούν σκληρά αρκετό καιρό μέχρις ότου την επίτευχον. Από το ναυαγίονσαν πλοίο έπρομηθεύθησαν ό,τι τους χρειαζόταν. Είχε δέ σφόδρα χρήσιμα πράγματα το σκάφος εκείνο των πεντακόπων τόνων. Τρόφιμα, κρασί, εργαλεία, σκαπάνες, πριόνια κλπ., όλα, καθώς και άπυροφόρα δένδρα. Η οικογένεια Ζερμάττ επέδωθε με ζήλο στη δύσκολη εργασία του έποικισμού μιας παρθένου χώρας, όπως ήταν η «Νέα Έλβετία», που την δώρισαν έτσι προς τιμήν της πατρίδος των, και τα αποτελέσματα φάνηκαν πολύ γρήγορα. Σ' αυτό τους υπεδόθησε και η γόνιμη γη. Πρώτη τους μέριμνα ήταν να δημιουργήσουν μία μόνιμη κατοικία, που θα τους προσφύλασε από τόν τροπικό χειμώνα, που κρατά ως 9 έβδομάδες, μα που είναι πολύ κορυστικός, γιατί όλο αυτό το διάστημα βρέχει συνεχώς. Προς τούτο τους χρησίμευσαν ένα φυσικό σπηλαιο, που το διεσκέυασαν με την βοήθειαν της πυριτίδος σε μία εύρυθμη κατοικία από πολλά δωμάτια. Το σπίτι αυτό το δώρισαν Φελσενχάιμ (δηλ. σπηλαιόσπιτο). Έπειτα έφτιαξαν και άλλα πολλά. Το Φάλκενρχοστ, μία κρεμαστή κατοικία σε μία μεγάλη Ριζοφόρα. Τη βίλλα Πρόσπεκτ-χίλλ και τις έξοχες άγροικίες Βάλντεγκ, Τσοούκερποτ και Έμπερφορτ. Έτσι κύλισαν 9 δόκιμα χρόνια, κι η οικογένεια Ζερμάττ περνούσε ευτυχισμένα. Στα έννέα χρόνια ένα καινούριο πρόσωπο ήρθε να προστεθή στην οικογένεια, ή Τζέννυ Μόντρος, κόρη του Άγγλου συνταγματάρχου Μόντρος, ναυαγού του πλοίου «Δορκάς», που είχαν έξοκείλει σ' ένα ήφαιστειογενές νησί, κι, που απέιχε 10 λεύγες από την Νέα Έλβετία και που την βρήκε και την έσωσε ο μεγαλύτερος γιός, ο Φρίτς Ζερμάττ. Πέρασαν ακόμη δυο ευτυχισμένα χρόνια, και μία μέρα οι άτυχτοι άποικοι, που ως τότε δεν είχαν δει ένα πλοίο, έπεκινώθησαν με τόν έξω κόσμο. Στις 10 Οκτωβρίου 1816, ο Φρίτς με τόν μικρότερο άδελφό του Τζάκ ανέκαλυσαν τόν «Ξιφίαν», μία άγγλική κορβέττα, που είχαν άγκυροβολήσει σ' ένα όρμον, που προσφύλασσον από άνέμους, για να έπισκευάση τις βλάβες που είχαν ύποστη συνεπεία σφοδράς τρικυμίας. Ο ύποπλοίαρχος Λιτάλστον δέχθηκε με μεγάλη χαρά τούς άποίκους κι ή έκπληξι του ήταν μεγάλη, όταν μεταξύ της οικογένειας Ζερμάττ έμαθε πως εφίσκετο και ή ναυαγός του πλοίου «Δορκάς», ή Τζέννυ Μόντρος, που ο πατέρας της από καιρό την έκλαιγε για πεθασμένη. Μεταξύ τών επιβατών του «Ξιφίου» ήτο και ή οικογένεια Ουόλστον, που άπετελείτο από τόν κ. Ουόλστον, μηχανικό, την σύζυγο του Μαίρη και τις δυο τόν κόρες, την Άννα 17 έτών και την Ντόλλη 14. Ο κ. Ουόλστον, αφού έπισκέφθη την «Νέα Έλβετιαν», έξεδήλωσε την έπιθυμίαν — έαν βεβαίως το ήθελε και ο κ. Ζερμάττ — να παραμείνη μαζί με τούς άποίκους. Ο κ. Ζερμάττ δέχθηκε μ' ευχάριστον την οικογένεια Ουόλστον. Σε τρεις μέρες ο «Ξιφίαν» ήταν έτοιμος προς άναχώρησιν. Στό πλοίο επέβασθησαν ο Φρίτς Ζερμάττ, ή Τζέννυ Μόντρος, ο Φραγκίσκος και ή Ντόλλη Ουόλστον. Οι πρώτοι θα πήγαιναν στην Άγγλια προς συνάντησιν του συνταγματάρχου Μόντρος, κι ο Φρίτς μαζί με την Τζέννυ θα ζήτοσαν την συγκατάθεσι του για να παντρευτούν και κατόπιν μαζί να γυρίσουν στη

Νέα Έλβετία. Η δέ Ντόλλη θα πήγαινε στην Αυστραλία για να φέρη τόν άδελφό της Τζέιμς Ουόλστον, που έμενε με τη γυναίκα του και το παιδί του στο Καπτάον. Ύστερα από ένα χρόνο που θα γυρίαν, ή «Νέα Έλβετία» θα είχε πολλούς νέους άποίκους. Έπειτα από ένα συγκινητικό άποαιρετισμό, ο «Ξιφίαν» άναχωρήσε στις 19 του Οκτώβρη και μαζί του έπαιρνε τα άναστημένα παιδιά της οικογένειας Ζερμάττ. Μετά την άναχώρησι τών παιδιών τους κι οι δυο οικογένειες ρίχτηκαν στη δουλειά. Τα χέρια είχαν λιγοστέψει, άλλ' αντίθετως οι δουλειές μεγάλωσαν, γιατί ή μικρή εκείνη γη έπρόκειτο να φιλοξενήση μετά ένα χρόνο περισσότερους άποίκους. Πρώτη δουλειά τών άποίκων ήταν να τροφοδοτήσουν την λίμνην τών Κύκλων με τα νερά του ρευματος τών Τσακαλιών, και τα πένταυρα ύστερα από μελέτες του κ. Ουόλστον και του Έρνέστου. Το μέτρο αυτό το έλαβαν για να έχουν έπαρκειαν ύψους, άν κάποτε δεν έβρεχε και έπληρχετο η θραυσία, όποτε οι φυτείες τους, που από αυτές ζούσαν, θα καταστρέφοντο άν δεν υπήρχε νερό για να ποτίσθουν. Κατεσκεύασαν λοιπόν ένα ύδραυλικόν τροχό, που τόν κινούσε το ρεύμα τού ποταμού, έστησαν και μία ανυψωτική μηχανή, και σε λίγες μέρες, που έκαμαν τα έργα τού έργου, είδαν με ένθουσιασμό την πλήρη επιτυχία τους. Η τροφοδοσία της λίμνης γινόταν κανονική και όπως την είχαν προδλέψει. Η Νέα Έλβετία δεν είχε φόβο να καταστραφεί πιά από την ηθρασία. Άλλα αι έργασίαι των δεν έσταμάτησαν έως εδω. Ο κ. Ουόλστον έπρότεινε στον κ. Ζερμάττ την έξερνήσιν του νησιού των, αυτός την έδέχθη, και οι άποικοι άρχισαν να έτοιμάζουν την «Ελυσάβετ», ένα πλοίαριο 15 τόνων, που θα τους χρησίμευε στη νέα τους προσπάθεια. Άφου περιέπλευσαν αρκετό μέρος του νησιού, έφθασαν στον όρμον του «Ξιφίου», όπου πρό καιρού είχε σταθμεύσει και ή άγγλική κορβέττα. Ο κ. Ζερμάττ θυμήθηκε τι άγωνία πέρασε αυτός και ή οικογένειά του μέχρις ότου φθάσαν στον όρμον του «Ξιφίου», από όπου είχαν άκουσθη οι τρεις κανονιές.

Τι φόβος που μία είχε πιάσει, έλεγε, μη μάς έφυγε το πλοίο πριν προσφθάσμε να το δούμε!

— Πραγματικώς, φίλοι μου, παρατήρησαν ο κ. Ουόλστον. Αυτό θα ήταν φορική για σάς άπογοήτευσιν. Νά είσατε βεβαίως πως ένα πλοίο ήταν άγκυροβολημένο σ' αυτόν τόν όρμον και να μη μπορέσετε να έπικοινωνήσετε!]

(Η συνέχεια)

Όπωςόδηποτε, κατά τη γνώμη μου, οι πιθανότητες που είχατε ως τότε να ξαναγυρίσετε μία μέρα στην πατρίδα σας, ύστερ' απ' αυτό θα γινόνταν περισσότερες.

Δεν υπάρχει άμφιβολία, άποκρίθηκε ο Έρνέστος· γιατί το νησί μας δεν θάταν πιά άγνωστο, μία φορά που ήλθε ένα πλοίο και πήρε την άκριβη του θέσι, μήκος και πλάτος, για να σημειωθή άργότερα στους χάρτες. Και κάποιο πλοίο θα έρχόταν ύστερα να λάβη κατοχή.

Τέλος πάντων, είπε ο Τζάκ, για να συγκεκριαλιώνουμε: ο «Ξιφίαν» ήλθε, ο «Ξιφίαν» είδωθηκε, ο «Ξιφίαν» έπεκινώθησε, ο «Ξιφίαν» έφυγε, ο «Ξιφίαν» θα έπιστρέψη και, το μόνο που έχουμε να κάμουμε, είναι, νομίζω...

—Νά φάμε; ρώτησε γελώντας ή Άννα Ουόλστον.

—Αυτό άκριβώς! άποκρίθηκε ο Έρνέστος.

—Στό τραπέζι λοιπόν, φώναξε ο

Τζάκ, γιατί έχω μία πείνα που μπορώ να καταβροχθίσω και το πιάτο μου, μα και στομάχι ίκανό να τώ χωνέψη. Έσυμφώνησαν να καθήσουν στο βάθος της άκρογιαλιάς, κοντά στο μονοπάτι, όπου ήταν σκιά. Έφεραν από την πινασσα τρόφιμα, — κρέας παστό, ζαμπόνι καπνιστό, πουλιά κρύα, πηχτά και ψωμί μόλις χθεσινό. Όσο για ποτά, ή άποθήκη της πινασσας είχε αρκετά βαρελάκια υδρόμελι, καθώς και μερικές μπουτίλιες κρασί του Φάλκενχορστ, που θα τις άνοιγαν στα έπιδόρπια.

Άφου κουβαλήθηκαν τα τρόφιμα και τα σκεύη, ή κυρία Ουόλστον, ή κυρία Ζερμάττ κι ή Άννα έστρωσαν το τραπέζομάντηλο σ' ένα μικρό ύψωμα από άμμο και φύκια ξερά. Κι όλοι κάθισαν γύρω, έφαγαν με όρεξι το πλούσιο εκείνο πρόγευμα, χόρτασαν καλά και θα μπορούσαν έτσι να περιμένουν ως τις έξι τώ βράδυ που θα έγευματίζαν.

Νά μπούν πάλι στην πινασσα, να ξαναβγούν, να σταθμεύσουν σ' άλλο σημείο της άκτης και να φύγουν για να ξανακάμουν τα ίδια, — αυτό βέβαια δεν θάξιζε τόν κόπο του ταξειδιού. Άλλως τε ή Γη της Έπαγγελίας δεν άποτελούσε παρά ένα μικρό μέρος της όλης Νέας Έλβετίας. Γι' αυτό, άμα τελείωσε το πρόγευμα, ο κ. Ουόλστον είπε:

— Σήμερα τ' άπόγεμα, προτείνω να προχωρήσουμε λίγο στο έσωτερικό.

— Και χωρίς να χάσουμε καιρό! έφώναξε ο Τζάκ. Τώρα έπρεπε να είμαστε μία δόκιληρ λεύγα μακριά από δώ!

— Δεν θα τώ λέγατε αυτό πριν φάμε, είπε ή Άννα γελώντας, γιατί φάγατε για πέντε...

— Κι είμαι έτοιμος να κάμω δρόμο για πέντε, άποκρίθηκε ο Τζάκ· να πάω μάλιστα ως την άκρη τού κόσμου... τού μικρού μας κόσμου έννοω.

— Μ' άν έχης σκοπό να πάς τόσο μακριά, είπε ή κυρία Ζερμάττ, θα μάς είναι άδύνατο να σ' άκολουθήσουμε. Ούτε ή κυρία Ουόλστον, ούτε ή Άννα, ούτε ή μητέρα σου, παιδί μου, δεν θα τολμούσαν να σε συνοδεύσουν.

— Ο Τζάκ, βλέπω, είναι άκράτητος! είπε ο κ. Ζερμάττ, κτυπώντας τόν όμο του γιου του. Ούτε ο Φρίτς δεν έδειξε ποτέ τόσο ζήλο!

— Μά δεν πρέπει ν' αντικαταστήσω σ' όλα τόν Φρίτς; άποκρίθηκε ο Τζάκ. Και να ίδιη που στό γυρισμό δεν θά ναι πιά όπως έφυγε.

— Γιατί; ρώτησε ή Άννα.

— Γιατί θα είναι παντρεμένος, οικογενειάρχης, μπαμπάς, ίσως μάλιστα και παππούς... άν παραργήση να έπιστρέψη.

— Παππούς, ύστερ' από ένα χρόνο άπουσίας; φώναξε γελώντας ή κυρία Ουόλστον. Τι λές, Τζάκ!

— Παππούς ή μπαμπάς, αδιάφορο!

Φθάνει που θα είναι παντρεμένος. — Και γιατί δεν θά ναι πιά ο ίδιος; ξαναρώτησε ή Άννα.

— Άς τον να λέη τόν Τζάκ, άγαπητή μου Άννα! άποκρίθηκε ο Έρνέστος. Θά λη κι ή σειρά του να γίνη ένας λαμπρός σύζυγος, όπως ο Φρίτς...

— Μου φαίνεται πως πρώτα θά λη ή δική σου σειρά, είπε ο Τζάκ, κυττάζοντας τόν άδελφό του και την Άννα. Όσο για μένα, νομίζω ότι ή φύσις μ' έπλασε για να είμαι θεός... ο καλύτερος θεός τού κόσμου... θεός της Νέας Έλβετίας!... Μ' άς αφήσουμε αυτά, άφου σήμερα δεν πρόκειται να φορέσουμε τώ φράκο μου για να πάμε σε κανένα γάμο. Πρόκειται μόνο να κάμουμε μία άναγνώρισι πίσω απ' αυτό τόν τοίχο.

— Νομίζω, είπε τότε ή κυρία Ουόλστον, ότι ή κυρία Ζερμάττ, ή Άννα κι έγώ θα κάμουμε καλύτερα να μείνουμε εδω. Η έκδρομή σας θα είναι πολύ κουραστική, άν παραταθή ως τώ βράδυ. Η άκρογιαλιά άφου είναι όλωσδιόλου έρημη και δεν φθοούμεσθε καμμία κακή έπίσκεψη. Έπειτα, σε κάθε στιγμή, θα μάς ήταν εύκολο να ξαναμπούμε στην πινασσα. Έτσι και σεις, άφου θα ξέρετε πως σάς περιμένουμε δώ, θα προσπαθήσετε να γυρίσετε όσο τώ δυνατό γρηγορότερα.

— Ναι, άποκρίθηκε ο κ. Ζερμάττ, κι έγώ νομίζω πως στην άκρογιαλιά αυτή δεν έχετε κανένα φόβο. Άλλά τι να σάς πώ! Δεν θα ήμουν πολύ ήσυχος άν σάς άφισα μονάχες.

— Τότε μένω κι έγώ! έπρότεινε ο Έρνέστος.

— Νά το! φώναξε φαιδρά ο Τζάκ. Ο σοφός μας προτιμά να μείνη εδω, για... να ριχθή με τα μούτρα σε κανένα βιβλίο. Στοιχηματίζω πως θάχωσε στις τσέπες του ένα-δυο... Έκτός άν πήρε μεγάλα βιβλία και τάρκρυψε στο άμπάρι της πινασσας... Άς είναι, άς μείνη. Με τη συμφωνία όμως να έλθη μαζί μας ή Άννα...

— Κι ή κυρία Ουόλστον, κι ή μητέρα σου έπίσης, έπρόσθεσε ο κ. Ζερμάττ. Σκέφθηκα πως αυτό είναι τώ καλύτερο. Κι' όπου κουρασθούν, άς σταματήσουν.

— Και τότε ο Έρνέστος θα μπορέση να τούς κάμη συντροφιά! φώναξε ο Τζάκ, γελώντας φαιδρότατα.

— Άς μη χάνουμε καιρό, είπε ο κ. Ουόλστον. Η δυσκολία είναι ως ν' άνεθούμε σ' αυτό τόν τοίχο, που τώ ύψος του, λογαριάζω, θα είναι εκατό ως εκατονπενήντα πόδια. Εύτυχως που τώ μονοπάτι αυτό δεν είναι πολύ δύσκολο κι' άμα φθάσουμε στη ράχη, θα ίδουμε τι θα κάμουμε.

— Έμπρός λοιπόν! δρόμο! είπε ο Τζάκ.

Πριν φύγουν, ο κ. Ζερμάττ πήγε να εξετάση τώ άγκυροβόλημα της «Ελυσάβετ». Και βεβαιώθηκε επί τόπου, ότι ούτε στην άμπώτιδα έκινδύνευε να καθήση, ούτε στην παλίστρια να σκουντηρήση άπάνω στους βράχους. Η πινασσα ήταν πραγματικώς άγκυροβλημένη τώ καταλληλότερο μέρος.

Η συντροφιά ξεκίνησε τότε για τώ μονοπάτι. Ήταν άκριβώς στη μέση τού τοίχου, ένα σχίσμο τού γρανίτη, ένα άνοιγμα από κάτω ως άπάνω. Κι ή πλαγιά, να πούμε, ατό τού άνοι-

γματος, από τώ ένα μέρος μάλιστα, δεν ήταν πολύ τραχεία, πολύ άπότομη, κι' άποτελούσε τώ μονοπάτι που έβγαζε στην κορυφή.

Οι άντρες είχαν πάρει καθένας τώ τουφέκι του, από ένα σασκουλάκι σκάγια, από ένα φλασκι παροῦτι κι' από μερικά φυσέκια με σφαίρες, που είχε κάμει ο Τζάκ. Και ο νεαρός κυνηγός λογαριάζε πως θα εύρισκαν άφθονο κυνήγι, ίσως μάλιστα να σκότωναν και κανένα θηρίο, γνωστό ή άγνωστο, στο μέρος εκείνο της Νέας Έλβετίας.

Ο Μπράουν κι ο Φλάμπ έπαχναν μπροστά. Τους άκολουθούσαν άπό ένα μέρος τού μονοπατιού, που ήταν πολύ όρθιο, είχε όμως κι' άνωμαλίες που τις μεταχειρίζονταν για σκαλοπάτια. Φαίνεται πως την εποχή τών βροχών, τώ άνοιγμα εκείνο τού γρανίτινου τοίχου δεχόταν τα νερά, που έσχημάτιζαν χειμάρρο. Τώρα όμως, στη μέση τού καλοκαιριού, ή κοίτη ήταν κατά-ξηρη. Κι' έπειδή περνούσαν άνάμεσα σε μεγάλες πέτρες, έτοιμες να κατακυλήσουν, έπρεπε να παίρνουν κάποιες προσφυλάξεις, — να προσέχουν άξαφνα μη σπρώδουν πολύ και μετατοπίσουν καμμία πέτρα, που τότε όλες θα έχαναν την ίσοροπία.

Δεν χρειάσθηκε λιγώτερο από μισή ώρα, για να φθάσουν στην κορυφή. Κι' ο πρώτος που άνέθηκε κεί πάνω, — δεν θ' άπορήση κανείς — ήταν ο άνυπόμονος κι' άκράτητος Τζάκ.

Μπροστά του, προς τα δυτικά, μία άπέραντη πεδιάδα άπλωνόταν όπου έφθαναν τα μάτια του.

Ο Τζάκ την κύτταξε κατάπληκτος. Γύριζε από δώ, γύριζε από κεί... Κι' όταν έφθασε στην κορυφή κι' ο Ουόλστον, ο νέος δείχνοντας την πεδιάδα εκείνη, έφώναξε:

— Νά χώρα μία φορά! Τι έκπληξι και τι άπογοήτευσιν!

Η άπογοήτευσιν αυτή έγινε γενική, όταν άνέθηκαν στο ίσιωμα της ράχης ο κ. Ζερμάττ με τόν Έρνέστο και με τις γυναίκες.

Η κυρία Ουόλστον, ή κυρία Ζερμάττ κι' ή Άννα έκάθισαν σε μία πέ-

Άποβιβάζονταν στην ξηρά από τήν «Ελυσάβετ»

τρα κι' έκύτταζαν. Ούτ' ένα δένδρο για να προσφυλαχθή κανείς από τόν φλογερό ήλιο, ούτ' ένα χαλάκι πρασινάδας για να ξεπλωθή! Τώ έδαφος, γεμάτο πέτρες, άκατάλληλο για κάθε βλάστησι, ήταν εδω κι' εκεί σπαρμένο μόνο από βρύα, που φυτρώνουν και στην πέτρα, γιατί δεν χρειάζονται σχεδόν ικμάδα. Θάλεγε κανείς, καθώς τώ είπε κι' ο κ. Ζερμάττ, πως μία έρημο της Πετραραβίας, ξερή κι' άγονη, συνώρευε με τη γόνιμη, την καταπράσινη Γη της Έπαγγελίας!

Ναι, καταπληκτική αντίθεσι άνάμεσα στις δυο χώρες, σ' εκείνη που άπλωνόταν από τώ ρεύμα τών Τσακαλιών ως τώ άκρωτήρι της Ψεύτικης Έλπίδας, και σ' αυτή που είχαν τώρα μπροστά τους! Πόσο δύσκολη, αλήθεια, θα ήταν ή θέσι τών ναυαγών, άν τώ πλοίαριο εκείνο με τα βαρέλια τούς έβγαζε τότε στην άνατολική άκτή τού νησιού!

Από τώ ύψωμα λοιπόν, όπου είχαν άνεθι οι ταξειδιώτες, ως τόν όρμον της Σωτηρίας, που φαινόταν σε άπόστασι δυο λευγών προς τα δυτικά, τώ βλέμμα άγκάλιαζε μία έρημη χώρα, χωρίς πρασινάδα, χωρίς δένδρα, χωρίς νερά. Κανένα τετράποδο δεν φαινότανε στην επιφάνειά της. Θάλεγες πως την είχαν εγκαταλείψει κι' αυτά τα θαλασσοπούλια.

— Όποτε ή έκδρομή μας έτελείωσε, είπε ο κ. Ζερμάττ, τούλάχιστο σ' αυτό τώ μέρος τού νησιού μας...

— Βεβαιότατα, άποκρίθηκε ο κ. Ουόλστον· και μου φαίνεται όλωσδιόλου περιττό ν' άψηφίσουμε αυτό τόν ήλιο, για να έξερηνήσουμε μία πετρώδη χώρα, όπου βέβαια δεν θα βρούμε τίποτα.

Τι ιδιότροπη που είναι ή φύσις! παρατήρησε ο Έρνέστος. Πόσο της άρέσουν οι αντίθεσις! Έκει πέρα, όλες οι παραγωγικές της δυνάμεις σ' ένέργεια εδω ή φοδερώτερη στείρωσι, ή νέκρα!

Τό καλύτερο που έχουμε να κάμουμε, είπε τότε ή κυρία Ζερμάττ, είναι να κατεβούμε στην άκρογιαλιά και να μπούμε στην πινασσα.

Αυτή είναι κι' ή δική μου γνώμη, έπρόσθεσε ο κ. Ουόλστον.

— Έστω, είπε ο Τζάκ. Άς σκαρφαλώσουμε όπως πρώτα και στην ψηλότερη κορυφή.

Κι' έδειχνε ένα ύψωμα άριστερά. Σε πέντε λεπτά της ώρας άνέθηκε. Κι' άφου κύτταξε από κεί πάνω όλωγυρα, φώναξε στον πατέρα του, τόν κ. Ουόλστον και τόν Έρνέστο ν' άνεβούν κι' αυτοί.

Τι συνέβαινε; Είχε κάμει καμμία σπουδαία ανακάλυψιν προς τώ άνατολικομεσημβρινό εκείνο μέρος που έδειχνε τώ χέρι του;

Ο κ. Ουόλστον κι' ο κ. Ζερμάττ, όχι χωρίς κάποιο κόπο, σκαρφάλωσαν στο ύψωμα.

Αλήθεια, προς εκείνο τώ μέρος ή άκτή παρουσίαζε όψι διαφορετική.

Δυο λεύγες από τόν όρμον τού Ξιφία, ο γρανίτινος τοίχος χαμήλωνε άπότομα, τελειώνοντας σε μία μεγάλη κοιλάδα που θα την πότιζε, καθώς φαίνεται, κάποιο από τα κυριώτερα ποτάμια τού νησιού. Πιο πίσω ακόμη έβλεπες δάση πυκνά.

(Άκολουθεί)

ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ

Περιγραφή των τελετών αι όποια διεξάγονται εις την Ιερουσαλήμ κατά την Μ. Έβδομάδα, ή εις τον Βη-θλεέμ τὰ Χριστούγεννα, ή εις τον Ι-ορδάνην την ήμέραν των Θεοφανείων και έν γένει στους θεοβαδίστους τό-πους είναι έργον άχαρι διά τον γρά-φοντα και κουραστικόν διά τον άνα-γνώστην. Άχαρι, διότι προσάπαιτεϊ όχι μόνον την περιγραφήν των μνη-μειών εις τὰ όποια διεξάγονται αλλά και την ιστορίαν αυτών, κουραστικόν δέ διά τον άναγνώστην διότι ούδεμία περιγραφή ήμπορεί νά δώση την έν-τύπωσιν και την συγκίνησιν που προ-καλούν εις τόν προσκυνητήν.

Όστις ειδεν, όπως ό γράφων, τας τελετάς της Μ. Έβδομάδος εις την Ι-ερουσαλήμ πρό του μεγάλου πολέμου και τας βλέπει σήμερον θλίβεται... Ό πλούτος και ή λαμπρότης των προπο-λεμικών χρόνων εξέλιπον. Τότε τό Μο-ναστήριόν μας είχε τὰ άφθονα εισοδή-ματα των κτημάτων του εις την Μολ-δοβλαχίαν, την Ρωσίαν, την Αύ-στρίαν, ακόμη και εις την Ελλάδα. Άλλ' ό Κούζας εις την Ρουμανίαν, ό Ιγνάντιεφ και ό Ποπεδονότσεφ εις την Ρωσίαν, άπερικοιμήναι ιδικά μας ά-πεγυμνωσαν τό Μοναστήριον των πό-ρων του και σήμερον κυριολεκτικώς πένεται... Παραμένει όμως άμείωτος ή άφθαρτος άφοσίωσις των Άγιοταφι-τών, ή ευσέβεια των Χριστιανών, ή ιστορική αίγλη των μνημείων.

Εις όλας τας τελετάς της Μ. Έβδο-μάδος προϊσταται ό Πατριάρχης. Η παρουσία του προσοδίδει έξαιρετικήν αίγλην εις αυτάς.Περιοιχιζέται πάν-τοτε από τους προξένους των όρθοδό-ξων κρατών και από τους άρχιερείς του θρόνου, άρχιμανδρίτας, ιερείς και διακόνους. Πάντας περιβεβλημένους μελανάς βαρυτίμους στολάς μετ' άρ-γυρών κοσμήσεων, εις ένδειξιν πέν-θους. Άλλά τό Πάσχα εκρήγνυται ή λαμπρότης της χαράς εις στολάς κα-ταχρύσους και τό θέαμα καθίσταται έκθαμβωτικόν. Αί όραιότεραι τελεται αι ιδιάζουσαι εις την Ιερουσαλήμ ει-ναι ή του Νιπηήρος την Μ. Πέμπτην, ή του Άγίου Φωτός τό Μ. Σάββατον, και ή του έσπερινού του Πάσχα τό ά-πόγευμα της Κυριακής.

Έμπρός εις την άπομείνασαν πρό-σοψιν του Ναού της Άναστάσεως, του όποιου μία μόνον διπλή πύλη άπέμει-νεν άνοικτή, εκτείνεται ή άγία αύλή. Ύπαιθρον εύρυχωρότατον τετράγωνον και λιθόστρωτον. Εις αυτήν στήνεται πρόχειρος εξέδρα έπιμήκης με τριών ή τεσσάρων βαθμίδων κλίμακα κατά τό έν της άκρον. Κατά τό άλλο μικρός θρόνος και τὰ καθίσματα ανά έξέ-καστον. Τό πρωϊ της Μ. Πέμπτης μετά την λειτουργίαν ή αύλή γεμίζει ά-

μανδριτών οΐτινες πλησιάζουσι τον κρατούντα την ύδρίαν, οΐτος δέ δει-κνύει την εξέδραν. Οί άπεσταλμένοι έ-πιστρέφουν και λέγουσι εις τον Πα-τριάρχην «τὰ πάντα έτοιμα». Τότε ό Πατριάρχης και οί μετ' αυτού 12 ά-ναβαίνουσι εις την εξέδραν και κατα-λαμβάνουσι τας θέσεις των. Μετά τινα έπίκαιρα άσματα και προσευχήν του Πατριάρχου ό από του άμβωνος διά-κονος εκφωνεί: «Ειδώς ό Ιησούς ότι πάντα δέδωκεν αυτός ό πατήρ εις τας χείρας... έγείρεται από του δείπνου και τίθεται τὰ ιμάτια αυτού και λα-θών λέντιον διέζωσεν εαυτόν» ειτα βάλλει ύδωρ εις τον νιπηήρα και ήρ-ξατο νίπτειν τους πόδας των μαθητών και εκμάσσειν τώ λεντίω τω ήν διεζω-σμένους». Ένθ λέγονται ύποτα καλλι-φωνότατα από του άμβωνος ό Πα-τριάρχης έγείρεται και βοηθούμενος από τον διάκονόν του άπεκδύεται των άμφίων του, περιζώνεται τό λέντιον, ή-τοι μέγα προσόψιον, και διά της χρυ-σής ποσχός χύνει εις την λεκάνην προτεινομένην ύπό του διακόνου του τό ύδωρ (συνήθως άπόσταγμα άν-θέων χρυσομηλέας) και κλίνων τό γόνυ ένώπιον ένός εκάστου των 12 πε-ρικαθημένων πλύνει τον δεξιόν του πόδα, τον άπομάσσει και τον άσπάζε-ται, οΐτος δέ φιλεί την χείρα του Πα-τριάρχου. Όταν ό Πατριάρχης πλη-σιάζη τον ύποδυόμενον τον Πέτρον, οΐτος κατ' άρχάς άνθίσταται λέγων: «Ού μη νίψης τους πόδας μου εις τον αϊώνα». Άλλ' ό Ιησούς του άπαντά: «Εάν μη νίπτω σέ, ούκ έχεις μέρος μετ' έμοϋ». Συντρίβεται ύπό την άπει-λήν ή αντίστασις του αγαθού Πέτρου όστις άπαντά: «Κύριε, μη τους πόδας μου μόνον, αλλά και τας χείρας και την κεφαλήν». Ένθ ό Πατριάρχης έ-ξακολουθεί τό έργον της ταπεινώσεως ό από του άμβωνος διάκονος έξακο-λουθεί άναγινώσκων. Όταν φθάση εις τό χωρίον: «Ότε οϋν ένψεν ό Ιη-σούς τους πόδας και έλαβε τὰ ιμάτια

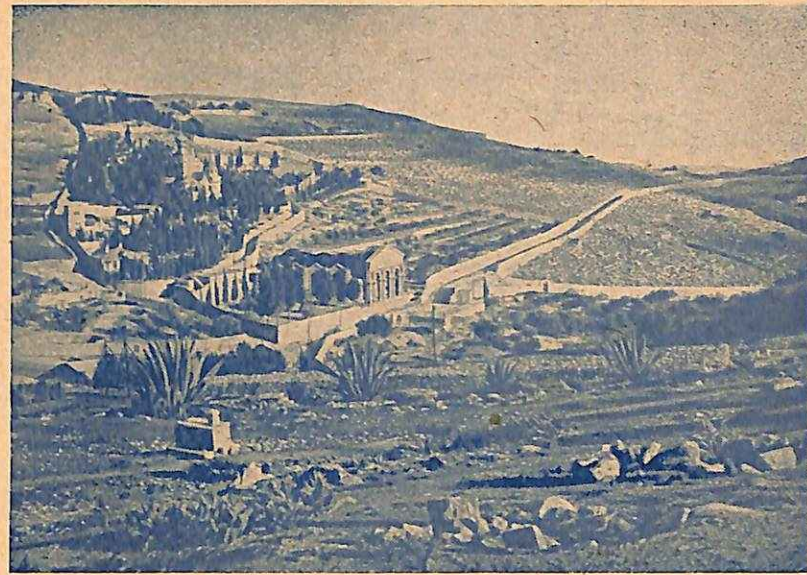
αυτού», ό Πατριάρχης αναλαμβάνει τὰ άμφιά του, κάθηται επί του θρόνου του και έξακολουθεί ή διαλογική όμιλία Ιησού και μαθητών, καθ' ήν προλέ-γονται όσα έπίκειται νά πάθη ό Ιη-σούς. Όταν ό διάκονος του άμβωνος εκφωνή ότι ό Ιησούς παρέλαβε τους μαθητάς του και μετέβη εις την Γεθ-σημανή «και παραλαβών τον Πέτρον και τους δύο υιούς του Ζαβεδαίου ήρ-ξατο λυπείσθαι και άδημονείν, τότε λέγει αυτοίς: Περίλυτός έστιν ή ψυχή μου έως θανάτου» μέινετε ώδε και γρη-γορείτε μετ' έμοϋ», τότε ό Πατριάρ-χης παραλαμβάνει τους τρεις πρώτους εκ των 12 και κατέρχεται από της εξέ-δρας, αφήνει αυτούς πλησίον των βα-θμίδων ταύτης και άποσυρόμενος μό-νος όλίγον παρέκει προσεύχεται. Έ-πιστρέφει και εύρίσκων αυτούς καθεύ-δοντας τους άφυπνίζει λέγων: «Έγει-ρεσθε, άγωμεν Ιδού ήγγικεν ό παρα-διδούς με».

Κατέρχεται την στιγμήν εκείνην από του άμβωνος ό διάκονος και τον δια-δέχεται ιεροκήρυξ, ένθ ό Πατριάρχης μετά των 12 και του λοιπού κλήρου, των έπισήμων και των προύχόντων έ-πιστρέφουν εις τὰ Πατριαρχεία.

Τό απόγευμα της Μ. Πέμπτης προ-καθημένου του Πατριάρχου άναγινώ-σκονται τὰ ευαγγέλια εις πολλάς γλώσσας: έλληνιστί, ρωσιστί, άραβι-στί, σλαβονιστί, άγγλιστί, γαλλιστί, ρουμανιστί κλπ. Δέν γίνεται όμως ή συνήθης εις άλλας εκκλησίας εκφορά του Έσταυρωμένου, διότι εκεί ύπάρ-χει ό Τάφος έντός της εκκλησίας. Την Μ. Παρασκευήν αι Ψωραι ψάλλονται επί του Γολγοθά.

Η ακολουθία του Έπιταφίου θρή-νου ψάλλεται την 10ην μ. μ. εις τό λε-γόμενον Κ α θ ο λ ι κ ό ν, ήτοι την εκ-κλησίαν της οποίας ή είσοδος αντικρύ-ζει εις όλίγων μέτρων άπόστασιν τό Κουβούκλιον.Εύρυχωρότάτη και πλου-σιωτάτη — έκθαμβωτικής πλοκής — φωράται πάντοτε στενή κατά τας ή-μέρας αυτάς. Τό πένθος εκδηλούται παντού σφίγγον την ψυχήν του προ-σκυνητού. Ούτε κωδωνοκρουσίαι, ούτε φωτισμός άπλετος, αλλά στολαί μαύ-ραι βελούδιναί και άργυροποίκιλτοι. Προϊσταται ό Πατριάρχης και πολυά-ριθμος κλήρος.

Η τελετή του Άγίου Φωτός — πολύ θεαματική και αυτή — καταλαμβάνει τό περισσότερο μέρος του Μ. Σαββά-του. Πρέπει όμως ευθύς έξ άρχής νά τονίσωμεν ότι ούδέποτε ή Έκκλησία μας ύπεστήριξεν ότι πρόκειται περί θαύματος. Δυστυχώς όμως συγγρα-φείς κληρικοί (Φιλόθεος Ζερβάκος 1935, Κωνστ. Καρανικίδης 1903 και άλλοι) διέδωκαν με τὰ βιβλία των ότι αυτόπται μάρτυρες γενόμενοι είδον τό άγιον φώς κατερχόμενον έξ ουρανού! Και έγώ είδον έγγύτατα την έορτήν έπτάκις. Δέν έσκέφθησαν οί εύλαβείς αυτοί ψευδοται ότι τό Μ. Σάββατον ει-ναι κ ι ν η τ ή έορτή και δέν είναι πι-θανόν όπως τό θαύμα παρακολουθή-τό Ιουλιανόν ήμερολόγιον. Ούτε ύπω-πεύθησαν ότι εκθέτουν την Έκκλη-σίαν μας εις τὰ σκώμματα των άλλο-δών, οΐτινες όμως έχουν εις βάρος των πολύ χειρότερα. Άρκεί νά είπω-μεν ότι εις την ύπό του Κομπ γενομέ-

Τό Όρος των Έλαιών και ό κήπος της Γεσημανή.

νην άπογραφήν των κειμηλίων της Παναγίας των Παρισίων κατεγράφη και πυξίς έπίχρυσος ένέχουσα την τε-λευταίαν πνοήν του Χριστού, ότι δέ εις την Λούρδην έγκατεστάθη τό ήμισυ της οίκιας της Παναγίας, τό όποιον έ-πέταξεν από την Ναζαρέτ, προσγει-ώθη εις την Δαλματίαν και εκείθεν μετά τινα έτη επέταξε πάλιν και προ-σεγειώθη εις την Λούρδην! Άλλως τε και ως απέδειξεν ό Κοραής τό άγιον φώς είναι έορτή φραγκική έλθούσα εκ Γαλλίας διά των Σταυροφόρων εις Παλαιστίνην, την όποιαν υιοθετήσα-μεν, όπως υιοθετήσαμεν και τό παρά-σημον του Άγίου Τάφου Ιδρυθέν ύπό του Βαλδουίνου.

Όπωσδήποτε ή έορτή του Άγίου Φωτός είναι άξιοθέατος.

Από της παραμονής, άμέσως μετά την τελετήν του Έπιταφίου θρήνου της Μ. Παρασκευής, σβύνονται τὰ φώτα ναών και οικιών της Ιερουσαλήμ και των περιχώρων. Από της αύγης του Σαββάτου ό Ναός της Άναστάσεως και ή άγία αύλή ύπερπληροϋνται από πλήθη χριστιανών και μουσουλμάνων τόσοσ άσφυκτικώς, ώστε είναι επικίν-δυνον νά ζητήση κανείς νά εισχωρήσ. Πρό του μεγάλου δέ πολέμου προσετί-θεντο οί Ρώσοι προσκυνηταί κατά χι-λιάδας. Ισχυρά στρατιωτική δύναμις τηρεί την τάξιν. Ό Πατριάρχης μετά των έπισήμων πολιτικών, διπλωματι-κών και εκκλησιαστικών βαθμύχων κατέρχονται πρώτοι εις τό Καθολικόν. Μετ' αυτών προσέρχονται εις έπίσκο-πος Άρμένιος, Κόπται και Σύροι, οί-τινες άσπαζόμενοι την δεξιάν του Πα-τριάρχου λαμβάνουν μέρος κατόπιν εις την τελετήν.

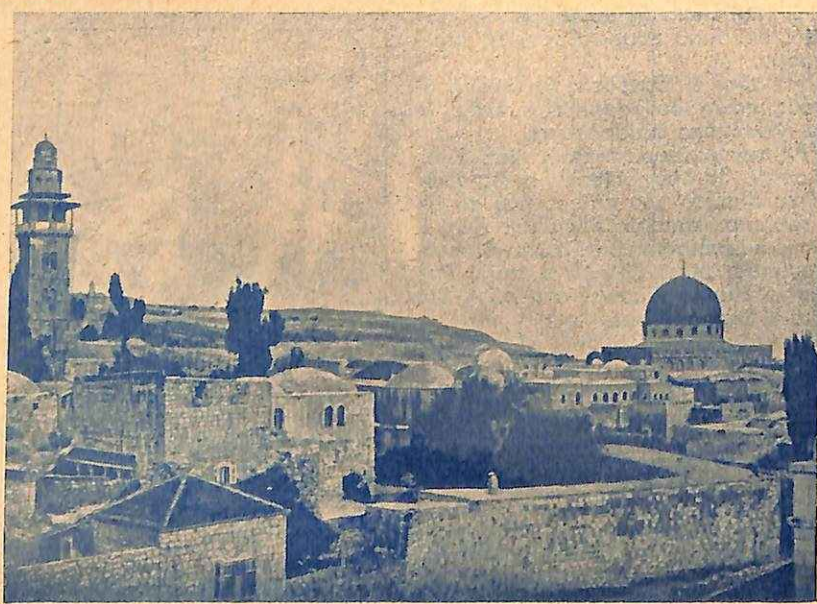
Τότε ό διοικητής της πόλεως προ-βαίνων σφραγίζει τον Τάφον. Από της σφραγίδος κρέμονται δύο ταινίαι, ένθ την μίαν κρατεί Έλλην κληρικός την δέ άλλην Άρμένιος. Ό Πατριάρ-χης και όλος ό κλήρος του κατάχρυσά ένδεδυμένοι προσέρχονται ψάλλοντες άναστάσιμα τροπάρια και φθάνοντες

εις τό Άγιον Κουβούκλιον περιέρχον-ται τοϋτο τρίς έν λιτανεία. Μετά ταϋτα ό Πατριάρχης ιστάμενος πρό της μι-κράς εισόδου του Κουβουκλίου εκδύε-ται τὰ άμφια και περιβάλλεται λευ-κήν έσθήτα συμβολίζων άγγελον. Ρη-γνύει την σφραγίδα και εισέρχεται μό-νος εις τό Κουβούκλιον. Είναι άνακρι-βές τό λεγόμενον ότι ό διοικητής ψά-χνει τον Πατριάρχην μήπως έχει έπά-νω του σπίρτα ή άλλο τι παρόμοιον. Τοϋτο θά ήτο ύβρις την όποιαν ούδεις Πατριάρχης θά ήνείχετο. Εισερχόμε-νος μόνος εις τό Κουβούκλιον προσεύ-χεται βραχύ πρώτον ένώπιον μικράς στήλης έφ' ής κεΐται θραύσμα του ά-ποκυλισθέντος λίθου του Τάφου και είτα εισχωρεί εις τον Άγιον Τάφον όπου κάμνει νέαν τινά προσευχήν.

Έξω τὰ πλήθη των ίθαγενών, των Άρμενίων, Κόπτων και τινων Άθησ-υνών κραυγάζουν εις τας γλώσσας των έγκώμια διά την θρησκείαν των. Αίφνης από των όπών του άερισμού του Κουβουκλίου αναλάμπει λευκότα-τον φώς. Και άμέσως από την δεξιάν όπην ό Πατριάρχης μεταδίδει τοϋτο εις τους αντίπροσώπους ίθαγενούς χρι-στιανικής οικογενείας έχούσης τό προ-νόμιον τοϋτο από αίωνων, άμέσως δέ διά της άριστερας όπης εις τον Άρμέ-νιον έπίσκοπον. Έν άκαρεί θάλασσα φλογών πλημμυρεϊ τον ναόν και την πόλιν. Κάθε προσκυνητής κρατεί δέ-σμον εκ 33 κηρίων, τινες δύο και τρεις δέσμας. Άς φαντασθή λοιπόν κανείς τί γίνεται! Δεϋτε λάβετε φώς εκ του άνεσπέρου φωτός.

Αί τελεται της πρωϊας της Κυριακής και του Έσπερινού είναι μεγαλοπρε-πέσταται χωρίς όμως οϋδέν τό ιδιαι-τερον νά παρουσιάζουν εις την Ιερου-σαλήμ, πλην του πλήθους των χρυσο-ένδεδυμένων κληρικών και της τάξεως ή όποια επικρατεί άληθώς μεγαλειώ-δης και έπιθλητική.

Γ. Άρβανιτάκης

Άποψις του ναού της Άναστάσεως.

Στη Σκυρό, οι προετοιμασίες για την Κυριακή των Βαγιών, — παραμονή και προάγγελος της Μεγαλοβδομάδας — τελευταία μέρα θρησκευτικής χαράς πριν απ' το "Αγίο Πάθος — αρχίζουν απ' το Σάββατο του Λαζάρου. Πριν ακόμα φέξει — την ώρα που η Πούλια ζυγιάζει πάνω απ' το Κάστρο — θα σηκωθούν όλοι, γιατί πολλή είναι η δουλειά για όλους, την ημέρα αυτή.

Οι νοικοκυράδες έχουν να ζυμώσουν τ' άφρατα λαζόνια, να τα στολίσουν με καρύδια και μυγδαλά, φουντούκια και στραγάλια — έχουν να ανοίξουν τα φύλλα, και να ετοιμάσουν τη γέμιση με τα μυρωδάτα άγρια χόρτα, καυκαλίθρες, πουρπλάδες, σέσκουλα και λάπαθα για την νόστιμη λαχανόπηττα — να φτιάξουν την άρτυμη για τα νηστήσια μακαρόνια τους.

Τα παιδιά θα πάνε να κόψουν τα βάλια — όπως λέγονται τα βάλια με την Σκυριανή προφορά — να τα πάνε άγκαλιές στην εκκλησία, για να λειτουργηθούν την άλλη μέρα, και να μοιραστούν απ' τον παπά σ' όλους τους πιστούς. "Υστερα θα κόψουν τ' άσπροπούλια — κλέβοντας από καυμάια γλάστρα με κανένα άλλο γαρύφαλλο για τα χείλια — και θα μαζευτούν να φτιάξουν το πρόσωπο, και να ντύσουν το Λάζαρο, για να γυρίσουν να τον πούνε στα συγγενικά και φιλικά σπίτια:

Με την πρώτη καμπάνα την άλλη μέρα, Κυριακή των Βαγιών, μικροί και μεγάλοι θα πάνε στην εκκλησία φέρνοντας μαζί — όσοι θέλουν — από ένα σταυρό βάνινο, πλεγμένο με μυρτόκλαδα και βιόλες, για να τον λειτουργήσουν.

Με την απόλυση θα τον πάρουν — μαζί και τα βάλια που εύλογησε ο παπάς — να πάνε να τον κρεμάσουν. Άλλοι στο σπίτι, κι' άλλοι στο περιβόλι — άλλος στο μύλο, κι' άλλος στη βάρκα του. Οί γεωργοί θα πάνε να βασιάσουν μ' αυτόν τα βάλια στο σταύλο — κι' οί τσοπάνισσες, παίρνοντας σ' ένα καλάθι τα φιλέματα που ετοίμασαν για τους βοσκούς — λαζόνια, λαχανόπηττα και σπιτικά μακαρόνια — μαζί και το σταυρό το βάνινο, θα βιαστούν να φτάσουν στη μάντρα πριν βγάλουν οί παραγυιοί τα πρόβατα για τη βοσκή.

Ο πρώτος τσοπάνης, ή ο ίδιος ο νοικοκύρης, σκαμπτημένος πλάι στο μισοανοιγμένο σήκανο, — την πλεχτή από κλαδιά πόρτα της μάντρας, — θα βαγιάζει τότε τα πρόβατα και τα σφαχτά χτυπώντας τα στην πλάτη με τον βάνινο σταυρό κι' ένα κλαδί μυρσινιάς. Καί το χρόνο! Καλή Λαμπρή! τούς εύχεται, καθώς περνούν μπροστά του ένα-ένα.

Μεγάλη Δευτέρα. Μεγάλη Τρίτη και Μεγάλη Τετάρτη θα συγυρίσουν και θα καθαρίσουν τα σπίτια, θα πλύνουν τα ρούχα, θ' άσβεστώσουν τούς τοί-

χους μέσα κι' έξω — τα πεζούλια, ως και τις πλάκες απ' τα καλντιρίμια γύρω γύρω — μπρός απ' το κατώφλι του σπιτιού, για να νάναι όλα καθαρά και τακτοποιημένα.

Την Μεγάλη Πέμπτη θα μεταλάβουν όλα τα παιδιά, δίνοντας το καθένα εν' αὐγὸν στον παπὰ γι' ανταμοιβή του. Οί μανάδες θα ζυμώσουν τις Πασχαλιτικές κυκωδότες κουλούρες με τ' αυγά τα κόκκινα και θα βάψουν τ' αυγά.

Το αὐγὸ της Μεγάλης Πέμπτης θα το βάψουν χωριστά, και θα το βάλουν στα εικονίσματα. "Έχουν να πούνε πώς αν δὲ σπάση ως το χρόνο, θα γίνη ο κρόκος του κεχριμπάρι καθαρό.

Τη Μεγάλη Παρασκευή, μέρα πένθους και συντριβής, δὲν μαγειρεύουν και δὲν τρώνε άλλο από ξερό ψωμί, οί περισσότεροι.

Τὰ λουλούδια από τὸν Ἐπιτάφιο τὰ φυλάνε για καλὸ καθὼς και τὰ κεριά που τὰ μοιράζονται, ιδίως οί ναυτικοί, και τ' ἀνάθουν την ώρα της φουρτούνας, για να μπουνατοσέρη ή θάλασσα και να διώξουν τ' ἀστροπελέκια.

Τὸ βράδυ, σὰ θὰ γυρίσουν απ' τὴν λιτανεία τοῦ Ἐπιταφίου, δύο γερά παλληκάρια θὰ σταθούν απ' τὴν μιά και από τὴν ἄλλη μεριά της ἐκκλησίας, και πιάνοντας τὸ κουδούνκλιο τοῦ Ἐπιταφίου θὰ τὸ σηκώσουν ψηλά, για να περάσουν ὅλοι οί ἐνορίτες, μικροί και μεγάλοι, από κάτω, για τὴν ὕψαι τους και για τὸ καλὸ τοῦ χρόνου.

Παραλείποντας ἄλλα Σκυριανὰ ἔθιμα — κοινὰ τὰ περισσότερα και σὴν ἄλλη Ἑλλάδα, — θὰ περιορισθοῦμε να ποῦμε δύο λόγια μονάχα σήμερα για τὴν ωραιότατη συνήθεια, να μοιρολογοῦν οί γυναίκες τὸ νεκρὸ Θεοῦ κλαίνοντας γύρω από τὸν ἀνθοστολισμένο Ἐπιτάφιο τὴς ἀπογευματινῆς ὥρας τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς μαζί με τὴν Παναγία-μητέρα, για τὸν ἄδικο θάνατό Του. Συνήθεια που θυμίζει τούς θρήνους τῶν γυναικῶν για τὸ Λίνο και τὸν Ἀδωνι σὴν ἀρχαιότητα.

Τὸ μοιρολόγι τῆς Παναγίας, τὸ Κύριε Ἑλέησον — ὅπως τὸ λένε σὴν Σκυρό — εἶναι συνήθεια κοινὴ στα περισσότερα μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Ἀρχικὴ πηγὴ τῶν στίχων τὸν φαίνεται πὼς εἶναι τὸ Βυζαντινὸν δρᾶμα, Χριστὸς τὸ Πάσχα, διάφορα θέματα τοῦ ὁποίου ξαναβρίσκουμε σχεδὸν αὐτοῦσια στις παραλλαγές τοῦ μοιρολογίου.

Ἡ λατρεία τῆς Παναγίας, μεγαλύτερη κι' απ' τὴν λατρεία τοῦ Χριστοῦ, παράξενο ἀνακάνωμα θρησκευτικῆς λατρείας κι' ἀνθρώπινης συμπόνιας, παίρνει γενικὰ στὸν Ἑλληνικὸ λαὸ — και ἰδιαίτερα σὴν γυναικεία ψυχὴ — μορφὴ εἰδωλολατρικῆ.

Κάθε γυναίκα-μητέρα νοιώθει σὰ δικὸ της τὸν πόνο τῆς Παναγίας, για τὸ μονογενὴ Της! Τὸν φαντάζεται να

ἐκδηλώνεται ὁμοια — ὅπως κάποτε ξεχείλισε κι' απ' τὴ δικὴ της ψυχὴ — για τὸ χαμὸ τοῦ παιδιοῦ τῶν σπλάχνων Της.

Γι' αὐτὸ και στὸ μοιρολόγι τῆς Παναγίας οί γυναίκες δὲ θρηνοῦν για τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ για τὴν μητέρα Του τὸν πόνο, κι' αὐτὸν ἐξιστοροῦν, στὸν ἀνεπίσημο αὐτὸ Ἐπιτάφιο θρήνο τόσο σημανικὸ σὴν ἀπεριττὴ διατύπωσί του.

Ἡ μορφὴ τῆς Παναγίας κι' ὄχι τοῦ Χριστοῦ κυριαρχεῖ σ' αὐτὸν απ' τὴν ἀρχὴ ως τὸ τέλος.

Δὲν ἔχει τὸν τύπο τῆς προσευχῆς. Ἡ θεία ὑπόστασις τῶν προσώπων λησμονιέται ὁλότελα, και μόλις διαφαίνεται σὲ δύο ἢ τρία μέρη μέσα από τὴν παθητικὴ διήγησι.

Τὰ παλὰ χρόνια — τότε που ἔψαλλαν τὸν Ἐπιτάφιο τὴς πρωινῆς ὥρας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου — πήγαιναν ὕστερα από τὸ Κύριε Ἑλέησον να πλαγιάσουν για λίγο, ἀφήνοντας στὸν τουμπάκη τὴ φροντίδα να τοὺς ξυπνήση, γυρίζοντας στις γειτονιές με τὸ τουμπάκι του και λέγοντας: «ὦρα για τὴν ἐκκλησιά! Σ' κ' ὠθεῖτε Χριστιανοί!»

Τὸ Μενάλο Σάββατο κάθε σπῆτι ἔδινε γι' ἀνταμοιβὴ στὸν τουμπάκη μία κουλούρα με κόκκινο αὐγὸ.

Τὸ Μεγάλο Σάββατο τὸ πρωὶ οί τσοπάνηδες φέρνουν και μοιράζουν τοὺς φίλους και συγγενεὶς τὰ σφαχτά τῆς Λαμπρῆς, μαζί και τυρὶ φρέσκο και μυζήθρες.

Ὁ νοικοκύρης πάλι θὰ στείλῃ για τὸ γέρο τσοπάνη — που θὰ μείνῃ σὴν μάντρα με τὰ πρόβατα, ν' ἀναστήσῃ μακριὰ απ' τὸ σπῆτι του και τοὺς δικούς του — ἕνα διπλὰν κερὶ, κουλούρες και αὐγὰ κόκκινα.

Μόνος, κοντὰ στὸν οὐρανὸ, κάτω απ' τὰ λαμπερὰ ἀστέρια περιμένει ὁ τσοπάνης, σὰν ἄλλος βασιληᾶς μάγους, ἀγρυπνος και σιωπηλός, να νοιώσῃ από τὴν θέσι τῶν ἀστρῶν στὸν οὐρανὸ, πότε θὰ νὰ ἦ ὡρα για τὴν ἀνάστασι! Θὰ ἀνάψῃ τότε τὸ κερὶ του κι' ἡ φωνὴ του, ἀγνή και λαγανή, θ' ἀνέβῃ ὁλόσια στὸ Θεὸ, ψάλλοντας με κατάνυξι τὸ Χριστὸς Ἀνέστη, ν' ἀντὴν χήσουν οί λαγαδιές και οί κορφές ν' ἀνατριχιάσουν στὸ χαρμόσυνο ἀγγελμα!

Κάτω στὸ χωριὸ ὅλοι γιορτάζουν. Μέρης χαράς και ξεκούρασης, μέρες θείας εὐφροσύνης, εἶναι οί μέρες τῆς Πασχαλιάς!

Οί καμπάνες κι' οί γιορτάσιμες ψαλμωδίες, οί τουφεκιές κι' οί χαρμόσυνες εὐχές γύρω απ' τὸ Πασχαλινὸ τραπέζι, οί χοροὶ στ' ἀλώνια, ἡ λιτανεία τῆς τρίτης μέρας τῆς Λαμπρῆς με τὰ κόνισματα τοῦ Ἀϊ-Γιώργου ἐπὶ κεφαλῇς, δὲν ἀφήνουν κανένα ἥσυχο κι' ἀναπαμένο.

Νίκη Α. Πέρδικα

Χίλια δύο σὲ μιά σελίδα

Πὼς ἐορτάζεται τὸ Πάσχα στὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος

Στὴν Κέρκυρα

Στὴν Κέρκυρα πρὸ τριακονταετίας, οί ἀλήτες από τὴν Μ. Παρασκευὴ ως τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα θεωροῦσαν καθήκόν τους να σπάζουν τὰ κεφάλια τῶν Ἑβραίων με πέτρες ἢ να τοὺς δέρνουν ὅπως κι' οί πρόγονοί τους «ἐρράπισαν τὸν Ἰησοῦν».

Γι' αὐτὸν ἀκριβὲς τὸν λόγον οί Ἑβραῖοι δὲν τολμοῦσαν να ξεμυτίσουν από τὰ σπίτια τους.

Ἡ πρώτη Ἀνάστασις, που ψάλλεται τὸ πρωὶ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ἦταν ἐξαιρετικὴ ἡμέρα για τοὺς Κερκυραίους. Μάζευαν ὅλοι τὰ ραγισμένα πῆλινα δοχεῖα τῆς χρονιάς στὰ παράθυρα τῶν και στὶς πόρτες τῶν σπιτιῶν τῶν και περιμέναν να κτυπήσῃ ἡ καμπάνα για να τὰ σπάζουν.

Τὸ «μαστέλλο»

Οί διάφοροι χαμάληδες τοῦ λιμανιοῦ ἐστόλιζαν ἕνα «μαστέλλο» με μύρτα και παχαλιές κι' ἀφοῦ τὸ γέμιζαν με θάλασσα τὸ τοποθετοῦσαν σὴν μέση τῆς πλατείας τῆς ἀγορᾶς. Οί Κερκυραῖοι λοιπὸν που περνοῦσαν απ' ἐκεῖ τὸ θεωροῦσαν μεγάλο καλὸ να ρίξουν μερικὲς πενταροδεκάρες στὸ «μαστέλλο» που τὴς μοιράζονταν κατόπιν οί χαμάληδες.

Ἐξω από κάθε σπῆτι, γινε ἀπὸ τοὺς ἐνοίκους, με τὸ μαχαίρι στὸ χέρι, περιμένε τὸ σύνθημα για να σφάξῃ τὸ λαμπριάτικο ἀρνὶ και να κάμῃ σὴν πόρτα με αἷμα ἕνα σταυρό.

Στὶς 9 τὸ πρωὶ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου γινόταν ὁ Ἐπιτάφιος και στὶς 10 τὸ βράδυ ἐψάλλετο ἀπὸ τὸν Δεσπότη τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη».

Ἀμέσως τότε ἀντηχοῦσαν καμπάνες, πυροβολισμοί, κι' ὁ κόσμος ἔψαλλε τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» ὄχι μόνον μέσα στὶς ἐκκλησίες, ἀλλὰ και στοὺς δρόμους ὡς που ἔφθανε στὰ σπίτια του.

Ἡ σφαγὴ τῶν ἀμνῶν

Και καθὼς γράφει ὁ Γρηγορόσιος, «Μὲ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», ἐν ἀκαρπεί ἡ ἡμερὸς τεσσαρακοστὴ με-

τεβάλλετο εἰς ἀγριώτατον τάραχον. Ἀπὸ πάσης οικίας ἀντῆχει ὁ θόρυβος τῶν σκευῶν. Ἀπὸ τῶν παρθύρων ἐπιπτον συντριβόμενα ἀγγεῖα, εἰς ἐμπαιγμὸν τοῦ Ἰουδα τοῦ Ἰσκαριώτου και ὡς σύμβολον τοῦ λιθοβολισμοῦ τῶν Ἑβραίων. Ἀσφάζοντο πρὸ τῶν πυλῶνων, ἐν μανίδει ἀμίλλῃ τὰ ἀρνία και σταυρὸς ἐγράφετο ἐπ' αὐτῶν με τὸ αἷμα τῶν. Ἡ νῆσος μετεβάλλετο εἰς σφαγεῖον. Πᾶς Κερκυραῖος ἐφαίνετο ὅτι ἡπίστατο τὴν τέχνην τοῦ σφαγῆως ὡς ἀρχαῖος τις ἀνὴρ».

Τὴν ἴδια ἐκείνη ὥρα στὰ δημόσια σφαγεῖα γινόταν διαγωνισμὸς ταχύτητος στὸ σφάξιμο τῶν ἀρνιῶν. «Ὅλοι οί χασάπηδες με τὰ μαχαίρια τοὺς περιμέναν τὸ σύνθημα για να τὰ σφάζουν. Ἐπακολουθοῦσε ταχύτατο γδάρσιμο, φόρτωμα στὰ κάρρα και κουβέλημα σὴν ἀγορὰ. Τὸν ταχύτερο χασάπη τὸν ἐξήτακρωαζεν ὁ κόσμος και ὁ Δήμαρχος τοῦ ἔδινε βραβεῖο πενήντα δραχμῶν.

Κι' ἐνῶ γινόταν αὐτὸς ὁ διαγωνισμὸς στὰ σφαγεῖα, στὰ σπίτια οί γυναίκες και τὰ παιδιά ἐδάγκωναν ἕνα μεγάλο κλειδὶ ἢ ἄλλο σιδερένιο ἀντικείμενο κι' οί ἀχθοφόροι τῆς ἀγορᾶς ἔπλυναν τὰ χέρια και τὸ πρόσωπό τους ἀπὸ τὸ νερὸ τοῦ «μαστέλλου» ὅπως ὁ Πιλάτος.

Τὸ βράδυ τοῦ Μ. Σαββάτου σὲ ἐλάχιστες ἐκκλησίες ἐψάλλετο ἡ Ἀνάστασις. Αὐτὸ γινόταν τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς, ὅποτε δινόταν στοὺς πιστοὺς τὸ «κατάλυ», ἕνα κομμάτι κρέας δηλαδή, αὐγὸ και ψωμί, που τὸ μοιράζονταν κατόπιν ὅλοι ἀπὸ λίγὸ στὰ σπίτια τους.

Τὸ τραπέζι δὲν σηκωνόταν ὅλη τὴν ἐβδομάδα ἕως τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ, ὅποτε πλὴν ἐκόδετο και ἡ κατάξερη χριστοκουλούρα.

Στὴ Ζάκυνθο

Στὴ Ζάκυνθο, ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου τῆς Μ. Παρασκευῆς διαρκοῦσε ὡς τὰ ἐξημεράματα, ὅποτε ἡ πομπὴ γύριζε σὴν ἐκκλησίαν για να ψαλῇ ἡ πρώτη Ἀνάστασις. Ὅταν ἐψάλλετο τὸ «Ἀνάστα ὁ Θεός» ἐρ-

ρίπτετο τὸ «κομμάτι», ἕνας κανονιοβολισμὸς δηλαδή, και οί καμπάνες που «ἐχέρουν» ἀπὸ τὴ Μ. Πέμπτη ἀρχίζουν να κτυποῦν χαρμόσυνα.

Ὅπως οί Κερκυραῖοι ἔτσι και οί Ζακυνθῖνοι σπάζουν πῆλινα ἀντικείμενα τὴν ὥραν ἐκείνην και γυναίκες και παιδιά δαγκώνουν κλειδιά ἢ ἄλλα σιδερένια πράγματα.

Ἐπειδὴ, μάλιστα, μποροῦσαν νάναι στὸ κρεβάτι ἐκείνη τὴν ὥρα τὰ παιδάκια, οί μητέρες τοὺς ἔβαζαν ἀπὸ βραδὺς κάτω ἀπὸ τὸ μαξιλάρι τῶν ἑνα κλειδί για να τὸ βροῦν και να τὸ δαγκάσουν τὸ πρωὶ με τὸ «κομμάτι».

Ἡ Ἀνάστασις ἐψάλλετο και σὴν Ζάκυνθο τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς σὴν αὐλὴ τῆς ἐκκλησίας, μετὰ δὲ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» παπάδες και λαὸς ἔμπαιναν μέσα. Ἡ πόρτα τῆς ἐκκλησίας ἦταν κλεισμένη και πίσω ἀπ' αὐτὴν ὁ νεωκόρος ἢ ἄλλος πιστὸς που θὰ ὑπεκρίνετο τὸν Σατανᾶν.

— Ἀρατε πύλας! φώναζε ἀπ' ἔξω ὁ παπᾶς.

— Ποιὸς εἶσαι; ρωτοῦσε ἀπὸ μέσα ὁ νεωκόρος.

— Ἀρχὼν ἰσχυρός, ἔλεγε ὁ παπᾶς κι' ἔδινε μιά κλωτσιὰ σὴν πόρτα, τὴν ἀνοίγε και ἔμπαινε μέσα.

Ὁ κόσμος, με τρόμο, ἀκολουθοῦσε τὸν παπᾶ.

Μὴ θεωροῦσαν κακὸ να μὴ προφθάσῃ ὁ ὑποκρινόμενος τὸν Σατανᾶ να κρυφτῇ, γιατί ἔπρεπε τότε να τὸν στιγμάτισῃ ὁ παπᾶς με τὴν ἀναμμένη λαμπάδα και νὰ ναι για πάντα ἀφορεσμένος.

Στὰ Καλάβρυτα

Στὸ Σκουπὶ τῶν Καλαβρύτων τῆς Μ. Πέμπτης, ὅλα τὰ σπίτια ἀπλώνουν στοὺς φράχτες τους, για ἐπίδειξι, τὰ προικία τῶν κοριτσιῶν τους. Κατὰ τὴν περιφορὰ τῶν Ἐπιταφίων, τὰ παιδιά λιθοβολοῦν τὴς πόρτες τῶν σταύλων και τῶν ὑπογείων για να φύγουν τὰ δαιμόνια και στὶς ἐκκλησίες τὸ βράδυ τοῦ Μ. Σαββάτου, ὅταν ἐψάλλεται τὸ «Κύματι θαλάσσης», σβύνουν ὅλα τὰ φῶτα ὡς τὴν ὥρα που ὁ

παπᾶς θὰ ψάλῃ τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς».

Τότε ἀνάθουν ὅλοι τὴς λαμπάδες τους και με τὴ φλόγα τῶν προσπαθῶν να κάψουν τὰ μαλλιά τῶν φίλων τῶν!

Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸ οί χωρικοὶ ἢ δὲν βγάλουν τὸ καπέλλο τους ἢ βάζουν στὰ μαλλιά τῶν ξύδι ἢ ἀκόμη τὰ βρέχουν με μπλικο νερὸ για να μὴν ἀνάθουν.

Στὰ Γιάννενα

Στὰ Γιάννενα ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἐπειδὴ τὴ νύχτα ἀπηγορεύετο να κτυποῦν οί καμπάνες, ὅταν πλησίαζε ἡ ὥρα τῆς Ἀναστάσεως, τὴ νύκτα τοῦ Μ. Σαββάτου ὁ νεωκόρος τῆς ἐκκλησίας ἢ «κράχτης», ὅπως λέγεται ἀκόμη και τώρα, μ' ἕνα ξύλινο σφυρὶ κτυποῦσε ρυθμικὰ τρεῖς φορὲς σὲ ὅλες τὴς πόρτες τῶν χριστιανικῶν σπιτιῶν τῆς ἐνορίας του.

Τὸ Μεγαλοβδόμαδο τὰ παιδάκια προσπαθοῦσαν να ἴδουν χελιδόνια ἢ λελέκια, γιατί ἐπίστευαν πὼς αν δὲν τάθλεπαν δὲν θ' ἀξιωνόνταν ποτὲ να φορέσουν καινούργια ρούχα.

Ἀνήμερα τῆς Λαμπρῆς, τὰ φτωχὰ παιδάκια, γύριζαν, κρατώντας στὰ χέρια τους μεγάλα μαντήλια, ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι και μάζευαν «πασχαλιές», δηλαδή κόκκινα αὐγὰ, κουλούρια και γλυκίσματα.

Οί Γιαννιώτες περιμέναν με αγωνία τὸ Πάσχα. Ὁ Ἅγιος Κοσμάς, που τὸν ἐπίστευε και ὁ Ἄλῃ παπᾶς, τοὺς εἶχε πῆ ὅτι σὰν ἔλθουν σ' ἕνα χρόνο δυὸ Πασχαλιές θὰ ἐλευθερωθοῦν. Καί πραγματικῶς ἐλευθερώθηκαν τὰ Γιάννενα στὰ 1912, που συνέπεσαν δυὸ Πασχαλιές τὴν ἴδια μέρα. Δηλαδή Πάσχα και Εὐαγγελισμοῦ.

Στὴν Κάλυμνο

Στὸ νησί αὐτὸ ὑπάρχει μιά παράδοση που τὴν λέγουν στὰ παιδάκια. Ἡ κάθε γαγιά κι' μητέρα διηγείται στὰ μικρά της ὅτι ἡ Λαμπρὴ ταξιδεύει. Πάει πρῶτα στὸ Βουδρουμί, ἔπειτα σὴν Κῶ και τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου στὸ Βαθύ.

ΤΟ ΑΡΝΙ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

Από τους Έβραίους πήραμε τη συνήθεια να σφάζουμε το Πάσχα αρνί· αυτό το θεωρούμε σαν ένα άπαράιτητο συμπλήρωμα της γιορτής.

Την ιεροτελεσσία που όριζε ο νόμος των Έβραίων για τη θυσία, εμείς την αντικαταστήσαμε με μια άπλη ευχή που λέει ο παπās και παρακαλεί το Χριστό ν' αγιάσει το αρνί: «Ὡς ἡγίασε τὸν ἁμὸν ὃν προσήγαγεν αὐτῷ ὁ πιστὸς Ἀβραάμ καὶ τὸν ἁμὸν ὄντιν Ἀβελ προσήνεγκεν αὐτῷ εἰς ὀλοκαύτωςιν».

Γι' αυτό το λόγο ἴσως νομίζει ὁ λαὸς πὼς τὸ αρνί τοῦ Πάσχα ἔχει ἐξαιρετικὲς ιδιότητες καὶ πὼς ἀπὸ τὴν ὁμοπλάτη του μποροῦμε νὰ μαντεύσωμε τὸ μέλλον.

Ἡ ὁμοπλάτη, σύμφωνα μὲ τὸ ἀρματολικὸ ἔθιμο, δινόταν δικαιωματικὰ στὸν ἀρχηγό, πὺ διάβαζε πάνω της τὴν τύχη τῆς δικῆς του καὶ τῶν συντρόφων του.

Τόσο βαθειὰ ριζωμένη εἶναι στὴ συνείδησι τοῦ λαοῦ ἡ ἰδέα αὐτή, ὥστε ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο στὴν ἐξέλιξι

στορικῶν γεγονότων. Πολλὲς φορές, δηλαδή, τὸ καλὸ ἢ κακὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς μάχης κρεμόταν ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς μαντείας ποῦκανε ὁ ἀρχηγός.

Ἡ ὁμοπλάτοσκοπία, δίχως ἄλλο, εἶναι λείψανο τῆς ἱεροσκοπίας τῶν ἀρχαίων. Ὁ Μιχαὴλ Ψελλός, συγγραφέας πὺ ἔζησε τὸν ἐνδέκατον μ. Χ. αἰῶνα, ἔγραψεν ἰδιαιτέρη πραγματεία «Περὶ ὁμοπλάτοσκοπίας», ὅπου ὁλοφάνερα φαίνεται πόσο ἡ πρόληψι αὐτὴ εἶναι ἐντελῶς ὁμοία ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς τὰ σήμερα.

Τὸ περίεργο εἶναι πὼς καὶ ἄλλοι λαοὶ ἐκτὸς τῶν Ἑλλήνων μεταχειρίζονταν αὐτὸν τὸν τρόπο γιὰ νὰ μάθουν τί τοὺς κρύβει τὸ μέλλον· π. χ. οἱ Οὐννοὶ, οἱ Καλμοῦκοι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Γερμανοὶ καὶ Σκῶτοι.

Ἔτσι ἡ ὑπαρξὶς τῆς προλήψεως αὐτῆς σὲ λαοὺς ἐντελῶς διαφορετικὸς στὴν καταγωγὴ, στὶς παραδόσεις καὶ γενικὰ στὸν τρόπο τῆς ζωῆς, εἶναι φαινόμενο πολὺ παράξενο, ἂν δὲν παραδεχθούμε πὼς εἶναι ἀπλή σύμπτωση.

Ἡ μέρα ἦταν βαρειά. Ἡ ἀνοιξιὰτικὴ μούχλα ἔζωνε τὰ γύρω. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ περπάταγαν πάνω στὸν γρανιτένιο δρόμο. Γύρω οὔτε ψυχὴ, οὔτε χωριὸ ἀντάμωναν. Τὰ δένδρα, κάμπο-σες ἄγριες συκιές, στέκονταν σὰν λυπητερὴ ἔλεγεία στὶς παρυφές τοῦ δρόμου. Περπατοῦσαν ὁλοένα. Δὲν μιλοῦσαν. Τὰ λόγια πάγωναν στὴν ἀνοιξιὰτικὴ ψυχρὰ πρὶν φθάσουν στὸ μυαλὸ καὶ στὴ ψυχὴ. Πήγαιναν ρυθμικά ὅλοι τοὺς σὰν ἓνα σώμα, πασπαλισμένοι ἀπὸ τὴ χιονόσκονη. Μερικοὶ βάδιζαν μὲ μάτια κλεισμένα. Ἴσως ὁ καθένας μοναχὸς του θάπεφτε. Τώρα στήριζε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον.

Μέρες εἶναι τώρα, πὺ ξεκίνησαν ἀπὸ τὰ μέσα τῆς χώρας, πὺ πολὺν καιρὸ ἔμεναν αἰχμάλωτοι. Ἡ κουθέντα, τὸ τραγοῦδι ξεψυχοῦσε στὰ χεῖλια τοὺς.

Μόνο κάποτε, σὰν ἄρχιζε ὁ Ἀηδόνης τὸν ὁμορφὸ παθητικὸ του σκοπὸ, πὺ τοὺς θύμιζε πατρίδα καὶ γαλανὴ θάλασσα, μόνον τότε ζωντάνευαν τὰ μάτια τοὺς ἀπὸ λαχτάρα. Δὲν ἦταν αὐτοὶ δειλοὶ, εἶχανε ὅλη τὴν ζωὴ περάσει πάνω στὰ μανιασμένα κύματα. Μὰ τοὺς χτύπησε κατακέφαλα τὸ χέρι ἐνὸς ἄγριου πολέμου. Τὴν καρδιά τοὺς ἔτρωγε τώρα ἡ μεγάλη ἀμφιβολία: Θὰ ξαναδοῦνε ἄρα γε τὴν πατρίδα τοὺς ἢ θ' ἀφήσουν τὰ κόκκαλα τοὺς μέσα στὴν ἀπέραντη στέππα;

Μὰ ὁ Ἀηδόνης δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ τίποτε ἀπὸ τὶς ἀμφιβολίες αὐτές. Γιατὶ εἶχε διπλοκλειδώσει τὴν πύλη τῆς ψυχῆς του μὲ τὸ χρυσὸ κλειδὶ τῆς πίστεως.

Ὁ Ἀηδόνης! Δὲν ἦταν ἔτσι γραμμένος στὸ στρατιωτικὸ του βιβλιάριο. Τραγουδοῦσε μόνο σὰν τ' ἀηδὸν καὶ γι' αὐτὸ οἱ σύντροφοί του τὸν βάφτισαν ἔτσι. Πολὺ νεαρὸς ἀκόμα ἄφησε στὸ σπῆτι τὸ ἀτελιέ του, τὴν παλέτα καὶ τὰ πινέλα του καὶ τράθηξε γιὰ τὸν πόλεμο. Ἀκόμα ἄφησε κάτι πῖο πολῦτιμο. Τὴν ὁμορφὴ νεαρή του γυναῖκα.

Ὅταν ὁ Ἀηδόνης ἔμαθε πὼς ἀπόχτησε ἓνα ἀγόρι πῆγε νὰ τρελλαθῇ ἀπὸ χαρὰ. Ἀπὸ τότε ἔγινε τὸ τραγοῦδι του πῖο γλυκὸ καὶ πῖο χαρούμενο, τὸ θάρρος καὶ ἡ πίστι του πῖο τρανὰ καὶ πῖο μεγάλα.

Πολλὲς φορές φρουρὸς τὶς σκοτεινὲς νύχτες στὰ χαρακώματα ξεκρέμαγε τὸ ὅπλο ἀπὸ τὸν ὦμο του καὶ τὸ βαστοῦσε στὴν ἀγκαλιά του νανουρίζοντάς το σὰν μωρὸ.

Συχνὰ τὸν ἔβλεπαν οἱ σύντροφοί του μ' ἓνα ξυλάκι στὸ χέρι νὰ σχεδιάζῃ πάνω στὸ χῶμα ἢ νὰ κόβῃ μὲ τὸ σουγιά του πάνω στὸν κορμὸ ἐνὸς δένδρου ἓνα κεφαλάκι παιδιοῦ.

Στὶς ἐλεύθερες ὥρες του μῆνες ὁλόκληρους ζωγράφιζε τὸ γυιό του. Ἐνα ξανθὸ παιδί μὲ γαλανὰ μάτια—ἔτσι ἦταν ἡ γυναῖκα του—ἓνα σωστὸ ἀγγελουδί μὲ φουσκωμένα μάγουλα, σὰν αὐτὰ πὺ ζωγράφιζε κάποτε γύρω ἀπὸ τὸ Χριστὸ στὴν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως πρὶν ἀπὸ χρόνια στὸ χωριὸ του.

Κάποτε ἔστησε τὸ καθαλέτο του στὸν ἥλιο. Κι' ὅταν ὁ λοχαγὸς τὸν διέταξε νὰ τὸ σηκώσῃ—ὁ ἐχθρὸς μποροῦσε νὰ τὸ πάρῃ γιὰ κυάλι ἢ φωτο-

Ἑλληνικὸ διήγημα ΑΝΑΣΤΑΣΙ

γραφικὴ μηχανή—ὁ Ἀηδόνης ἀπάντησε χαμογελώντας:

«Κύριε λοχαγέ, χρειάζομαι μόνο λίγο ἥλιο γιὰ τὰ δόδεξανθα μαλλιά τοῦ παιδιοῦ μου!».

Ἔτσι σιγὰ σιγὰ μέσα στὸ χαράκιμα τέλειωσε μὲ πολλὴ φροντίδα κι' ἀγάπη τὴν εἰκόνα τοῦ παιδιοῦ του. Ἀπὸ τότε δὲν χωρίστηκε ἀπὸ τὴν εἰκόνα αὐτή. Στὶς πορείες τὴν ἔφερε στὸ γυλιό του καὶ στὶς μάχες στὸ στήθος κάτω ἀπὸ τ' ἀμπέχωνο. Εἶχε τὴν ἰδέα πὼς μόνο ὁ γυιὸς του τὸν ἔσωζε ἀπὸ κάθε κακὸ. Ἀπὸ τὰ γελοῦμενα μάτια τὰ γαλανὰ ξεπηδοῦσε πάντα γιὰ τὸ κάθε τι ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ πίστι τοῦ Ἀηδόνη.

Ὅταν τέλειωνε τὴν ὑπηρεσία του ἔβγαζε τὴ μικρὴ ζωγραφιά κι' ἔστηνε μεγάλους κουθέντες μὲ τὸ ξανθὸ κεφαλάκι. Ὅλοι οἱ σύντροφοί του γνώριζαν τὸ ξανθὸ παιδί τοῦ Ἀηδόνη.

Μέρες ὁλόκληρες τοὺς δέρνηε τὸ χιονόνερο κι' ἡ παγωνιά. Μιὰν ἀνοιξί, πὺ ἔμοιαζε χειμῶνας σ' ἐκεῖνα τὰ μέρη. Κουρελιασμένη καὶ ἐσχισμένη ἡ στολή τοὺς, κουρελιασμένη καὶ ἐσχισμένη ἡ ψυχὴ τοὺς, βάδιζαν μ' ἓνα πόθο μόνο νὰ φθάσουν στὰ παράλια. Δὲν θέλανε μὲ κανένα τρόπο νὰ σταματήσουν μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀπέραντη καὶ ἀνήλιαστη χώρα.

Τοὺς τρυπάει τὰ κόκκαλα τὸ χιονόνερο, μὰ πῖοτερο τοὺς τρυπάει τὴν καρδιά ἡ πίκρα. Ἐνα ὄνειρο καὶ μιὰ ἐλπίδα τοὺς κινεῖ ἀκόμα. Νὰ γυρίσουν στὴν πατρίδα τοὺς!

Κάθησαν σὲ κάποιο ἀπάγγειο νὰ ξεκουραστοῦν. Ἀπὸ τὸ ψωμί πὺ τοὺς ἔδωσαν ἀπὸ κάποιο ὑποστατικὸ κόψανε νὰ φάνε. Μὰ εἶναι τόσο πικρὸ τὸ ψωμί τῆς ἐξημερίας. Ἡ μπουκιά σταματᾷ στὸ λαρυγγί. Μερικοὶ σφουγγίζουν τὰ μάτια μὲ τὴ χοντρή τοὺς καὶ βρώμικη παλάμη. Ἐνας σωρὸς θλιμμένος κι' ἐρημος.

Κανεὶς δὲν ξέρεי πὺ βρίσκονται ἀκριβῶς. Τὸ μόνο πὺ ξέρουν εἶναι πὼς περπατοῦν μέσα σὲ μιὰ χώρα ἀπέραντη κι' ἄξενη. Ξέφυγαν ἀπὸ τὴ ρωσικὴ αἰχμαλωσία καὶ βάδιζαν πρὸς τὴ Μαύρη Θάλασσα. Πότε θὰ φθάσουν;

Ὅλοι ἦταν λυπημένοι καὶ γιὰ κάποιον ἄλλον λόγο. Ἡ Λαμπρὴ κόντευε, ἡ ἀνοιξί στὰ χωριά τοὺς ἐκεῖ κάτω ἔφθασε κι' αὐτοὶ παράδερναν μακριὰ ἀπὸ τὶς χαρμόσυνες καμπάνες τοὺς μὲ τὰ χίλια χαρούμενα παιχνιδίσματα κι' ἀπὸ τὸν ἥλιο τ' οὐρανοῦ τοὺς τὸν ζεστό.

Ἐνας μονάχα δὲν δάκρυζε καὶ δὲν ἀπελπίζονταν. Ὁ Ἀηδόνης! Ἦξεραν ὅλοι πὼς ἡ χαρὰ τοῦ Ἀηδόνη εἶχε τὴν πηγὴ τῆς στὴ μικρὴ ζωγραφιά.

Κι' ὅταν πρὶν ἀπὸ μερικοὺς μῆνες ὁ Ἀηδόνης ἀνάμεσα σὲ ζωὴ καὶ θάνατο χαροπάλευε, σώθηκε πάλι μόνο μὲ τὴ σκέψι τοῦ παιδιοῦ του.

«Θέλω νὰ ζήσω... Θέλω νὰ δῶ τὸ παιδί μου...», παραμιλοῦσε ὁλοένα.

Καὶ τώρα πὺ ἔφευγαν οἱ δέκα αὐτοὶ αἰχμάλωτοι μέσα στὴν ἐρημία, ἔβλεπαν πὼς ὁ Ἀηδόνης τραγουδοῦσε πάντα τὸ χαρούμενο τραγοῦδι, πὼς κάθε φορὰ πὺ ἔβγαζε τὴν ξανθὴ ζωγραφιά ἀπὸ τὸ γυλιό τὰ μάτια τοῦ Ἀηδόνη, ἡ πίστι τοῦ δυνάμωνε καὶ ἡ θέλησί του γινόταν ἀτσάλι. Ἔτσι μποροῦσε καὶ μετὰδινε ἀπὸ τὴ δικὴ του πίστι καὶ τὴν ἐλπίδα καὶ στοὺς ἐνηνὰ συντρόφους του. Τοὺς μιλοῦσε ὁ Ἀηδόνης γιὰ τοὺς δικούς του, πὺ σίγουρα θὰ τοὺς περιμένουν μὲ τὰ κόκκινα αὐγά καὶ τὶς κουλουρές, τοὺς θύμιζε τὸ χωριὸ τοὺς, τὰ παιδιὰ τοὺς. Κι' ὅλο τὸ μάτι του χαίδευε τὸ ξανθὸ κεφαλάκι.

Κάτι ἀκόμα ἔσερνε ὁ Ἀηδόνης μὲ μεγάλη φροντίδα μέσα στὸ γυλιό του. Σήμερα, πὺ κάθονταν ὅλοι σιωπηλοὶ στ' ἀπάνεμο καὶ τρώγανε τὸ ξερὸ ψωμί τοὺς ἔβγαλε ἀπὸ τὸ γυλιό του αὐτὸ τὸ κάτι. Ἦταν ἓνα ξύλινο ἀλογάκι μὲ κόκκινα χαλινάρια καὶ χρυσὰ κουδούνια. Ποιὸς ξέρει πὺ τὸ πέτυχε, μὲ τί ἀντάλλαγμα τὸ ἀπόκτησε. Τῶς τῆς ἐκεῖ στὴ μέση τοῦ γύρου τοῦ κουρασμένων κι' ἀπελπισμένων δίπλα στὸ ξανθὸ κεφαλάκι. Μερικοὶ τὸ περιεργάζονταν σὰν παιδιὰ, ἄλλοι κουδούνιζαν τὰ κουδουνάκια, πὺ ἔρχονταν χαρούμενο ἀχὸ μέσα στὴ μούχλα τῆς μέρας.

Σὲ λίγο ἡ φωνὴ τοῦ Ἀηδόνη διάφανη, δυνατὴ, χαρούμενη ἀπλώθηκε σὰν ζεστὸ κύμα στὰ γύρω:

«Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ (θάνατον) πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶντιν χαρίζων...»

Κάποιοι λυγμοὶ ἀκούστηκαν. Μὰ σὰν προχώρησε ἔπεσαν μερικὲς φωνὲς χοντρές καὶ ἀπελέκητες μέσα στὸν ἴδιο σκοπὸ. Οἱ κουρασμένοι ἐκεῖνοι ἐξημεμένοι τραγουδοῦσαν τὸ «Χριστὸς ἀνέστη...» ἔτσι ὅπως τὸ τραγουδοῦσαν σὰν ἦταν παιδιὰ στὴν ἡσυχα γειτονιά τοὺς κρατώντας ἀπὸ τὸ ἓνα χέρι τὴν κουλούρα κι' ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸ κόκκινο αὐγὸ. Καὶ τ' ἀστέρια μέσα στὴν παγωμένη ξένη νύχτα ἄναθαν σιγὰ σιγὰ τὸ ἓνα στερνὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο σὰν λαμπράτικα κεράκια.

Τὰ ἄρβυλα ἔφυγαν ἀπὸ τὰ πόδια, τὰ ροῦχα ἔπεσαν ἀπὸ τὰ κορμιά, τὰ μάγουλα βάθουναν ἀπὸ τὴν πεῖνα κι' ἀπὸ τὴν πορεία. Ὅμως αὐτοὶ οἱ δέκα ἔφτασαν στὴν ἀκτὴ καὶ πέρασαν στὸ νησί τοὺς. Τὸ τραγοῦδι τοῦ Ἀηδόνη τοὺς ἔσωσε, ἡ πίστι τοῦ τοὺς διατη-

Μεγάλη θυσία αμνών το Πάσχα.

Πού βρίσκονται;

Πόθεν έρχονται;

Από τους κάμπους και από τα βουνά από τις στεριές και από τα νησιά μας.

Μιλούσεν, έν τούτοις, γηραιός τσέλιγκας με τά πιό έξευτελιστικά λόγια για τόν ύψηλό Όλυμπο.

— Φτωχό βουνό, δέν αξίζει τίποτα.

Έκρινε την άξία του Όλύμπου από την ικανότητά του στις βοσκές. Άλλα χαμηλότερα βουνά, πού δέν τά πιάνει πολύ χιόνι, έχουν άφθονο χαρτάρι. Περισσότερα κοπάδια βόσκουν, από όσα στόν ύπερήφανο Όλυμπο με τά 2.918 μέτρα του.

Νοστιμώτατοι όμως οί άμνοι του Όλύμπου και τά γίδια του. Είς την Λάρισα, είς την Αικατερίνην, είς την Έλασσώνα και είς την Θεσσαλονίκην προτιμούν διαρκώς μέν, ίδίως όμως το Πάσχα άρνιά και κατσικάκια του Όλύμπου. Βόσκουν δέ την εποχήν αυτήν στις χαμηλές πλευρές και λαγκαδιές του βουνού. Από του Άγιου Γεωργίου και εκεί άρχίζουν τά κοπάδια νά παίρνουν τόν άνήφορο. Τότε τά πρόβατα φθάνουν στά ύψηλότερα μέρη του βουνού, πού δέν μπορούν νά φθάσουν ούτε τά γίδια. Σκαλίζουν με τά μπροστινά πόδια τó χιόνι και τρώνε τó χόρτο πού βρίσκεται από κάτω. Αυτό τó χόρτο μοιάζει σαν μούσκι. Τά γίδια δέν άνεβαίνουν τόσο ψηλά, γιατί δέν βρίσκεται κλαδί και γιατί δέν έχουν τó πυκνότατο και μακρύ μαλλί τών προβάτων νά προσφυλαχθούν από τó πολύ κρύο. Δέν ξέρουν δέ ούτε νά σκαλίσουν στό χιόνι.

Με τó γυλιό στόν ώμο ό Άηδόνης δρασκελά τά σκαλιά, πού άνεβαίνουν στό μικρό τόν σπιτάκι, στό ύψωμα. Τό ξύλινο άλογάκι άνεβοκατεβαίνει στην πλάτη του καθώς πηδά τά χαντάκια. Κάποια παράθυρα είναι φωτισμένα. Από τó έκκλησάκι του χωριού άρχισαν νά στέλλουν οί καμπάνες τόν χαρούμενο τόν άχό. Όλόκληρος ό δρόμος μυρίζει φρέσκο ψωμί και μπαχαρικά. Κάποιοι διαβάτες τόν άντάμωσαν, μά κανείς δέν τόν γνωρίζει. Λέπει τόσα χρόνια. Μπορεί νά λένε πως πέθανε στή Ρωσία.

Προχωρεί και ή καρδιά του χορεύει μέσα στά στήθια του από χαρά. Άλήθεια πεθαμένος ήτανε τόσα χρόνια...

Τό σπίτι του είναι ήσυχο και σιωπηλό. Μπαίνει στην έξω αυλή. Τά πεζούλια άσπρισμένα, χιονάτα. Πόση ειρήνη!... Πόση γαλήνη!...

Τώρα τó Πάσχα ό περισσότερος κόσμος τρώγει άρνί. Άρνάκια του γάλακτος. Υπάρχουν όμως πολλοί πού προτιμούν όλον τόν άλλο χρόνο τά γίδια. Όχι τά μικρά γιδάκια του γάλακτος πού είναι συνήθως άδύνατα, αλλά την στέρφα γίδα. Αυτή είναι νοστιμώτατη και παχύτατη.

Τό Πάσχα όμως γενικώς επικρατεί είς όλην την Ελλάδα ό άμνός. Ίδίως ό δόξιας.

Τά φέρνουν είς τας Άθήνας και τόν Πειραιά σχεδόν από όλην την Ελλάδα από την Πελοπόννησο, από τά νησιά του Αιγαίου, από την Εύβοια, από την Θεσσαλία.

Η Ήπειρος, ή Μακεδονία και ή Θράκη έχουν πιά όψιμα. Αυτά έρχονται άργότερα.

Τά πρωιμώτερα τά έχει ή Άττική. Έπειτα έρχονται ή περιφέρεια του Πύργου, ή Μανωλάδα και ή Γαστούνη. Η Μανωλάδα βγάξει και ώραιότερα παχύτατο γισούρτι σέ σακκούλες. Πολύ δέ γισούρτι ξεδεύεται τó Πάσχα. Ξοδεύεται όμως και πολύ μυζήθρα. Γισούρτι άριστο βγάξει και ή εύδοική Έρέτρια. Έκλεκτά μυζήθραι έρχονται και από τη Νάξο, από την Κρήτη, από την Σκύρο.

Υπάρχει και ή μυζήθρα από τó Μπλάτσι της Κοζάνης. Αυτή τρώγεται άργότερα όχι τó Πάσχα. Και είναι κατά τó ήμισυ στεγνή. Λέγεται συνήθως μανούρι. Νοστιμώτατο είδος άλλ. άκριβό. Αξίζει όμως.

Άλλά οί Μπαλτιώται θεωρούνται οί μεγαλύτεροι κτηνοτρόφοι της Ελλάδος. Έχουν πολλά πρόβατα και λίγα γίδια. Από την περιφέρεια της

Κοζάνης τόν χειμώνα έρχονται στην Θεσσαλία. Τό καλοκαίρι άνεβάσκουν τά κοπάδια των στό Μπλάτσι. Αυτό τó βουνό έχει έπίσημον όνομα Βότον.

Μεγάλοι κτηνοτρόφοι είναι και οί Σαμαρινιώται είς τά σύνορα Ήπειρου—Θεσσαλίας. Άνεβαίνουν τά πρόβατά των στό Σμόλικα, πού είναι ή ύψηλότερα κορυφή της Πίνδου και τó δεύτερο είς ύψος μετά τόν Όλυμπο βουνό. Ύψόμετρον μέτρα 2.682.

Μεγάλοι κτηνοτρόφοι και οί Συρακιώται, οί γειτονικοί των Καλαρρυτιώται και οί Μετσοβίται, πού δέν άπέχουν και πάρα πολύ. Αυτά τά τρία χωριά είναι τά πιό δοξασμένα όχι μόνο της Ήπειρου, αλλά και όλης της Ελλάδος.

Όσοι έχουν ταξιδεύσει στην Ήπειρο και έχουν περάσει τόν κάμπο της Πρεβέζης, θά είδαν κάτι μαύρες σκηνές από τρίχα γιδιών, στόν κάμπο της Φιλιππιάδος και της Νικοπόλεως έπάνω στά άρχαία έρείπια.

Είναι σκηνές τών ήμιομάδων κτηνοτρόφων του Συράκου. Συρακιώτης δέ ήτο και ό έθνικός μας ποιητής Κώστας Κρυστάλλης, πού έζησε τη ζωή τών μαντρινών και γι' αυτό περιέγραψε τόσο ώραιά στά ποιήματά του τας σκηνές τών βουνών και τών κοπαδιών.

Μεγάλος και γλυκύτατος ποιητής ό Κρυστάλλης. Η προτομή του είναι στημένη στην Άρτα.

Έκαναν έρανο στάς Άθήνας οί φίλοι του και οί θαυμαστές του και τού έστησαν την προτομή.

Και οί Καλαρρυτιαι, πού έχουν τόσα κοπάδια, έχουν βγάλει σπουδαίους

μάτια δέν μπορεί νά πιστέψη σ' αυτή τη νεκρανάστασι στερνά από τόσα χρόνια. Ένα άκόμα δέν μπορεί νά καταλάβη, πώς μπόρεσε ό άνδρας της νά ζωγραφίση τó παιδί άπαράλλακτο χωρίς ποτέ του νά τó δη.

Η ψυχή με τη διαίσθησί της δέν γνωρίζει άποστάσεις και διαστήματα χρόνου. Πώς θά μπορούσε νά μάς σώση τó ξανθό άγαπημένο κεφαλάκι, άν δέν ήτανε γνήσιο;

Κι' άγκάλιασε με τρελλή χαρά τó γυλιό του.

Τώρα τραγουδούσε όχι πιά μονάχος ό Άηδόνης. Μιά μικρή γλυκειά φωνούλα τόν συνόδευε:

«Χριστός άνέστη έκ νεκρών θανάτω θά [νατον πατήσας]

και τοίς έν τοίς μνήμασι ζώην χαρισάμενος».

Κι' άληθινά μέσα στό μικρό όλοκάθαρο σπιτάκι είχε γίνει μία νεκρανάστασι. Άπό μακριά ακούγονταν οί καμπάνες του χωριού με τά χίλια τους παιχνιδίσματα άγγέλλοντας την άνάστασι του Χριστού.

Σ. Καρ.

άνθρώπους. Έκτός από μεγάλους τεχνίτες της άργυρουργικής, έβγαλαν και τόν μεγάλο μας ιστορικό συγγραφέα Σπυρίδωνα Λάμπρον. Ό Σπυρίδων Λάμπρος έγραψε την «Ιστορία της Ελλάδος», πού είναι μαζί με την «Ιστορίαν του Έλληνικού Έθνους» του Παπαρρηγοπούλου αί δύο πληρέστεραι γενικά έλληνικά ιστορία. Οί πρόγονοι του Λάμπρου ήσαν άργυροτεχνίται, όπως ήσαν οί περισσότεροι Καλαρρυτιώτες. Ό πάππος του Σπυρίδωνος Λάμπρου είχε άκόμα, ι στά Ίωάννινα την εποχή του Άλή πασά.

Οί άλλοι Καλαρρυτιώτες είναι τσοπάνηδες με χιλιάδες πρόβατα.

Και οί Μετσοβίται είναι μεγάλοι κτηνοτρόφοι και πλούσιοι ταξιδευμένοι έμποροι και τεχνίται. Τρεις έθνη, κοί μας εύεργέται, από τούς μεγαλειτέρους, είναι Μετσοβίται.

Ό Άβέρωφ, πού έκανε τó Στάδιον, της Σχολής τών Εϋελπίδων, τας φυλάκας Άβέρωφ, τó θαρηκό μας «Άβέρως» και τόσα άλλα.

Ό Στουριάρας και ό Τσιότσας πού έκαναν τó Πολυτεχνείον. Πρό όλίγων μηνών έγιναν αί έορταί του Πολυτεχνείου και τó Κράτος έκάλεσε Μετσοβίτας και Μετσοβίτισσες με έγχαρίους ένδυμασίς και έλαβαν μέρος στην έορτή. Τό Κράτος έτίμησε την Πατρίδα τών εύεργετών.

Είς τας Άθήνας έρχονται πολλοί κτηνοτρόφοι από τó Λιδωρίκι της Δωρίδος. Γι' αυτό λέγονται και Δωριείς. Βόσκουν τά πρόβατα και τά γίδια των είς την Πεντέλην, είς τόν Πάρνηθα, είς τόν Κορυβαλλό. Οί περισσότεροι και γνωστότεροι γαλακτοπώλαι τών Άθηνών είναι από τó Λιδωρίκι. Άπόγονοι τών πρώτων μικροποιμένων πού ήρχοντο έδώ και έκάτο χρόνο από τó Λιδωρίκι είς τας Άθήνας. Τώρα είναι πλουσιώτατοι. Υπάρχουν όμως και πτωχοί.

Βλέπουμε και κάτι γυναίκες πού γυρίζουν με κοντές τρίχινες κάπες και πωλούν κλαδιά από σχοίνα, κουμαριές και ρύκια. Όταν είναι έορταί φωνάζουν:

— Πρασινάδα, φιληνάδες!

Είναι όρειναι ποιμνίδες από την Άμπλιανη της Εϋρυτανίας. Τόν χειμώνα κατεβαίνουν στάς Άθήνας λιγιστοί. Οί περισσότεροι έρχονται στή Λαμία και στό Μεσολόγγι. Οί άνδρες βόσκουν γίδια και πρόβατα. Οί γυναίκες με τίς κοντές κάπες των, πού έχουν στις άκρες φούντες, και με τά τσαρούχια των, πωλούν χόρτα, κλαδιά για πρασινάδα, σαλιάγκους, μανιτάρια, ξύλα στή ράχη. Ό,τι βγάξει ό λόγγος. Τάς έχει τραγουδήσει ό ποιητής μας Κωστής Παλαμάς. Φωνάζουν δέ:

— Χόρτα, φιληνάδες!

— Ξύλα και ζαλιά, φιληνάδες!

— Σαλίγκια, φιληνάδες!

«Φιληνάδες» είς την γλώσσαν της Άμπλιαντίσσης σημαίνει την κυρία. Όπως θά έλεγαν άλλοι μικροπωληταί:

— Πάρτε, κυράδες!

Πόσο εύνεστερά όμως ή γλώσσα τών ποιμνίδων της Άμπλιανης!

Μεγάλο ποιμνικό μέρος είς την Πελοπόννησον είναι τó Βαλτέτσι. Οί Βαλτετσιώται ποιμένες, πανύψηλοι και ώραιοι άνδρες, γυρίζουν την μισή Πελοπόννησο. Κοπάδια δέ μεγάλα έχουν από τά βουνά της Πολοποννήσου ό Χελμός, ή Κυλλήνη, ό Πάρνων, τó Μαίναλον. Όταύγετος δέ της Μάνης έχει και πολλά γίδια.

Άλλά όλα τά βουνά της Ελλάδος είναι κτηνοτροφικά και άς παραπονηται ό γέρο τσέλιγκας για τη φτώχεια του Όλύμπου. Τό καλοκαίρι τά έκατριμύδια τών αίνοπροβάτων τά άνεβαίνουν στά βουνά. Τά άφίνουν μέχρι του Άγιου Δημητρίου. Τό ποιμνικόν έτος διαίρεται είς καλοκαιρινό ή όρεινό και είς καμπισίο ή χειμωνιάτικο. Τό καλοκαιρινό άρχίζει στάς 23 Άπριλίου και τελειώνει στάς 26 Όκτωβρίου. Τό χειμωνιάτικο ή καμπισίο από τας 26 Όκτωβρίου έως τας 23 Άπριλίου.

Όταν άνεβαίνουν τά κοπάδια είς τά βουνά λέγουν «εκαλοκαιριάζουν». Όταν τά κατεβαίνουν στούς κάμπους λέγουν «εχειμωνιάζουν». Οί ποιμένες όμως δέν τόν θέλουν τόν κάμπο. Τόν βρίζουν σχεδόν και τόν λέγουν στά τραγούδια των:

«Κάμπον άρροστιάτικο και κάμπο μαραζιάρη».

Τά άρνιά όμως, πού τρώμε τώρα τó Πάσχα, είναι καμπισία. Δέν έχουν άκόμη άνεβή τά κοπάδια στά βουνά.

Άλλά και τά γιδοπρόβατα — ίδίως τά πρόβατα — προτιμούν τó βουνό. Έχει δέ παρατηρηθή ότι άφίνουν τόν κάμπο, βελάζοντα με πολλή χαρά. Οί ποιμένες βάζουν μεγάλα κουδούνια και κυπριά στά κριάρια και στούς τράγους, πού είναι οί δόηγοι του κοπαδιού. Λέγονται δέ γκεσέμια ή υποστάρηδες τά έξυπνότατα αυτά ζώα.

Μεγάλην κτηνοτροφίαν έχει και ή Κρήτη, ή οποία κάνει και άριστα τυριά, μυζήθρες και γραβιέρες. Οί Κοήτες όπως και οί περισσότεροι νησιώται τόν Αιγαίου προτιμούν τó κρέας της γίδας.

Παλαιότερα, πού είς όλην την Ελλάδα ήκμαζεν ή ζωοκλοπή, έχρησιμποιετο και αυτή ή παροιμιακή έκφρασις:

«Τό κλεμμένο γίδι είναι τó νόστιμο». Τώρα ή ζωοκλοπή είναι πολύ πε-

ριωρισμένη. Τό κλεμμένο κρέας έχασε τη νοστιμάδα του.

Από τά νησιά του Αιγαίου κτηνοτροφία σημαντική υπάρχει είς την Σκύρο, την Κύθνο, την Νάξο, την Μύκονο, την Λήμνο. Η Χίος έχει μεγάλα ώραιά πρόβατα ίδιαιτέρου τύπου. Η Σκύρος αϊγας πού έχει έξυμνηθή τó κρέας των από τούς άρχαίους συγγραφείς. Και υπάρχει ή έκφρασις: «Αίξ Σκυρία». Υπέροχο όμως είναι τó είδος τών προβάτων πού ζούν είς την Γλώσσα της Σκοπέλου. Γεννά κάθε προβατίνια τρία και έσσερα και πέντε άρνάκια και κάνει πολύ γάλα. Άλλού γεννούν ένα, δύο, τρία σπανίως. Έκλεκτά μεγάλα πρόβατα έχει και ή νήσος Άγιος Εϋστράτιος, λίγο μικρότερα από της Σκοπέλου. Είναι και τó έρμουνισο κοντά είς την Σκόπελο, τά Γιούρα. Βόσκουν άγριογίδα αυτού. Τό κυνήγι των όμως άπαγορεύεται διά νά μη χαθή τó σπάνιον αυτό είδος.

Κτηνοτροφικώταται είναι ή Θεσσαλία, ή Ήπειρος, ή Μακεδονία και ή Θράκη. Μας τροφοδοτούν με όψιμα πρόβατα, με αϊγας και με τυριά. Η Ήπειρος βγάξει κεφαλοτύρια πού χρησιμοποιούνται κυρίως για μακαρόνια. Η Θεσσαλία τά περιφήμα της κασέρια και ή Μακεδονία. Η Θράκη λευκά τυριά ή φέττες πού λέγονται συνήθως «τελεμέδες». Τό Πάσχα μέγισται ποσότητες από λευκά τυριά της Θράκης είς τενεκές κατακλύζουν τας άγοράς τών Άθηνών και του Πειραιώς. Άς μη λησμονούμεν όμως και την περιζύουσα κοπανιστή της Μυκόνου, πού είναι γευστικώτατη.

Από την Στερεάν Ελλάδα, με την πλουσίαν κτηνοτροφίαν της, είς τά βουνά του Παρνασσού, του Τυμφρηστού, τών Τζουμέρκων, της Οίτης κλπ. άπειρα αίνοπρόβατα στέλλονται είς τας άγοράς τών πόλεων. Περιφήμος δέ είναι ή φέττα του Παρνασσού, ή οποία πρό της δημιουργίας τών ψυγείων έφυλάσσετο είς σπήλαια.

Είς τά νησιά του Ιονίου ή προβατοαγοτροφία είναι μάλλον περιωρισμένη, λόγω της έπекτάσεως τών έλαιώνων και τών άμπελων. Είς την Κέρκυραν όμως έχει άναπτυχθή πολύ ή άγελαδοτροφία. Μεγάλα ποσότητες φρέσκου βουτύρου είς χάρτινα πακετάκια στέλλονται παντού της Ελλάδος.

Η Κεφαλληνία έχει τούς περισσότερους τεχνίτες είς τά κασέρια και πολλούς τυρεμπόρους πού εργάζονται είς την Θεσσαλίαν και τας Άθήνας. Περιήμηο δέ είναι τó τουλούμισιο τυρί της Κεφαλληνίας.

Νοστιμώτερα θεωρούνται τά άρνιά και τά γίδια πού είναι είς τά ξερονήσια. Δέν έχουν νερό και πίνουν από την άκρα της παραλίας πού υπάρχει γλυφό νερό. Αυτό κάνει τó κρέας νοστιμώτατο.

Είς την Ελλάδα είναι άπειρα έρμουνισια. Κατοικούντα μόνον από ποιμένες και κοπάδια ή μόνον από κοπάδια. Κάποτε δέ τά επισκέπτονται οί τσοπάνηδες.

Τώρα τó Πάσχα, πού ως θυσία προσφέρονται τόσαι χιλιάδες άρνιά και κατσικάκια, αί πληροφορίες αυτές είναι επίκαιροι.

Κ. Φαλατζίτς

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ

ΚΥΒΕΡΝ. ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΤΗΣ 19ης ΜΑΡΤΙΟΥ 1939

Πρός

“Απαντας τούς Σχηματισμούς της Ε. Ο. Ν.

Μετά τὸν μικρὸν μας ἐκεῖνο Σκαπανέα Ρουχωτᾶν Χαράλαμπον, ὅστις κατόπιν ἀσθενείας ἐξέπνευσε ψιθυρίζων τὸν Ὕμνον τῆς Νεολαίας, ἔχομε ἕνα νέο ὑπέροχο δαίγμα Πίστewος μίας συναγωνιστρίας μας πρὸς τὴν Ὁργάνωσιν καὶ τὰς Ἀρχὰς τῆς 4ης Αὐγούστου, τῶν ὁποίων αὕτη εἶναι φορεὺς.

Οὕτω εἰς τὸ ὑπ’ ἀριθμὸν 190 τῆς 12-3-39 Δ’ ἔγγραφο τῆς ΧΙ Περιφερειακῆς Διοικήσεως Θηλέων Λακωνίας ἀναφέρονται τὰ κάτωθι:

«Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν’ ἀναφέρω ὑμῖν, ὅτι τὴν 3ην ἀρξαμένου μετέστη εἰς Κύριον μετὰ ὀλιγοήμερον ἀσθενεῖαν ἡ συναγωνίστρια Φαλαγγίτισσα τοῦ Ι Λόχου Μαντᾶ Μαρία, μία νέα ἐξαιρετικὴ, ἣτις εἶχεν ἐγγραφῇ ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν Ὁργάνωσίν μας.

»Ἡ συναγωνίστρια αὕτη καθ’ ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἀσθενείας τῆς δὲν ἔπαυεν ἀσχολουμένη μετὰ τὴν Ὁργάνωσιν, ἀλλοτε ζητοῦσα τὸ Περιδικὸν μας καὶ ἄλλοτε καλοῦσα τὰς συναγωνιστριάς τῆς.

»Τέλος ὅταν ἡσθάνθη ἐγγίζον τὸ μοῖραῖον, παρεκάλεσε καὶ τῆς ἔφεραν τὴν Στολὴν τὴν ὁποίαν κατεφίλει κλαίονσα.

»Ἀναφέρω ὑμῖν τὸ ἀνωτέρω γεγονός, λίαν ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἡ Ὁργάνωσις δὲν ἀποκτᾷ ἀπλῶς μέλη, ἀλλὰ Πιστοὺς διακρινομένους διὰ τὴν φανατικὴν Πίστιν τῶν εἰς τὴν Ε. Ο. Ν. ἐξικνουμένην μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀποθνήσκουν προφέροντες τὸ ὄνομά τῆς.

»Ἡ Διοίκησις κατέθεσε στέφανον εἰς τὴν σορὸν τῆς μεταστάσης συναγωνιστρίας, ἀπέδωσε δὲ τιμὰς δι’ ἐνὸς Τάγματος Φαλαγγιτισσῶν καὶ ἐνὸς Λόχου Φαλαγγιτῶν».

Ἡ Περιφ. Διοικήτρια ΧΙ Περιφ. Διοικήσεως Θηλέων (Ὑπογραφή:) Διαμαντοπούλου

Νομίζομεν ὅτι εἰς τὰ ἀνωτέρω οὐδὲν δύναται νὰ προστεθῇ.

Ἡ ἐκλιπούσα συναγωνίστρια παρέχει μίαν ὑπερτάτην μαρτυρίαν τῆς Πίστewος, τὴν ὁποίαν ἐνεφύσησεν ὁ Ἀρχηγὸς εἰς ὅλους τοὺς ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα συναγωνιστὰς καὶ συναγωνιστριάς μας, Πίστewος εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ Ἰδανικά τῆς, εἰς τὸν Βασιλέα καὶ τὸν Ἀρχηγόν. Μὲ μιά λέξιν:

«Εἰς τὴν Ἰδεολογίαν τῆς 4ης Αὐγούστου, Πίστewος μέχρι θανάτου».

Ἡ συναγωνίστρια δὲν ἀπέθανε, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι κατέκτησε τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ζῇ εἰς τὰς καρδίας ὅλων τῶν συναγωνιστῶν καὶ συναγωνιστριῶν μας καὶ ἔτσι, ἐνῶ ὁ ἀγὼν συνεχίζεται, ἡ μνήμη τῆς μένει αἰωνία.

Ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΦΙΞΙΣ ΦΑΛΑΓΓΙΤΩΝ

Τὴν ἐσπέραν τῆς Πέμπτης τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος ἀφίχθησαν εἰς τὴν πόλιν μας Φαλαγγίται καὶ Φαλαγγίτισσαι τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης μετὰ τῶν βαθμοφόρων τῶν, προκειμένου νὰ συμμετάσχουν εἰς τὸν ἐορτασμὸν τῆς ἐπετείου τῆς ἐξόδου τοῦ Μεσολογγίου. Τούτους ὑπεδέχθησαν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Φαλαγγίται τῆς Ὑποδιοικήσεως ἐν στολῇ.

Οἱ Θεσσαλονικεῖς Φαλαγγίται ἐπεσκέφθησαν τὴν πρωτὰν τῆς Παρασκευῆς τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας, κατὰ τὰς 10 π. μ. δὲ ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Κυβερνήσεως ἐπεθεώρησεν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Μητροπόλεως τὴν φάλαγγά των, ἐκφράσαντες τὴν ἱκανοποίησίν του διὰ τὴν ἀρίστην ἐμφάνισιν. Κατὰ τὰς 11 ὁ κ. Πρύτανης τοῦ Πανεπι-

στημίου Θεσσαλονίκης κατέθεσε στέφανον εἰς τὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου παρισταμένου καὶ τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ε. Ο. Ν. κ. Ἀλέξ. Ν. Κανελλόπουλου. Μετὰ τὴν κατάθεσιν οἱ Φαλαγγίται ἐπεσκέφθησαν τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὸν Πρύτανιν. Τούτους προσεφώνησε δι’ ὀλίγων ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Φωτεινός. Εἰς τοὺς λόγους τοῦ κ. Πρυτάνεως ἀπήντησεν ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἐκφράσας τὴν χαρὰν του διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῆς ὁποίας ἔτυχον οἱ Φαλαγγίται σπουδασταί.

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ε. Ο. Ν. κ. Ἀλέξ. Ν. Κανελλόπουλος παρέθεσε γεῦμα πρὸς τιμὴν τῶν ἀφικθέντων Φαλαγγιτῶν - σπουδαστῶν καὶ Φαλαγγιτισσῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ «Ἀκροπόλ». Εἰς τὸ γεῦμα παρεκάθησαν ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου μετὰ τῆς κυρίας του, ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Κυριακόπουλος μετὰ τῆς κυρίας του, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐφορείας τῆς Πανεπιστημιακῆς Λέσχης Ἀθηνῶν κ. Γαλανός καὶ ἄλλοι. Ἐπίσης παρεκάθησαν ὁ Ἐπιτελάρχης καὶ οἱ Διευθυνταὶ τῶν Γραφείων τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως τῆς Ε. Ο. Ν., οἱ Διοικηταὶ τῶν Ὑποδιοικήσεων Ἀνωτάτων Σχολῶν μετὰ τῶν Ἐπιτελεῶν των, ἡ ἀντιπροσωπεῖα τῶν Φαλαγγιτῶν τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Κοζάνης κλπ. Περὶ τὸ τέλος τοῦ γεύματος ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ε. Ο. Ν. ἤγειρε πρόποσιν, εἰπὼν ὅτι μετὰ πραγματικὴν χαρὰν ὑποδέχονται τοὺς συναγωνιστὰς καὶ συναγωνιστριάς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τόσον ἡ Κεντρικὴ Διοίκησις ὅσον καὶ ἡ Διοίκησις Ἀνωτάτων Σχολῶν καὶ αἱ Περιφερειακαὶ Διοικήσεις Πρωτεύουσας τῆς Ε. Ο. Ν. Ἀνέπτυξεν ἐν συνεχείᾳ τὸν σπουδαῖον ρόλον καὶ τὰ μεγάλα καθήκοντα, ἅτινα ἔχουν ἰδίως οἱ σπουδασταὶ - Φαλαγγίται, οἵτινες ἀποτελοῦν πυρῆνας διαπλαστικούς καὶ διαφωτιστικούς καὶ οἱ ὁποῖοι θὰ ἀσκήσουν μεγίστην ἐπίδρασιν τόσον εἰς τοὺς λοιποὺς συναγωνιστὰς καὶ τὴν Νεολαίαν ἐν γένει ὅσον καὶ εἰς τὴν Κοινωνίαν, ὅπως τὴν διεμύρφωσεν ὁ Ἀρχηγὸς μετὰ τὴν ἱστορικὴν ἡμέραν τῆς 4ης Αὐγούστου.

Ἐξέφρασεν ἀκολουθῶς τὰς εὐχαριστίας τῆς Ὁργανώσεως πρὸς τοὺς ἀνωτάτους ἐκπαιδευτικούς, οἵτινες ἐνισχύουν τὸ Ἐθνικὸν ἔργον τῆς Ε. Ο. Ν., ὡς ἐπίσης τὴν χαρὰν, τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν διὰ τὴν ὑπέροχον ἐμφάνισιν τῶν μελῶν τῆς Ε. Ο. Ν. κατὰ τὴν παρέλασιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐορτῆς, τόσον εἰς τὴν Πρωτεύουσάν ὅσον καὶ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ τὰς λοιπὰς Ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἐμφάνισιν ἣτις ἀπέδειξεν ὅτι ἡ σημερινὴ γενεὰ ἔχει πλήρη συνείδησιν τῶν καθηκόντων αὐτῆς καὶ μετ’ αὐτὰς παρνήσεως ἐκτελεῖ ταῦτα καὶ τοῦτο διότι ἡ Ἐθνικὴ Ὁργάνωσις Νεολαίας ἐμπνέεται καὶ καθοδηγεῖται ἀπὸ τὴν πνοὴν τοῦ Ἀρχηγοῦ καὶ ἀρύεται πίστιν καὶ δύναμιν ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ. Ἐν τέλει ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος παρεκάλεσε τοὺς συναγωνιστὰς καὶ τὰς συναγωνιστριάς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὅπως μεταβαίνοντες εἰς τὸ Μεσολόγγιον φέρουν τὸν χαιρετισμὸν τῆς Ὁργανώσεως καὶ πρὸ τοῦ ἡρώου τῶν ἐνδόξων τοῦ 1821 ἀγωνιστῶν, τῶν δημιουργῶν τοῦ Ὀλοκαυτώματος τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς Ἡρωικῆς Ἐξόδου, τῶν δημιουργῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας, ἐπαναλαμβάνον τὸν ἱερὸν ὄρκον των ὅτι θὰ φανοῦν ἀντάξιοι τῶν ἐνδόξων προγόνων, τῶν ὁποίων ὁ ἡρωϊσμός κατέπληξε σύμπαντα τὸν κόσμον καὶ παραμένει αἰώνιον μεγαλουργημα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Τοὺς λόγους τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου ἐκάλυψαν οὐρανομήκεις ζητωκραυγαὶ καὶ φρενιτιώδεις ἐκδηλώσεις ὑπὲρ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Κυβερνήσεως κ. Ἰωάννου Μεταξᾶ, τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ τῆς Ε. Ο. Ν., ἐνῶ ἡ ὀρχήστρα ἀνέκρουε τοὺς ὕμνους τῆς Νεολαίας καὶ τῆς 4ης Αὐγούστου, τοὺς ὁποίους ἔψαλλον ταυτοχρόνως οἱ Φαλαγγίται καὶ αἱ Φαλαγγίτισσαι.

Μετὰ τὸ πέρασ τοῦ γεύματος οἱ Φαλαγγίται καὶ Φαλαγγίτισσαι τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης παρηκολούθησαν τὴν παράστασιν εἰς τὸ θέατρον Κοτοπούλης, χθὲς

τὴν πρωτὰν δὲ ἀνεχώρησαν μεταβαίνοντες εἰς τὴν Ἱερὰν Πόλιν τοῦ Μεσολογγίου, ὅπως παραστοῦν εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς ἱστορικῆς ἐπετείου.

Αἱ ἐπιθεωρήσεις τοῦ Κυβερνήτ. ἐπιτρόπου

Ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ε. Ο. Ν. κ. Ἀλέξ. Ν. Κανελλόπουλος, συνεχίζων τὰς ἐπιθεωρήσεις τῶν Ὑποτομέων τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως τῆς Ε. Ο. Ν., μετέβη τὴν ἐσπέραν τῆς Πέμπτης τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος εἰς Νέαν Κοκκινιάν, προκειμένου νὰ ἐπιθεωρήσῃ τοὺς Φαλαγγίτας καὶ Σκαπανεῖς τῶν Ὑποτομέων 3ου καὶ 5ου Νέας Κοκκινιάς τῆς Ὑποδιοικήσεως Πειραιῶς. Ἀπασα ἡ δύναμις τῶν ἀνωτέρω Ὑποτομέων εἶχε συγκεντρωθῇ εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὀσίας Ξένης. Εἰς τὴν πλατεῖαν Ἀγίου Νικολάου Νέας Κοκκινιάς εἶχε στήθῃ ἐξέδρα, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ε. Ο. Ν. παρηκολούθησε τὴν γενομένην εὐθὺς μετὰ τὴν ἀφίξιν του ἐσπέραν τῆς Πέμπτης τῶν Ὑποτομέων. Τὰ κατακλύσαντα τὴν πλατεῖαν Ἀγίου Νικολάου πλήθη, μετὰ τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς καὶ κηδεμόνες τῶν Φαλαγγιτῶν καὶ Σκαπανέων, προσέβησαν εἰς ἐνθουσιωδεστάτας ἐκδηλώσεις, καταχειροκροτήσαντα ζηηρότατα τοὺς παρελάσαντας Φαλαγγίτας καὶ θαυμάσαντα τὸ ἀρρενωπὸν βᾶδισμα, τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀπόλυτον πειθαρχίαν μετὰ τῆς ὁποίας ἐβάδιζον τὰ συντεταγμένα τμήματα. Τὴν παρελάσιν παρηκολούθησεν ἐπίσης ὁ Δήμαρχος Νέας Κοκκινιάς, ὁ Διοικητὴς τῆς Ὑποδιοικήσεως Πειραιῶς καὶ πολλοὶ ἐπίσημοι. Μετὰ τὴν παρέλασιν οἱ Φαλαγγίται συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ Κινηματοθέατρον Νέας Κοκκινιάς «Ὀρφεύς», ἐνθα ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ε. Ο. Ν. τὴν ὁμίλιαν τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Νεολαίας παρηκολούθησαν ἐπίσης καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων Νέας Κοκκινιάς.

Τόσον οἱ Φαλαγγίται ὅσον καὶ οἱ παρακολουθήσαντες τὴν ὁμίλιαν πολῖται προέβησαν εἰς ἐνθουσιωδεστάτας καὶ πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ ἐκδηλώσεις ὑπὲρ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Κράτους τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Ὁργανώσεως Νεολαίας.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ε. Ο. Ν. κ. Ἀλέξανδρος Κανελλόπουλος προέβη ἐπίσης εἰς ἐπιθεωρήσιν τῆς 34ης Φάλαγγος, τῶν Ὑποτομέων Νέας Σμύρνης, τῆς Ὑποδιοικήσεως Θηλέων, Ἀνωτάτων Σχολῶν καὶ τῶν Ὑποτομέων Κηφισιάς Ἀρρένων καὶ Θηλέων, ὁμίλησας πρὸς τοὺς Φαλαγγίτας καὶ Φαλαγγίτισσας. Χθὲς τὴν ἐσπέραν ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος Νεολαίας κατήλθεν εἰς Πειραιᾶ πρὸς ἐπιθεωρήσιν ἀπάσης τῆς δύναμεις τῆς Ὑποδιοικήσεως. Οἱ Φαλαγγίται καὶ Φαλαγγίτισσαι ὑπεδέχθησαν παντοῦ τὸν Κυβερνητικὸν Ἐπίτροπον μετὰ ἐκδηλώσεις ἀνωτέρας πάσης περιγραφῆς, ἐκφράζοντες παντοιοτρόπως τὴν ἀφοσίωσίν των καὶ τὴν πίστιν των εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα, τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Κυβερνήσεως, τὸ Κράτος τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ τὴν Ἐθνικὴν Ὁργάνωσιν Νεολαίας. Ἀλλὰ καὶ οἱ κάτοικοι οὐδόλως ὑστέρησαν τῶν Φαλαγγιτῶν καὶ Φαλαγγιτισσῶν εἰς ἐκδηλώσεις πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω θερμῶν καὶ ἐνθουσιωδῶν ἐκδηλώσεων καταδεικνύεται ὅτι ὅπως μεγίστη ἐργασία συντελέσθη καὶ συνετελεῖται ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Ὁργανώσεως Νεολαίας εἰς τὴν Ἐθνικὴν διαπαιδαγώγησιν καὶ ψυχικὴν διάπλασιν τῆς νέας Ἑλληνικῆς γενεᾶς, ὑπὸ τὴν ἐμπνευσμένην καθοδήγησιν τοῦ Ἐθνικοῦ Κυβερνήτου καὶ Ἀρχηγοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ.

Ἐπίσης ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ε. Ο. Ν. κ. Ἀλέξ. Ν. Κανελλόπουλος, συνεχίζων τὰς ἐπιθεωρήσεις του, ἐπεσκέφθη προχθὲς τοὺς Ὑποτομείς Γούθας, Παγκρατίου καὶ Καισαριανῆς, γενόμενος ἀντικείμενον θερμῶν ἐκδηλώσεων ἐκ μέρους τῶν Φαλαγγιτῶν.

Εἰς τὸν μέγαν χωρὸν τοῦ Βαρβακείου συνεκεντρώθησαν οἱ Φαλαγγίται τῆς 4ης Φάλαγγος, μαθηταὶ τῆς Βαρβακείου Πρωτοῦ Σχολῆς, τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου, τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς, τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τοῦ Λεοντείου, περὶ

τοὺς 1600 ἐν συνόλῳ. Πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας ὠμίλησεν ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος. Τὴν ὁμίλιαν τοῦ Ἐπιτρόπου παρηκολούθησαν ὁ Διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως κ. Κωνστ. Βουρβέρης, οἱ Διευθυνταὶ καὶ Καθηγηταὶ τοῦ Βαρβακείου καὶ ἄλλοι ἀνώτεροι λειτουργοὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Εἶναι ἀφάνταστος ὁ ἐνθουσιασμός μετὰ τὸν ὁποῖον ὑπεδέχθησαν καὶ ἤκουσαν τὸν Κυβερνητικὸν Ἐπίτροπον οἱ συναγωνισταὶ του. Δύο μαθηταὶ Φαλαγγίται τοῦ Βαρβακείου προσέφερον εἰς αὐτὸν ἐκ μέρους τῶν συναδέλφων των γύψινον ἀνάγλυφον σήμα τῆς Νεολαίας, ὠραίας τέχνης. Τὸ τέλος τῆς ὁμίλης τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου ἐκάλυψαν ζωηρὰ χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως, τοῦ Ἐθνικοῦ Κυβερνήτου καὶ τῆς Ε. Ο. Ν., ἀκολουθῶς δὲ ἐψάλη ὑπὸ τῶν Φαλαγγιτῶν ὁ Ὕμνος τῆς Νεολαίας καὶ τῆς 4ης Αὐγούστου.

Τὴν παρελθούσαν Παρασκευὴν ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος ἐπεθεώρησε τοὺς διαφόρους Ὑποτομείς τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Ἀρρένων καὶ Θηλέων Πρωτεύουσας ἐνθα τοῦ ἐγένετο ἐνθουσιωδὴς ὑποδοχὴ ἐκ μέρους τῶν Φαλαγγιτῶν. Ἀκολουθῶς ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος περὶ ὥραν 8.30 ἐπεσκέφθη τοὺς Φαλαγγίτας τῆς Σχολῆς Henty, ὅπου καὶ ὠμίλησε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτῆς. Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Σχολῆς ἦτο παρατεταγμένη μία ἐνωμοτία Φαλαγγιτῶν τῆς Σχολῆς πρὸς ἀπόδοσιν τιμῶν. Τὸν Κυβερνητικὸν Ἐπίτροπον προσεφώνησεν ὁ Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς κ. Κ. Σεκλιζιώτης. Πρὸς τοὺς μαθητὰς Φαλαγγίτας ὠμίλησε κατόπιν ἐν ὀλίγοις ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος.

—Τὴν Παρασκευὴν 31ην παρελ. μηνὸς ὁ Κ. Ε. Ν. κ. Ἀλέξ. Ν. Κανελλόπουλος ἐπεσκέφθη τὸν 16ον Ὑποτομέα τῆς Ε. Ο. Ν. Περιστερίου, γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν Φαλαγγιτῶν καὶ Φαλαγγιτισσῶν. Ὁ κ. Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος ἀπεκρίμας τόσον καλὰς ἐντυπώσεις, ὥστε τὴν μεθεπομένην Κυριακὴν 2 τρέχ. ἐπεσκέφθη καὶ πάλιν τὸν Ὑποτομέα καὶ προέβη εἰς λεπτομερῆ αὐτοῦ ἐπιθεωρήσιν. Τὸν κ. Κανελλόπουλον ὑπεδέχθη μετὰ οὐρανομήκεις ζητωκραυγὰς καὶ ἀπερίγραπτον ἐνθουσιασμὸν ὁλόκληρος ἡ δύναμις τοῦ Ὑποτομέως, προσεφώνησε δὲ τοῦτον καταλλήλως ὁ Ὑποτομάρχης.

Ὁ μικροσκοπικὸς Σκαπανεὺς Παν. Νομικὸς ἀπήγγειλε πρὸς τὸν κ. Κυβερνητικὸν Ἐπίτροπον τὸ κάτωθι ποίημα τοῦ Εὐαγγελίου Δελινοῦ.

Ποῖο ναι τὸ δένδρο τ’ ἀψηλό;

Σ’ εἶσαι τὸ δένδρο τ’ ἀψηλό
καὶ μεῖς τὰ φουντωτὰ σου κλώνια
ποῦ ἀπ’ τὸ δίκ σου μεγαλώνουμε χυμὸ
γι’ αὐτὸ, πάντα γερά θάναί κι’ αἰώνια.

Σ’ εἶσαι τὸ δένδρο τ’ ἀψηλό
τὸ φυτεμένο ἀπ’ τὸν τρανὸ μας Κυβερνήτη
τῆς νειότης δένδρο σφριγηλὸ
ποῦχεις γιὰ ρίζες σου τὸν κάθε Φαλαγγίτη.

Ποῖο εἶναι τὸ δένδρο τ’ ἀψηλό;
Τὸ ξέρει κάθε Ἑλληνόπουλο.
Τὸ λέν’ Ἀλέκο Κανελλόπουλο.

Ὁ κ. Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος ἐζήτησε κατάλογον τῶν ἀνέργων Φαλαγγιτῶν τοῦ Ὑποτομέως διὰ νὰ τοὺς τοποθετήσῃ εἰς διαφόρους ἐργασίας.

Η ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ

Τὴν παρελθούσαν Τρίτην καὶ ὥραν 8 μ. μ. εἰς τὸ θέατρον «Ὀλύμπια» ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ε. Ο. Ν. κ. Ἀλέξ. Κανελλόπουλος ὠμίλησε πρὸς τοὺς Φαλαγγίτας - σπουδαστὰς καὶ τὰς Φαλαγγίτισσας - σπουδαστριάς. Εἰς τὴν συγκέντρωσιν, ἣτις ὑπῆρξεν ἐξαιρετικὰ ἐπιδητικὴ εἰς ὅγκον καὶ ἐνθουσιασμόν, παρευρέθη ἅπασα ἡ δύναμις τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν μετὰ τῶν βαθμοφόρων τῆς.

Ἡ σπουδάζουσα Νεολαία, ἣτις κατενόησε τὸ ὕψλόν

ΔΗΜ. Σ. ΓΕΡΜΕΝΙΤΗΝ. Τό σχέδιο ώραίο... αλλά τό περιεχόμενο μέτριο. "Έχει αρκετά λάθη τό σταυρόλεξό σου (σώω, Σάρ, Φιν) και αδύνατα σημεία. — ΣΤΕΛΛΑΝ ΣΑΜΗ(:). Καλό τό σταυρόλεξό σου, αλλά παρουσιάζει τό μειονέκτημα νά χωρίζεται σέ 4 μικρότερα, πού δέν ενώνονται μεταξύ τους. Στείλε κανένα άλλο. — Γ. ΚΑΡΑΒΙΤΗΝ, Πύλον. Πιθανόν νά δημοσιευθί ένα από τά δύο σταυρόλεξά σου. "Ο Λαβύρινθος δέν είναι σχεδιασμένο μέ σινική μελάνη. — Λ. Γ. ΤΣΑΡΟΥΧΗΝ, Πύργον. Θά δημοσιευθούν μερικά. — ΝΙΚ. ΚΩΤΣΙΡΗΝ, Πύλον. Πάρις και όχι Πάρης. Πάντως έχομεν όπ' όθιν τό σταυρόλεξό σου, τό όποιον είναι αρκετά καλό. — ΙΩ. Γ. ΠΟΥΛΑΝ, Παναρήτι. Τό πρώτο σταυρόλεξό άνεπιτυχές, γιατί έχει δύο ξενικά όνόματα, δύο μικράς λέξεις και μερικά λάθη. Τό δεύτερο είναι καλύτερο, αλλά τό τρομερόν έκείνο «ότοურ», πού σημαίνει εις την τουρκικήν «κάθησε», δέν έπιτρέπει την δημοσίευσίν του. Πώς θέλεις νά ξέρουν οί αναγνώστες μας την τουρκικήν αυτήν προσοχή; Τού μαγικού σταυρού τό πρόβλημα γνωστότατο. Τά άλλα δημοσιεύονται. — ΑΙΚ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, Κέρκυρα. Συγχαρητήρια γιά την όρθή λύσι πού σταυρολέξου. Γιατί όμως χαλάς τό περιοδικόν, κόποντας τό σταυρόλεξο; Δέν μπορούσες νά γράψης τό «ότο» ένα κομμάτι χαρτί. — Α. Γ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΝ, Τρίπολιν. Μπορείς νά κάμης καλύτερο σταυρόλεξό απ' αυτό πού μάς έστειλεις. Όλίγη προσοχή χρειάζεται. "Όπως θά έπρεπε νά έχης καταλάβει, ό όρισμός του «βράχ» είναι ακατάλληλος γιά την «Νεολαία», και τά περί βωών και θεινής μεσημέριας, κατά τό μάλλον ή ήπτον άπρεπ... — ΔΙΟΜΗΔΗΝ και ΚΟΧΡΑΝ, Κέρκυρα. "Ορθή ή λύσις. — ΒΑΣ. ΠΑΥΛΟΥ, ένταθα. "Η άσκήσις σου δέν είναι σταυρόλεξο. Πιθανόν νά είναι πρωτότυπον, αλλά δέν λέει τίποτε. — ΑΝΤ. ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΝ, Ζάκυνθος. Αί λέξεις δέν μπαίνουν ποτέ μέ τά άρθρα στά σταυρόλεξα (οί φαλαγγίται). Λανθασμένο, έξ άλλου, τό «οινοθαρούς», άκατανόητον τό σάα και μερικά άλλα. — Β. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, ένταθα. Τό σταυρόλεξό σου είναι πρωτότυπο και πιθανόν νά δημοσιευθί. — Σ. ΠΑΠΑΡΡΟΥ, ΣΗΝ, ένταθα. Έγκρίνεται τό σταυρόλεξό σου. — Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΤΟΝ, σύνορα Σιδηροκάστρου. Τό σταυρόλεξό σου κατέχει μεγάλην έκτασιν και έχει μόνον 4 λέξεις. "Από πάσης δέ άπόψεως είναι άκατανόητον. "Η άλλη άσκήσις είναι καλή, όχι όμως και δημοσιεύσιμος. — Α. Θ. ΜΠΑΛΑΝΤΗΝ, Πύλον. Δέν είναι αρκετά καλό τό σταυρόλεξό σου γιά νά δημοσιευθί. Πρόσεχε εις τάς λέξεις (ρόθος, άμάραι). Τά άλλα έλαβον σειράν. — ΧΡ. ΚΟΥΛΟΥΡΗΝ. Όρισμένα άσκήσεις σου θά δημοσιευθούν. — ΣΠ. ΓΟΥΡΜΟΝ, Άγαιαν. "Ο Βασιλεύς του Βελγίου δέν δονάμεται Λεοντάδες, αλλά Λεοντόδους. Τά άλλα εγκρίνονται. — ΙΩ. Μ. ΚΑΡΠΟΥΖΗΝ, Μοσχάτον. Τά νέα σου σταυρόλεξα καλά, αλλά δέν θά δημοσιευθούν, έπειδή δέν είναι σχεδιασμένα μέ σινική μελάνη. "Επειτα έχου και μερικά λάθη (άπάκρεω). "Αλλη φορά νά προτιμάς τή σινική μελάνη. Τά χρώματα είναι περιττά. — Ε. ΧΑΤΖΗΓΟΥΛΑΝ, Κάρδιταν. Άνεπιτυχή τό σταυρόλεξό σου. "Ισάρεπον δέν θά πηί τίποτε, ούτε δυχ, ούτε δόνχη. "Η άκροστιχίς εγκρίνεται. — Ε. Π. ΚΟΤΣΕΡΩΝΗ, Έπτανήσου 26, ένταθα. "Απολύτως όρθή ή λύσις του σταυρόλέξου. Στείλε καμμία δική σου άσκησι, γιά νά δημοσιευθί. — Δ. ΔΑΙΝΗΛΑΤΟΥ, Κεφαλληνίαν. Αυτό πού μάς στείλατε δείχνει μεγάλον ένθουσιασμόν και αγάπην, ούδέν όμως πέσαν τούτου. Δέν είναι σταυρόλεξον, δέν είναι άσκήσις, δέν είναι τίποτε. — ΠΡ. ΣΕΦΑΛΙΔΗΝ, Θεσσαλονίκη. "Αν όχι τό σταυρόλεξον, από τά άλλα θά δημοσιευθούν μερικά. — Σ. Θ. Ι. ΣΦΕΤΣΟΥ, Λιδώρικον. Γιατί καταστρέφεις τό περιοδικό; Είναι τόσο δύσκολο νά γράψης τή λύσι σ' ένα χαρτί; "Όταν άγαπά κανείς κάτι, δέν τό καταστρέφει. "Η λύσις, πάντως, σωστή. — Γ. Χ. ΜΑΜΑΛΗΝ, Αίγιον. Μας γράφεις ότι έφτιασες μερικά άσκήσεις γιά την «Νεολαία». Κακή έκφρασις, διότι ή άσκήσις των δέκα άλόγων πού χωρούν σέ 9 σταύλους, δέν είναι βέβαια δική σου, αλλά παλιά; πολύ παλιά, χιλιοσπωμένη. Δέν την έφτιασες λοιπόν, αλλά την ήπρες έτοιμη. "Από τάς άλλας άσκήσεις θά δημοσιευθούν όρισμένα. Συγχαρητήρια διά τήν λύσιν του σταυρόλέξου. Είναι όρθή. — Γ. ΓΑΖΗΝ, Ίωάννινα. Τά σταυρόλεξά σου χωρίζονται σέ άλλα μικρότερα, πράγμα πού δέν είναι κανονικό. "Ο

«ήλιος» δέ λέει τίποτε και δέν είναι έξ άλλου σχεδιασμένο μέ σινική μελάνη. Αί πνευματικά άσκήσεις έχου καλήν βάση, αλλά δυστυχώς παρουσιάζουν πολλές δυσκόλους λέξεις (Πέως, Θεοδοσία, "Αβδηρα κλπ.). Στείλε απλούστερα πράματα. — ΑΓΝΩΣΤΟΝ, Πύλον. Γράφεις μέ κόκκινη μελάνη και όπογράφεις μέ μίαν άκατανόητον «τίφρα», ή όποια μπορεί νά λήη Παπαγιαννόπουλος, αλλά μπορεί νά λήη και Γκανάς... Γιατί αυτή ή μεγαλοπρέπεια; "Όπως δήποτε τά σταυρόλεξά σου είναι άνεπιτυχή (έχεις μεταξύ άλλων και την λέξιν (μυκελ-λειον). — ΧΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Βούλαν. Τό δύο σταυρόλεξά σου είναι αδύνατον νά δημοσιευθούν, λόγω του εξαιρετικού μεγέθους των. Γιατί προτιμάς έτοιμα σχήματα, πού είναι μάλιστα τά χειρότερα από τά δημοσιευόμενα; Στείλε μας ένα σταυρόλεξο σάν αυτά πού βλέπεις στην «Νεολαία». Έχεις ικανότητα εις την σύνθεσιν σταυρολέγων, πρέπει όμως νά αποφεύγης δυσκόλους και άπιθανούς λέξεις. Διότι αυτό συνέβη τό τρίτο σου σταυρόλεξο, πού είναι πάντως καλύτερα από τά άλλα (Ροζι-κλαίρ, Ουάκ, άτρόςος κλπ.). — Α. ΑΝΔΡΕΑΔΗΝ, Ν. "Ορεσιάδα. Τό «πολυγωνικόν» δέν είναι δυνατόν νά δημοσιευθί διά τεχνικούς λόγους. "Αλλη φορά νά γράφης σέ κανονικό χαρτί, και όχι σέ διάφορα άποκόμματα. — Λ. Β. ΧΟΥΣΙΑΔΗΝ, Θεσσαλονίκη. Αί λύσεις όρθαι. Αί άσκήσεις σου έλαβον σειράν. "Η λέξις «αρίανειρος» χαλά τό σταυρόλεξο. — Η. ΤΣΑΚΑΛΑΝ. Αί λέξεις άφή, ρίς, οί και ρέ-δν, δέν διασταυρώνονται μέ καμμίαν άλλην. Πώς θά βοηθηθούν οί αναγνώστες εις την λύσιν; "Ακατάλληλον. — ΚΟΥΛΑΝ ΚΟΥΚΑ. Τό σταυρόλεξό σου δέν είναι άπολύτως καλό. "Εξ άλλου δέν έχεις σημειώσει την σημασία των λέξεων. Τά περί ταγιέρ, φερμετύρ έκλαίρ, ρεθέρ και γαζιάν δέν ενδιαφέρουν την «Νεολαίαν», ή όποια δέν διαθέτει σχετικές σελίδας. Τά αίνιγματα πολύ γνωστά. "Αν μπορείς στείλε κάτι πρωτότυπο, δικό σου. — ΝΙΚ. Σ. ΚΑΤΣΟΥΛΟΝ, Λεωνίδιον. "Αρκετά καλό τό σταυρόλεξό σου. "Απόφευγε τά ξενικά (νόν) και πρόσεχε εις την ορθογραφία των λέξεων. — Ε. Α. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΝ, Πύλον. Τά σταυρόλεξά σου δέν είναι δημοσιεύσιμα, έπειδή δέν παρουσιάζουν ενδιαφέρον. "Από τά προβλήματα δημοσιεύονται μερικά. — Κ. Ε. ΑΙΔΙΑΝΟΝ. Δημοσιεύεται τό αίνιγμα. — Ε. Π. ΤΣΕΚΟΥΡΟΥ, ΠΟΥΛΟΝ. "Ανδριστιαν. "Από τάς άσκήσεις σου θά δημοσιευθούν μερικά. — ΟΡΦ. ΜΑΡΜΑΡΙΔΗΝ. "Ορθά αι λύσεις των άσκήσεων. Αί ιδεαί σου δέν είναι δυστυχώς κατάλληλοι πρós δημοσίευσιν. Οί σταυροί και οί άσπερίσκοι τής πυραμίδος είναι κακώς μετροημένοι. Τό αίνιγμα της «μαντάρας πού φουρκαλεί» κακού γούστου. — Α. ΜΑΝΔΑΛΟΝ. Τό σταυρόγνωμόν σου δέν παρουσιάζει κανένα ενδιαφέρον και καμμίαν δυσκολίαν εις την λύσιν. Πρόβλημα μέ βάση παρομοίαν της ιδιικής σου — αι κλώσσαι — έχει δημοσιευθί εις την «Νεολαίαν». — Κ. ΜΑΪΛΑΝ, ένταθα. "Από τάς άσκήσεις σου δημοσιεύονται μερικά. Τό σταυρόλεξό σου καλό, αλλά είναι προτιμότερο ένα καλύτερο και κυρίως απλούστερο, διά νά δημοσιευθί. — ΑΘ. Δ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ και Ν. Α. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΝ. Τά σταυρόλεξά σας δέν είναι κακά, αλλά είναι πολύ «βέβαια», μέ άλλας, αναλόγως της έκτάσεως των, λέξεις. Προτιμάς τά απλά σταυρόλεξα και μη έξαντλης όλη την προσοχή σας γιά νά έπιτύχετε Ισομετρίαν. Τά μαύρα τετραγωνίδια μπαίνουν όπου είναι άνάγκη και όχι όπου άρέσουν στό μάτι. — Β. ΜΠΑΛΟΔΗΜΑΝ, Πύλον. Δέν μας ενδιαφέρουν οί τίτλοι των άσφαλιστικών εταιρειών. Στείλε κάτι άλλο, πού νά έχη λέξεις γενικής σημασίας. — Σ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΝ, Κατερίνη. Θάυμασιο τό σταυρόλεξό σου, αλλά τό χαλόν όρισμένα λέξεις: ΑΝΑΚΙΣ, ΑΡΙΣ. Πού τίς βρήκες; — ΓΑΡ. Γ. ΣΚΕΥΟΦΥΛΑΚΟΣ, ένταθα. Θά δημοσιευθούν όρισμένα από τάς άσκήσεις σου. — ΙΩΣΗΦ. Ε. ΚΑΤΣΑΡΑΓΑΚΗΝ, Ρέθυμον. Σχετικό ή μάλλον άκριβώς όνιο πρόβλημα μέ τό «χαράφι μέ τά 12 πηγάδια» πού μάς έστειλεις έχει δημοσιευθί ήδη στην «Νεολαία». Τό σταυρόλεξό σου δέν είναι κατάλληλο πρós δημοσίευσιν. — ΝΙΚ. ΚΟΝΤΟΛΑΤΗΝ, Έρατεινή. Μολοντί έχει όρατα σημεία, δέν είναι δημοσιεύσιμο τό σταυρόλεξό σου, διότι μεταξύ άλλων άνεγνώσμεν: παρησιάζομαι, νειμήτης, Λιδάα, πόκα, άμνοβαρίς, λέξεις δηλαδή άκατάλληλους ή πολύ δυσκόλους. ΙΩ. ΚΑΦΕΤΖΑΚΗΝ, Ένταθα. "Αποσταλείσα λύσις όρθή.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ

Παρακαλείται ό κ. Κ. Βασιλειάδης, Καλαμαριάς Κ 10, νά μας γνωρίσῃ την νέαν του διεύθυνσιν, δεδομένου ότι τό φύλλον, άπευθυνόμενον εις την παλαιάν ως άνω διεύθυνσιν, μάς έπι-στρέφεται.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Κάποιος κύριος, όνόματι Βλασσόπουλος, συμβλήθει εις τάς αρχάς της έκδόσεως του περιοδικού με ήμάς διά τό πλάσσεισμα διαφημίσεων, και παραδοθείς εις την άστυνομίαν διά πλαστογραφίαν και κατάχρησιν, εξακολου-θεί την έγκληματικήν του δράσιν προσερχόμενος εις διάφορα σχολεία και άλλους πολίτας και έγγραφων συνδρομητάς διά λογαριασμόν δήθεν του περιοδικού.

Έπειδή πρόκειται περί κοινού άπατεώδους, παρακαλείται πäs εις όν ήθελε παρουσιασθί ό έν λόγω καταζητούμενος ήδη και υπό της Γενικής Ασφαλείας, νά τόν παραδώσῃ εις τόν πρώτον άστυφύλακα.

ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

(Συνέχεια από τή σελίδα 845)

"Αγιο Βήμα τό πανί με τό Χριστό πε-θαμένο, γιά νά τό βάλουνε μέσα στον Έπιτάφιο πού στέκεται στη μέση της έκκλησίας. Τέσσερις γέροι πα-πάδες τό κρατάνε απ' τίς τέσσερις άκρες και τρέμουνε σύγκορμοι οί καυ-μένοι, σά νά σηκώνουνε μαρμαρένια έκκλησία. "Όπως περπατάνε σκυφοί, απ' τό γήρας κι' από την ταραχή, πρέπει ν'ναι κανένας όλότελα άψυ-χος κι' άκαρδος γιά νά μη νοιώσῃ τί γίνεται έκεί. Ψάλλουν τό τροπάρι:

«Ότε έκ του ξύλου σε νεκρόν, ό 'Αριμαθαίας καθείλε την των άπάντων ζώνη σμύρνα και σινδόνι σε, Χριστέ, έκήδευσε» και τῷ πόφῳ ήπείλετο, καρ-διά και χείλει, σώμα τό άκήρατον Σου περιπτύσσασθαι, όμως συστελλόμενος φόβῳ, χαίρων άνεθόβα σοι. Δόξα τῇ συγκαταβάσει σου, Φιλάνθρωπε».

Τά γράμματα πού λένε τό Μεγάλο Σάββατο είναι ακόμα πιό όμορφα. Ποιός άλλος λαός έκανε τέτοια ύμνωδία;

«Σέ τόν έπί υδάτων κρεμάσαντα πäsαν την γήν άσέτως, ή Κτίσις κατιδούσα έν τῷ Κρανίῳ κρελλόμενον θάμβει πολλῶ συνέιχετο. Ούκ έστιν ά-γιος πλὴν σου, Κύριε, κραυγάζουσα».

«Ηπλώσας τάς παλάμας και ήνω-σας τά τό πρίν διεστώτα. Καταστολή δέ, Σῶτερ, τούς έν σινδόνι και μνή-ματι πεπεδημένους έλυσας. Ούκ έστιν "Αγιος πλὴν σου, Κύριε, κραυγάζον-τας». «Συνεσχέθη, άλλ' ού κατεσχέθη στέρνοίς κητώις 'Ιωνάς σου γάρ τόν τύπον φέρων, του παθόντος και ταφή δοθέντος, ως έκ θαλάμου του θηρός άνέθορε, προσεφώνει δέ τῇ κου-στωδίᾳ. Οί φυλασσομένοι μάτια και ψευδή, έλεον αυτοίς έγκαταλείπετε».

«Εκστηθί φρίττων, ούρανέ, και σα-λευθήτωσαν τά θεμέλια της γῆς. 'Ι-δου γάρ έν νεκροίς λογίζεται ό έν ύ-ψιστος οίκων και τάφος σμικρῷ ξενο-δοχείτῃ δν παίδες εύλογείτε, Ιερείς άνυμνεύτε, λαός ύπερυψοῦτε εις πάν-τας τούς αιώνας».

"Ανθίσανε ποτέ λουλούδια πιό μυ-ρωμένα από δαῦτα; Τά δάκρυα της αύγῆς λάμπουν άπάνω τους. Ποτέ δέν θά μαραθώνουν!

Φώτης Κόντογλου

Τύποις: «ΠΥΡΣΟΥ» Α. Ε.

